© **Paweł Łukaszewski & DUX, DUX 1515/1516,** 2019

Nagrania zrealizowano w:
– Sali Koncertowej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina 10 i 11 września 2016; CD 1: 2, 8-10
– Kościele OO. Franciszkanów oraz Katedrze Polowej W.P. w Warszawie w 1996; CD 1: 3
– Kościele św. Benona w Warszawie w 1997; CD 2: 1
– Sali Koncertowej Narodowego Uniwersytetu w Seulu w maju 2002; CD 2: 9
– Kościele św. Wojciecha w Białymstoku 21 grudnia 2009; CD 2: 12

Recorded at :
– Concert Hall of the Fryderyk Chopin University of Music, 10-11 September 2016; CD 1: 2, 8-10
– The Franciscan Church and the Polish Army Field Cathedral in Warsaw in 1996; CD 1: 3
– St. Benon's Church in Warsaw, 1997; CD 2: 1
– Concert Hall, Seoul National University, May 2002; CD 2: 9
– St.Adalbert's Church in Białystok, 21 December 2009; CD 2: 12

Materials on hire/Publisher: Polskie Wydawnictwo Muzyczne S.A., Kraków CD 2: 6-8

ANDRZEJ BRZOSKA CD 1: 1, 7 ,11 CD 2: 2-5, 10-11**, KATARZYNA RAKOWIECKA-ROJSZA** CD 1: 2, 7-10, 12-14
KASIA MICHALAK, PRZEMEK NOWAK CD 1: 3**, MAŁGORZATA POLAŃSKA** CD 1: 4-6
LECH TOŁWIŃSKI CD 1: 4-6**, IGOR SZYMAŃSKI** CD 1: 12-14**, MARCIN DOMŻAŁ, KRZYSZTOF GOMOLIŃSKI** CD 2: 1
BEATA JANKOWSKA-BURZYŃSKA CD 2: 6-8**, PARK JAESEOK** CD 2: 9**, WOJCIECH ŁOPACIUK, ROMAN RUTYNA** CD 2: 12
Reżyser nagrania | Sound Engineer

DOROTA TARNOWSKA-ANTOSIK CD 1: 1, 3, 7, 11 CD 2: 2-5, 10-11
KATARZYNA RAKOWIECKA-ROJSZA CD 1 2, 7-10, 12-14**, MARCIN DOMŻAŁ** CD 1: 4-6, CD 2: 1, 9
ANNA STAROWICZ CD 1: 4-6**, IGOR SZYMAŃSKI** CD 1: 12-14**, ANDRZEJ BRZOSKA** CD 2: 2-5, 11
KRZYSZTOF SZCZEŚNIAK CD 2: 12**, BEATA JANKOWSKA-BURZYŃSKA** CD 2: 6-8
Montaż cyfrowy, mastering | Editing, Mastering

MICHAŁ KUBICKI Tłumaczenia | Translations

AGNIESZKA ZAKRZEWSKA Projekt graficzny | Graphic Design

RAFAŁ DYMERSKI Skład | Page Layout

ELŻBIETA SOCHA Redakcja | Editor

DUX Recording Producers
Morskie Oko 2, 02-511 Warsaw, Poland | www.dux.pl, e-mail: dux@dux.pl

To, co najpiękniejsze
The very best of

ŁUKASZEWSKI

CD 1

1 **Prayer to the Guardian Angel** – 4:43
na chór żeński, fortepian i kule chińskie | for female choir, piano and Chinese balls (2013)
Chór Katedry Warszawsko-Praskiej „Musica Sacra" | Warsaw-Praga Cathedral Choir
Paweł Łukaszewski – dyrygent | conductor

2 **Aria** na saksofon sopranowy i fortepian | for soprano saxophone and piano (2016) – 4:17
Paweł Gusnar – saksofon sopranowy | soprano saxophone
Agnieszka Przemyk-Bryła – fortepian | piano

3 **Ostatni list Świętego Maksymiliana Marii Kolbego do Matki | The Last Letter of St. Maximilian to his Mother** (1994) – 4:44
na chor mieszany a cappella | for a cappella mixed choir
Chór Akademii Teologii Katolickiej | Choir of the Academy of Catholic Theology
Ks. | Rev. Kazimierz Szymonik – dyrygent | conductor

I Kwartet smyczkowy | First String Quartet (1994)
4 **I *Adagio*** – 2:41
5 **II *Allegro*** – 1:43
6 **III *Allegro*** – 2:06
DAFÔ String Quartet:
Justyna Duda – skrzypce | violin, Danuta Augustyn – skrzypce | violin
Kinga Roesler – altówka | viola, Anna Armatys – wiolonczela | cello

7 **Veni Creator** na dwa chóry mieszane a cappella | for two a cappella mixed choirs (2004) – 11:52
Polski Chór Kameralny | Polish Chamber Choir „Schola Cantorum Gedanensis"
Jan Łukaszewski – dyrygent | conductor

Trinity Concertino (2016)

8 **I *Larghetto*** – 5:35
9 **II *Agitato*** – 2:16
10 **III *Largo*** – 5:22
Paweł Gusnar – saksofon sopranowy | soprano saxophone
Agnieszka Przemyk-Bryła – fortepian | piano

11 **Psalmus 102** na chór mieszany a cappella | for a cappella mixed choir (2003) – 8:02
Polski Chór Kameralny | Polish Chamber Choir „Schola Cantorum Gedanensis"
Jan Łukaszewski – dyrygent | conductor

Piano Trio (2008)

12 **I *Lento*** – 6:55
13 **II *Larghetto*** – 2:39
14 **III *Vivace*** – 2:27
Ewa Guz-Seroka – fortepian | piano
Kamila Wąsik-Janiak – skrzypce | violin
Piotr Hausenplas – wiolonczela | cello

Total time: 65:56

CD 2

1 **O Adonai** (1995) – 9:18
na chor mieszany a cappella | for a cappella mixed choir
Chór Akademii Teologii Katolickiej | Choir of the Academy of Catholic Theology
Ks. | Rev. Kazimierz Szymonik – dyrygent | conductor

Sinfonietta na orkiestrę smyczkową | for string orchestra (2004)
2 **I *Allegro molto*** – 2:05
3 **II *Adagio*** – 4:00
4 **III *Andantino*** – 1:36
5 **IV *Comodo*** – 2:31
Orkiestra Opery i Filharmonii Podlaskiej | Podlasie Philharmonic Orchestra
Piotr Borkowski – dyrygent | conductor

Missa de Maria a Magdala
na sopran, baryton, chór i orkiestrę symfoniczną | for soprano, baritone, choir and symphony orchestra (2010)
6 **V *Credo*** – 4:51
7 **VI *Offertorium*** – 5:06
8 **IX *Communio*** – 4:03
tekst | text – Sylwester Kwiatkowski
Elżbieta Grodzka-Łopuszyńska – sopran | soprano
Tomasz Sadownik – baryton | baritone
Chór Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej | The Choir of the University of Bielsko-Biała
Śląska Orkiestra Kameralna | Silesian Chamber Orchestra
Jan Borowski – dyrygent | conductor

9 **Winterreise** na orkiestrę kameralną | for chamber orchestra (1993) – 7:02
Korean Chamber Ensemble
Piotr Borkowski – dyrygent | conductor

10 **Souvenir I** na organy | for organ (1999) – 4:06
Michał Markuszewski – organy | organ

11 **Adagietto** (2009) – 9:21
Orkiestra Opery i Filharmonii Podlaskiej | Podlasie Philharmonic Orchestra
Piotr Borkowski – dyrygent | conductor

I Symfonia – Symfonia o Opatrzności | First Symphony – Symphony of Providence
na sopran, mezzosopran, baryton, chór mieszany i orkiestrę
for soprano, mezzo-soprano, baritone, mixed choir and orchestra (1997-2008)

12 **IV *Et expecto resurrectionem mortuorum*** – 14:21
Anna Mikołajczyk-Niewiedział – sopran | soprano
Agnieszka Rehlis – mezzosopran | mezzo-soprano
Jarosław Bręk – baryton | baritone
Chór Opery i Filharmonii Podlaskiej | The Choir of the Podlasie Opera and Philharmonic
Violetta Bielecka – przygotowanie chóru | chorus master
Chór Polskiego Radia | Polish Radio Choir
Małgorzata Orawska – przygotowanie chóru | chorus master
Orkiestra Opery i Filharmonii Podlaskiej | Podlasie Philharmonic Orchestra
Marcin Nałęcz-Niesiołowski – dyrygent | conductor

Total time: 69:07

Paweł ŁUKASZEWSKI To, co najpiękniejsze

Z wielką radością przedstawiamy wybór najpiękniejszych kompozycji Pawła Łukaszewskiego – wybitnego współczesnego polskiego kompozytora, którego muzykę mieliśmy zaszczyt nagrać i rozpropagować na szesnastu wydanych przez DUX w ostatnich latach płytach CD i DVD. Profesor kompozycji, dyrygent, znany i ceniony na świecie, laureat licznych nagród i wyróżnień na konkursach kompozytorskich, laureat dziesięciu nagród FRYDERYK i licznych nominacji, jest twórcą, którego utwory wykonywane były na ponad 100 festiwalach w kraju i za granicą. Wybór kompozycji na dwóch płytach CD „Łukaszewski – to, co najpiękniejsze" pozwoli melomanom wyodrębnić perełki wśród jego twórczości, poznać ich różnorodność i zakosztować piękna muzyki. Nagrania te pozwolą Państwu również wysłuchać maestrii wykonawczej 6 chórów i 3 orkiestr pod batutą 6 dyrygentów, 11 solistów i kwartetu smyczkowego.

DUX, 2019

… Kompozycje Łukaszewskiego wyróżniają się spośród utworów kompozytorów młodego pokolenia nie tylko stylistyczną oryginalnością, lecz także doskonałym wyczuciem chóralnej materii, doskonałym opanowaniem faktury i – co warto dodać – szacunkiem do tekstu… .

Anna Ignatowicz, *Ruch Muzyczny nr 26, 1995*

Paweł Łukaszewski uznawany jest za jednego z wybitniejszych kompozytorów współczesnej muzyki sakralnej, a jego twórczość wzbudza wielkie zainteresowanie nie tylko w Polsce, ale i za granicą. W bogatym dorobku kompozytorskim znaczące miejsce zajmują utwory wokalno-instrumentalne i chóralne a cappella, lecz godne uwagi są także dzieła instrumentalne.

W twórczości Łukaszewskiego silnie rezonują religia i tradycja chrześcijańska, od stuleci wpisane w polską historię i kulturę. Określony światopogląd kompozytora i jego działalność artystyczną ukształtowały zarówno miejsce urodzenia – Częstochowa z Jasną Górą (duchowa stolica Polski, ważne miejsce kultu i wydarzeń historycznych), jak i atmosfera domu rodzinnego, szczególnie osoba ojca-kompozytora. Nie bez znaczenia pozostaje również myśl Soboru Watykańskiego II.

W 2012 roku Łukaszewski wyznał: „Pisanie muzyki sakralnej jest dla mnie sposobem na życie. Żyję tą muzyką, jest ona obecna na wiele sposobów w moim życiu codziennym." Kategoria *sacrum* zdaje się zajmować centralne miejsce w rozważaniach i dziełach twórcy. Sam mówi: „*Sacrum* to głębia, przestrzeń, spojrzenie z perspektywy. Dźwięki, harmonia i akordy pomagają nam znaleźć własne miejsce w tym *sacrum,* ale są tylko środkami". Dodaje także: „Myślę, że sfera *sacrum* związana z tekstem jest mi najbliższa – tak to czuję". Wsłuchując się w utwory Łukaszewskiego mamy wrażenie, iż kompozytor rozumie *sacrum* jako to, co święte, ale i ofiarowane Bogu tzn. zwracającą się ku Niemu modlitwę.

Tematyka wielu dzieł powiązana jest z najważniejszymi okresami w roku liturgicznym Kościoła, które dla samego

kompozytora stanowią szczególny czas przeżywania tajemnic wiary – Wielki Post i Zmartwychwstanie, Wszystkich Świętych, Adwent i Boże Narodzenie. W utworach wokalno-instrumentalnych tekst słowny pełni najistotniejszą funkcję. To z niego niejednokrotnie wyrasta koncepcja formy muzycznej i jemu podporządkowane są strategie kompozytorskie. Twórca stwierdza: „staram się rozważać słowo, aby jego sens, przesłanie i znaczenie dotarło do słuchacza." W celu podkreślenia treści słownych, czy też ekspresywnego wzmocnienia przesłania dzieła, kompozytor niejednokrotnie odwołuje się do utrwalonych w historii muzyki gestów retorycznych lub symbolicznych.

Łukaszewski sięga głównie po religijne, posoborowe teksty w języku łacińskim – jak mówi – „języku modlitwy, nadal nośnym i żywym dzięki kościołowi i muzyce". Niekiedy słowa utworu rozbrzmiewają także w języku angielskim, niemieckim, a nawet starocerkiewnosłowiańskim.

Adrian Thomas określa język muzyczny Łukaszewskiego mianem antymodernizmu. Jak słusznie zauważa Paulina Bednarz-Łuczewska, muzykę kompozytora „charakteryzuje głęboka prostota […], a z drugiej strony wielkie bogactwo setek lat tradycji." W istocie, choć twórca czerpie ze zdobyczy muzyki nowszej, swoje utwory głęboko zakorzenia również w muzyce przeszłości różnych epok.

Jedną z rozpoznawalnych cech indywidualnego stylu kompozytora jest znakomite konstruowanie formy muzycznej. Niejednokrotnie zostaje ona wewnętrznie zintegrowana przez powtórzenia określonych formuł słowno-muzycznych, co służy rytualizacji religijnej, zatopieniu się w modlitwie i skierowaniu słuchacza ku sferze *sacrum*.

Kompozycje te z pewnością niosą ze sobą modlitewny ton, czas na rozważanie najistotniejszych prawd wiary. Łukaszewski wypowiedział kiedyś swoje credo, które pozostaje nadal aktualne: „Muzyka sakralna powinna poruszać odbiorcę i być modlitwą, która trafia do Boga. Pragnę, aby moja muzyka skłaniała człowieka do refleksji, zwalniając tempo życia pomagała mu w skupieniu i kontemplacji; a tworząc ją stanę się może pośrednikiem w przekazywaniu Prawdy.

Renata Borowiecka

Paweł Łukaszewski to „jeden z najzdolniejszych twórców młodego pokolenia", „indywidualność odrębna, silnie zarysowana", „kompozytor o niepowszednim formacie talentu" – krytycy muzyczni nie szczędzą osobie Pawła Łukaszewskiego słów uznania. Podkreślają też, że w przypadku tego kompozytora sukces medialny jest bezpośrednią wykładnią doskonałości jego twórczości. A ponieważ po jego muzykę sięgają coraz częściej profesjonalne zespoły o światowej renomie i sławie, to melomani mają szansę owej doskonałości doświadczać. Szeroko zaś zakrojone plany twórcze Pawła Łukaszewskiego pozwalają z optymizmem spojrzeć w przyszłość i z niecierpliwością oczekiwać na kolejne dzieła kompozytora.

Wśród odbiorców muzyki współczesnej jego nazwisko kojarzone jest z sakralną muzyką chóralną i wokalno-instrumentalną. I chociaż na co dzień zajmuje się głównie działalnością pedagogiczną, artystyczną i organizatorską, to czuje się przede wszystkim kompozytorem. Zawodu swojego nie traktuje jak rzemiosła – komponowanie jest dla niego sposobem na życie. Jako twórca idzie z duchem czasu, ceni sobie rozwiązania oryginalne i zaskakujące oraz ciągle poszukuje, gdyż najważniejsze jest dla niego to, co powstanie. Nie chce jednak

pisać „do szuflady" i dlatego stara się łączyć własne plany twórcze z zamówieniami i wykonaniami. Ponieważ nie tylko tworzy muzykę, ale również ją wykonuje, nagrywa, wydaje i promuje, można go chyba określić mianem, jeśli nie „człowieka renesansu", to na pewno „kompozytora XXI wieku".

Paweł Łukaszewski przywiązuje szczególną wagę do tekstu, który w utworach wokalno-instrumentalnych ma dla niego znaczenie fundamentalne. Sięga głównie po religijne, posoborowe teksty łacińskie – nie nazbyt „wyeksploatowane" i wymowne. Podczas pracy nad każdą kompozycją podąża za narracją warstwy słownej i stara się w wyrazisty, sugestywny sposób przekazać słuchaczowi jej zawartość ideową. Z tekstu często wypływa również koncepcja formy kompozycji Pawła Łukaszewskiego, zawsze przemyślana, starannie zaplanowana, dopracowana, czytelna i uwzględniająca psychologię percepcji. Obejmuje ona nie tylko kształt zewnętrzny utworu, lecz także inne elementy dzieła o charakterze formotwórczym, takie jak agogika, dynamika czy metrorytmika. Dzięki powiązaniom materiałowym między poszczególnymi częściami oraz dokładnie zaplanowanej kulminacji, forma jego utworów odznacza się proporcjonalnością i spójnością.

Język brzmieniowy, którym posługuje się Paweł Łukaszewski, sam określa jako „odnowiony". W swoich kompozycjach porusza się w quasi tonalnej materii, zwanej powszechnie w dzisiejszych czasach „neotonalną". Nie jest ograniczony tradycyjnie pojętą harmonią – nie myśli funkcyjnie, odrzuca pojęcie modulacji i preferuje odległe zestawienia tonacji. Również melodyka w jego utworach nie jest oparta na typowej nauce kontrapunktu, bazuje bowiem na krokach interwałowych typowych dla muzyki instrumentalnej. Chociaż Paweł Łukaszewski wskazuje na pewne elementy melodyczne, harmoniczne, fakturalne i barwowe, obecne w wielu jego utworach, takie jak współbrzmienia kwintowo-sekundowe, nonowo-trytonowe, skoki interwałowe w melodii, wejście głosów z opóźnieniem, rozbijanie melodii pomiędzy poszczególne głosy, czy unisono jako efekt kolorystyczny w głosach i instrumentach, to ciągle poszukuje nowych brzmień i rozwiązań fakturalnych. Poszukiwania te doprowadziły go do daleko posuniętego redukcjonizmu, charakterystycznego dla jego ostatnich utworów. Owo uproszczenie dotyczy wszystkich warstw dzieła muzycznego – zarówno jego konstrukcji, materiału dźwiękowego, aparatu wykonawczego, jak i warstwy stylistyczno-estetycznej. Jednym z przykładów redukcji jest materiał harmoniczny partii wokalnych, zdominowany przez współbrzmienia unisonowo-oktawowe, a miejscami ograniczony do efektów parlando i sussurando. W najnowszych kompozycjach Łukaszewskiego, nasyconych konkretem brzmienia i silnym ładunkiem emocjonalnym, wysuwa się ponadto na plan pierwszy czynnik rytmiczny, który w połączeniu z częstą zmianą metrum nabiera znaczenia formotwórczego.

Sfera techniki kompozytorskiej jest w opinii Pawła Łukaszewskiego czynnikiem niezbędnym w każdym akcie twórczym, stanowi jednak tylko narzędzie, a nie cel sam w sobie. „Cel, jakim jest sacrum, zaczyna się tam, gdzie kończy się warsztat, a nadmierna koncentracja na sprawach technicznych nie pozwala zaistnieć warstwie głównej, dużo głębszej niż ortografia muzyczna", twierdzi kompozytor. Dlatego też nurtują go pytania związane z głębią przekazu muzycznego oraz wytyczeniem drogi poszukiwań, które prowadzą do sacrum.

W jaki nurt wpisuje się twórczość Pawła Łukaszewskiego? Odpowiedź na to pytanie nie należy do najprostszych, gdyż kompozytor, pomimo fascynacji muzyką Pärta, Tavenera

i Góreckiego, nie czuje się związany z jakąkolwiek grupą twórców czy nurtem: „Neoromantyzm, neoklasycyzm – to już było. Awangarda, modernizm, postmodernizm – też nie. Dużo bliższy mojej muzyce jest nurt neotonalny w sensie Pärta, Tavenera, Góreckiego, może Kilara. U Tavenera jednak podkreśla się związki bizantyjskie, u Pärta mówi się o stylu *dzwoneczkowym*, a u Łukaszewskiego? Nie jestem wrzucony do żadnej grupy, na przykład *Warszawsko-Jesiennej*, i to mi odpowiada. Cenię sobie bowiem całkowitą wolność w twórczości i do tej wolności nieustannie dążę." Na własny użytek kompozytor uznał za konieczne sformułowanie pojęcia *tonalność odnowiona* i pojęcie to chyba w najlepszy sposób charakteryzuje materię dźwiękową, którą się posługuje.

Ewelina Sroczyńska

© Marta Filipczyk

Paweł ŁUKASZEWSKI – nota biograficzna

Urodzony w roku 1968 kompozytor, dyrygent, pedagog i organizator życia muzycznego jest absolwentem Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie wiolonczeli Andrzeja Wróbla oraz kompozycji, którą studiował pod kierunkiem Mariana Borkowskiego. Jeden z najwybitniejszych reprezentantów polskiej muzyki sakralnej i chóralnej w świecie, nazywany kontynuatorem osiągnięć H.M. Góreckiego, Pendereckiego, Pärta i Tavenera.

W 2000 uzyskał stopień doktora sztuk muzycznych w zakresie kompozycji, a w 2007 doktora habilitowanego w AMFC w Warszawie. W 2003 i 2006 został zaproszony jako visiting professor do Chile i Argentyny. Od 2010 jest profesorem kompozycji w UMFC w Warszawie, a w kadencji 2016-2020 prorektorem ds. nauki.

Otrzymuje liczne polskie i zagraniczne zamówienia twórcze (Japonia, Niemcy, W. Brytania, Szwajcaria, Holandia, Finlandia, Irlandia, USA), był stypendystą m.in. Urzędu Miasta Częstochowy (1991-92), Fundacji im. prof. B. Suchodolskiego (1995), Funduszu Promocji Twórczości przy Ministrze Kultury i Sztuki (1996), Stowarzyszenia Autorów ZAiKS (wielokrotnie) i Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy (2010).

Jest laureatem wielu nagród i wyróżnień na konkursach kompozytorskich: 1988 – I nagroda na Konkursie w Łomży, 1994 – II nagroda na II Forum Młodych Kompozytorów w Krakowie i I nagroda na Konkursie Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie, 1996 – II nagroda na Konkursie im. A. Didura w Sanoku, 1998 – II nagroda na 27. Międzynarodowym Konkursie „Florilege Vocal de Tours" we Francji. Otrzymał m.in. także Nagrodę Prezydenta Miasta Częstochowy za twórczość kompozytorską i jej artystyczną dojrzałość w 1995 r., 1998 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, 2005 – Nagrodę Rektora AMFC, 2006 – Nagrodę Miasta St. Quentin za najlepsze wykonanie muzyki współczesnej na VII Międzynarodowym Konkursie Chórów Katedralnych we Francji; Brązowy Medal Gloria Artis (2011), Nagrodę Prymasa Polski (2011), Choc de Classica (2014), Orphée d'Or – Prix Hector Berlioz (2014) i Nagrody FENIKS (2017,2018, 2019).

Utwory P. Łukaszewskiego wykonywane były na ponad 100 festiwalach w kraju i za granicą m.in.: w Anglii, Argentynie, Belgii, Białorusi, Chile, Chinach, Czechach, Danii, Francji, Hiszpanii, Islandii, Izraelu, Kanadzie, Korei Południowej, Litwie, Luksemburgu, Malcie, Meksyku, Mołdawii, Monaco, Niemczech, Peru, Rosji, Rumunii, Szwajcarii, Ukrainie, Urugwaju, USA, Watykanie, we Włoszech i są zarejestrowane na ponad 150 polskich i zagranicznych płytach CD (m.in. Hyperion, Warner Classics, Acte Préalable, Polskie Nagrania Edition, DUX, Musica Sacra Edition, Signum Records). Ponad 60 jego utworów zostało wydanych przez ChesterNovello (Wlk. Brytania), PWM Kraków, Edition Ferrimontana i Choris Mundi (Niemcy), Edizioni Carrara (Włochy), Walton i Lorenz Corporation (USA). Niemal wszystkie jego kompozycje zostały zarejestrowane i prezentowane przez liczne rozgłośnie radiowe i telewizyjne.

Był Dyrektorem Organizacyjnym Międzynarodowego Festiwalu Laboratorium Muzyki Współczesnej, a od 2000 jest prezesem Stowarzyszenia „Instytut Musica Sacra". Jest członkiem ZAiKS i Prezydium Rady Akademii Fonograficznej. Zasiada

w radach artystycznych festiwali m.in. Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Sakralnej „Gaude Mater" w Częstochowie. Bierze udział w pracach jury konkursów kompozytorskich, m.in. w Arezzo (Włochy), Moskwie, Bukareszcie. Jest dyrektorem Chóru Katedry Warszawsko-Praskiej „Musica Sacra" i Wydawnictwa płytowego „Musica Sacra Edition".

W ostatnich latach twórczość P. Łukaszewskiego zyskała znaczącą pozycję w Wielkiej Brytanii. Jego utwory są wykonywane i prawykonywane przez renomowane zespoły chóralne z Londynu i Cambridge (The Holst Singers, BBC Singers, Trinity College Choir, Tenebrae, Britten Sinfonia, Polyphony) pod dyrekcją uznanych dyrygentów: Stephena Laytona i Nigela Shorta. Wytwórnia Hyperion wydała trzy płyty autorskie z jego kompozycjami.

www.lukaszewski.org.uk

CD 1

1 **Prayer to the Guardian Angel**

Angele Dei, qui custos es mei,
Me tibi commissum pietate superna;
illumina, custodi, rege, et guberna. Amen.

Aniele Boży, stróżu mój,
Mnie powierzonego tobie z nadprzyrodzoną troskliwością oświecaj, strzeż, kieruj i prowadź. Amen.

Modlitwa do Anioła Stróża

Kompozycja stanowi fragment III Symfonii – *Symphony of Angels*. Dzieło powstało z fascynacji Pawła Łukaszewskiego tematyką angelologiczną. Nie mogło zatem zabraknąć w nim tradycyjnej dla Kościoła Katolickiego Modlitwy do Anioła Stróża – duchowego opiekuna każdego człowieka, który chroni go przed czyhającym złem i niebezpieczeństwem. Omawiany fragment opracowany został na chór mieszany, kule chińskie i harfę, co znacząco wpływa na barwę brzmienia – jasną, nierealną. Początkowo tekst modlitwy wypowiadany jest niezwykle intymnie – szeptem (sussurando). Czas narracji zdaje się być zatrzymany (wolne tempo, liczne nuty stałe, powtarzalność struktur muzycznych, stałe rejestry). Łukaszewski mówi następująco: „Powtarzalność myśli muzycznych i słów zwalnia tempo zdarzeń, wydłuża czas – jest on zawieszony, rozważany […] Czas sakralny to czas wewnętrznego przeżywania. Taki czas potrzebny jest zapewne ludzkości w nowym tysiącleciu, na zakręcie czasu."

Łukaszewski wypowiedział kiedyś swoje credo, które pozostaje nadal aktualne: „Muzyka sakralna powinna poruszać odbiorcę i być modlitwą, która trafia do Boga. Kompozycje z pewnością niosą ze sobą modlitewny ton, czas na rozważanie najistotniejszych prawd wiary. Pragnę, aby moja muzyka skłaniała człowieka do refleksji, zwalniając tempo życia pomagała mu w skupieniu i kontemplacji; a tworząc ją stanę się może pośrednikiem w przekazywaniu Prawdy."

2 **Aria**

Utwór stanowi instrumentalną wersję drugiej części cyklu *Luctus Mariae* (*Żałość Maryi*, 2010) na głosy solowe i zespół instrumentalny, nawiązującego do *Stabat Mater* Pergolesiego. Zastosowanie prostych środków – śpiewnej melodyki, harmonii utrzymanej w systemie dur-moll, quasi polimetrycznego przebiegu – pozwala na wyeksponowanie emocjonalnej warstwy utworu, kształtowanej przez jakości brzmieniowo-kolorystyczne.

3 **Ostatni list Św. Maksymiliana Marii Kolbego do Matki**

Kompozycja powstała na zamówienie klasztoru Ojców Franciszkanów w Niepokalanowie z inspiracji Ojca Romana Soczewki i jemu jest dedykowana. Prawykonanie odbyło się 23 grudnia 1994 roku podczas uroczystych obchodów 100-letniej rocznicy urodzin Świętego Maksymiliana. List wysłany z obozu w Oświęcimiu do Matki Marii napisany został krótko przed męczeńską śmiercią autora. Zamiarem kompozytora było oddanie modlitewnego, mistycznego charakteru, poprzez maksymalne zawężenie środków i czynników zarówno rytmicznych jak i harmonicznych. Poprzez to kompozycja stała się zrozumiała i łatwa w odbiorze nie tylko dla znawców polskiej muzyki współczesnej, ale także dla szerokich rzesz słuchaczy. Utwór jest spokojny, ale jednocześnie przepełniony niezwykłym napięciem, oddającym klimat i nastrój miejsca z którego został wysłany list, jak i ból zakonnika widzącego śmierć wielu Polaków, gotowego i przeczuwającego śmierć swoją. Tekst ma w utworze znaczenie pierwszoplanowe, muzyka oscylująca wokół tonacji d-moll podkreślająca wagę przekazywanych słów (np. „ponieważ nie wiem , jak długo tu pozostanę"), jest nie tylko ilustracją. Utwór przejmuje autentycznym wzruszeniem. Ów liryczny subiektywizm charakteryzuje całą twórczość religijną Pawła Łukaszewskiego.

Z korespondencji św. Maksymiliana Kolbego zachowało się 845 listów, są wśród nich także listy do osób z rodziny. *Ostatni list* Ojciec Maksymilian napisał w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu w dniu 15 czerwca 1941 roku, na dwa miesiące przed śmiercią w bunkrze głodowym.

o. Roman Soczewka OFMConv.

„Moja kochana Mamo.
Pod koniec miesiąca maja przyjechałem z transportem do obozu w Oświęcimiu.
U mnie jest wszystko dobrze, kochana Mamo.
Bądź spokojna o mnie i o moje zdrowie,
bo dobry Bóg jest na każdym miejscu
i z wielką miłością pamięta o wszystkich i o wszystkim.
Byłoby dobrze przed moim następnym listem nie pisać do mnie, ponieważ nie wiem jak długo tu pozostanę.
Z serdecznymi pozdrowieniami i pocałunkami. Kolbe Rajmund."

I Kwartet smyczkowy

4 **I Adagio**

5 **II Allegro**

6 **III Allegro**

Muzyka na kwartet smyczkowy jest bardzo bogato reprezentowana w polskiej muzyce XX wieku. Jednym z powodów tak częstego sięgania przez współczesnych polskich kompozytorów po jedno z najbardziej popularnych i zarazem najtrudniejszych zestawień czterech instrumentów była z pewnością próba uzupełnienia literatury kwartetowej, słabo obecnej w muzyce polskiej XVIII i XIX wieku (głównie Elsner

i Dobrzyński). Pierwsze kwartety smyczkowe Stanisława Moniuszki, pomimo swojej niezaprzeczalnej urokliwości, pozostają jedynie młodzieńczymi próbami naśladownictwa stylu kameralnego Schuberta. Dopiero utwory Karola Szymanowskiego mogły konkurować z kwartetami pisanymi przez Bartóka, Ravela czy Debussy'ego. Zważywszy na nasze wątle tradycje z przeszłości, zaskakujący wydaje się być poziom artystyczny kwartetów pisanych przez następców Szymanowskiego. Szczególnie atrakcyjne kompozycje powstały po roku 1945: kwartety Andrzeja Panufnika, Witolda Lutosławskiego, Grażyny Bacewicz, Tadeusza Bairda, Krzysztofa Pendereckiego i Henryka Mikołaja Góreckiego, które trafiły do repertuaru czołowych zespołów i cieszą się wielkim uznaniem słuchaczy. O ich powodzeniu świadczą m.in. nagrania kwartetów: LaSalle, Kronos czy Kwartetu Śląskiego dla najlepszych światowych wytwórni płytowych.

Paweł Łukaszewski, którego *Kwartet* jest utworem niesłychanie ekspresywnym i dynamicznym, stawia wysokie wymagania wykonawcom. Jeżeli coś łączy te kompozycje – tak różniące się pod względem założeń estetycznych – to jest to znakomity warsztat kompozytorski, pozwalający maksymalnie wykorzystać aparat wykonawczy w aspekcie rozwoju formy.

Andrzej Kosowski

Strathcona String Quartet z kanadyjskiego Edmonton wystąpił z pierwszym na kontynencie północnoamerykańskim wykonaniem Kwartetu smyczkowego (1994) młodego kompozytora, Pawła Łukaszewskiego. Było to prawdziwe i niepodważalne wydarzenie festiwalu. Nie tylko rewelacyjna, „namiętna" interpretacja, ale i – co ważniejsze – sama muzyka zrobiły ogromne wrażenie. Obecni na koncercie nowojorscy kompozytorzy kręcili z niedowierzaniem głowami – „jak to możliwe, żeby ktoś równie młody napisał coś tak świeżego i oryginalnego?" Kwartet Łukaszewskiego tym się odróżnia od dziesiątków podobnych utworów jego rówieśników (i nie tylko), że w miejsce kiczowatych, pseudotonalnych gierek lub trywialnych „efektów dźwiękowych" pojawia się żywa, energiczna muzyka, której synkopy i polirytmia tworzą nowy, niepowtarzalny styl....

Scott Godin, Ruch Muzyczny, 26 stycznia 1997

7 **Veni Creator**

Kompozycja powstała w ramach polsko-niemieckiego projektu „45/05" z okazji 60 rocznicy zakończenia II Wojny Światowej na zamówienie Akademie Klausenhof (Niemcy). Ten kilkunastominutowy utwór jest próbą połączenia dwóch kultur: polskiej i niemieckiej, w jedno wspólne zawołanie do Boga, którym jest prośba o odnowę oblicza ziemi. Pewne zamierzone odwołania do muzyki Bacha i Chopina, a także do chorału gregoriańskiego, są spojrzeniem wstecz, do wspólnych europejskich korzeni chrześcijańskich. Stąd też wstępne *Komm*, przechodzi w błagalne *Veni*. Pewną klamrą spinającą kompozycję są słowa Papieża Jana Pawła II, wygłoszone podczas pierwszej pielgrzymki do Polski w 1979 roku: „Niech zstąpi Duch Twój...".

Trinity Concertino

8 **I *Larghetto***

9 **II *Agitato***

10 **III *Largo***

Utwór ten to kameralna wersja funkcjonującego w trzech wariantach – na obój, na saksofon sopranowy lub na saksofon altowy i orkiestrę smyczkową – *Trinity Concerto* (2007). Części

Larghetto, *Agitato* i *Largo* łączy przenikanie się środków ekspresji medytacyjnej, lirycznej i dramatycznej, formowanych poprzez napięcia struktur oraz zagęszczanie i rozrzedzanie faktury.

„Trinity Concerto to utwór napisany w 2007 roku podczas pobytu kompozytora w Trinity College w Cambridge, o którym kompozytor wspominał, że jest to przede wszystkim muzyka „do słuchania". I tak ją odbieramy, gdy od pierwszych taktów (*Larghetto*) zaczyna ona płynąć szeroką kantyleną, by w chwili pojawienia się solisty przybrać kształt urokliwie sentymentalnej wokalizy, i co należy podkreślić szczególnie – w bogatym kolorycie barw znakomitego saksofonu sopranowego Pawła Gusnara. Z zasłuchania się w te owiane nutą melancholii frazach, przechodzimy do części II – *Agitato*, rytmicznie ożywionej z charakterystycznym, „figlarnym" motywem saksofonu. Po tym krótkim epizodzie, następuje część końcowa w tempie *Largo*. Tym razem bardziej w charakterze pieśni (wyczuwalna „zwrotkowość" w prowadzeniu tematu), wyśpiewanej przez saksofon na tle „kontrolowanej szorstkości" smyczków – kontrolowanej po to, by zneutralizować nieco słodycz partii saksofonu. Znakomita kombinacja brzmień, doskonale „wykolorowanych" przez solistę i orkiestrę! Wychodząc ze słusznego założenia, że piękno powinno też podlegać rygorowi formy, Łukaszewski syntetyzuje swoją kompozycję przypomnieniem charakterystycznych motywów z części poprzednich."

Jan Popis, prostoomuzyce, 26.01.2019

⑪ **Psalmus 102**

Kompozycja na 8-głosowy chór mieszany a cappella napisana została na zamówienie Ewy Chciuk-Celt z Monachium. Poświęcona jest pamięci jej męża, zmarłego w 2001 wybitnego Polaka Tadeusza Chciuka-Celta – Cichociemnego, Kawalera Orderu św. Graala, a także zastępcy dyrektora Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa.

Psalmista mówi: „Dni człowieka są jak trawa; kwitnie jak kwiat na polu: ledwie muśnie go wiatr, a już go nie ma, i miejsce, gdzie był już go nie poznaje."

Dobre czyny pozostają w ludzkiej pamięci, a zapisane na kartach ksiąg przetrwają dla następnych pokoleń. Prawykonania i pierwszego nagrania dokonał Polski Chór Kameralny pod dyrekcją Jana Łukaszewskiego w 2005 roku. Płyta z *Psalmusem 102* (New Polish Music for Choir) została uhonorowana nagrodą FRYDERYK 2012. Brytyjska premiera i nagranie dla wytwórni Hyperion miały miejsce w roku 2006. Wykonawcą był słynny Trinity College Choir z Cambridge pod dyrekcją Stephena Laytona. Kompozycja została wydana drukiem przez Chester Music.

Piano Trio

⑫ **I Lento**

⑬ **II Larghetto**

⑭ **III Vivace**

Utwór zadedykowany został młodszemu synowi kompozytora – Janowi. Wzorowany jest na klasycznej trzyczęściowej budowie, gdzie każda część stanowi zamkniętą, odrębną całość. Kompozytor nie wiąże poszczególnych części tematami, nie łączy ich też attacca, jak czyni często w utworach cyklicznych, jednak narracja muzyczna rozwija się sukcesywnie od części pierwszej do ostatniej.

Piano Trio to kolejny przykład redukcjonizmu w twórczości Pawła Łukaszewskiego. Wszystkie elementy dzieła muzycznego oraz układy fakturalne są ograniczone, zredukowane do krótkich fragmentów, wielokrotnie powtarzanych w przebiegu utworu, co sprawia na słuchaczu wrażenie jednorodności i klarowności brzmieniowej. Głównym warunkiem uzyskania spójności wyrazowej jest wzajemna inspiracja i ścisła współpraca wykonawców.

CD 2

1 **O Adonai**

W ciągu ostatnich dwudziestu lat Paweł Łukaszewski skomponował kilkadziesiąt kompozycji chóralnych a cappella o różnym znaczeniu i różnej doniosłości: od miniatur po formy cykliczne o wielkich rozmiarach, wśród których ważne miejsce zajmuje cykl *Antiphonae* (*O Sapientia, O Adonai, O Radix Jesse, O Clavis David, O Oriens, O Rex gentium, O Emmanuel*). Jest on reprezentatywny dla jego chóralnej twórczości a cappella. Ta ponad 40-minutowa symfonia chóralna o dużym stopniu trudności wykonawczej, zagęszczoną fakturą i wysoce zindywidualizowanym językiem dźwiękowym, wyróżniającym się szczególnymi rozwiązaniami melodycznymi, harmonicznymi, rytmicznymi i kolorystycznymi przy jednoczesnym pozostaniu na gruncie quasi-tonalnej materii, która bywa dzisiaj określona najczęściej jako neotonalna. Każda antyfona posiada swoje własne cechy stylistyczne, jednakże w całości można doszukać się licznych podobieństw, jak chociażby przewijających się przez poszczególne fragmenty wątków przewodnich i cech wspólnych typowych dla całego cyklu. Muzyka cyklu *Antiphonae* posiada olbrzymią skalę: od kontemplacyjno-refleksyjnego pianissimo utrzymującego się w rozrzedzonej fakturze, do potężnego fortissimo, zmultiplikowanego rozległymi płaszczyznami dźwiękowymi, wykorzystującymi całą skalę aparatu wykonawczego.

O Adonai, et Dux domus Israel,
qui Moysi in igne flammae rubi apparuisti,
et ei in Sina legem dedisti:
veni ad redimendum nos in brachio extento.

O Adonai, Wodzu Izraela,
Tyś w krzaku gorejącym objawił się Mojżeszowi
i na Syjonie dałeś mu Prawo,
przyjdź nas wyzwolić swym potężnym ramieniem.

Sinfonietta

2 **I Allegro molto**
3 **II Adagio**
4 **III Andantino**
5 **IV Comodo**

Kompozycja została napisana na zamówienie Borisa Alvarado z Chile i jest rozszerzoną wersją *III Kwartetu smyczkowego*, zadedykowanego Profesorowi Marianowi Borkowskiemu. Światowe prawykonanie miało miejsce w 2003 roku w Chile, a wykonawcami byli Orquesta da Cámara Pontificia Universidad Católica de Valparaíso i Pablo Alvarado. Polskiego prawykonania dokonał Andrzej Mysiński z zespołem Concerto Avenna na Międzynarodowym Festiwalu Laboratorium Muzyki Współczesnej.

Utwór wykonywany był przez Filharmonię Częstochowską pod dyr. Jerzego Swobody, Polską Filharmonię Kameralną

pod dyr. Wojciecha Rajskiego, Orkiestrę Wratislavia pod. dyr. Jana Staniendy i Orkiestrę Opery i Filharmonii Podlaskiej pod. dyr. Piotra Borkowskiego.

„Żywiołowa i energiczna *Sinfonietta* na orkiestrę smyczkową (2004), z przynoszącym wytchnienie od 'gonitwy' skrajnych części pięknym, poruszającym *Adagio*, oraz *Adagietto* (2009) z ciepłym, przenikliwym brzmieniem orkiestry, zaskakujące wciąż nowymi motywami i barwami, które na końcu gasną i rozpływają się."

Dominika Grabiec, Ruch Muzyczny nr 7, 31 marca 2013

Missa de Maria a Magdala

6 ***Credo* część V**

7 ***Offertorium* część VI**

8 ***Communio* część IX**

Kompozycja powstała z inicjatywy dwóch osób: dyrygenta Marco Castelliniego oraz ks. Sylwestra Jacka Kwiatkowskiego – proboszcza Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Mikołaja w Bremgarten w Szwajcarii. Pierwszy z nich, zafascynowany twórczością Pawła Łukaszewskiego, zaproponował prężnie działającemu duszpasterzowi zaproszenie kompozytora do współpracy. Ksiądz Kwiatkowski, przyjmując tę sugestię, znalazł dla polskiego kompozytora tematykę: mszę poświęconą św. Marii z Magdali. Kult pierwszej patronki kościoła w Bremgarten był wśród parafian bardzo żywy.

Maria z Magdali jest postacią, która fascynowała przez wieki kolejne pokolenia ludzi. Informacje o niej czerpiemy głównie ze źródeł kanonicznych – Ewangelii. Pochodzi ona z Magdali, handlowej miejscowości położonej nad Jeziorem Galilejskim. Jezus Chrystus uzdrowił ją i uwolnił od siedmiu złych duchów, a ona pozostała Mu wierna aż do śmierci, nawet wtedy, gdy apostołowie Go opuścili. Maria Magdalena została w sposób szczególny wyróżniona nie tylko spośród kobiet, ale i apostołów. To ona pierwsza dostąpiła łaski spotkania z Chrystusem Zmartwychwstałym, którego poznała, gdy zwrócił się do niej po imieniu. Co więcej, otrzymała misję głoszenia Dobrej Nowiny o Jego zwycięstwie nad śmiercią. Stała się więc pierwszym świadkiem Zmartwychwstania Jezusa, najpierw wśród apostołów, którzy przyjęli tę wiadomość z niedowierzaniem, a następnie wobec wszystkich ludzi. Papież Grzegorz Wielki utożsamił Marię Magdalenę z bezimienną jawnogrzesznicą, jak też z Marią, siostrą Łazarza, która – podobnie jak jawnogrzesznica – obmyła nogi Pana Jezusa wonnymi olejkami. Tak skompilowany jej obraz przetrwał tysiąc lat. Współczesne ruchy spirytualistów odwołują się do tradycji gnostyckiej, w której Maria Magdalena pełniła funkcję przywódcy i namiestnika Chrystusa, a tym samym była przeciwstawiana Piotrowi. Na tej nauce, uznanej przez Kościół za herezję, wyrósł kolejny jej szokujący wizerunek – małżonki Jezusa i matki Jego dziecka. W końcu Maria Magdalena stała się też Świętym Graalem, mityczną postacią, za pośrednictwem której można doświadczyć boskości.

Z powyższych powodów wielu egzegetów uznało za swoją misję oczyszczenie zdeformowanego obrazu Marii z Magdali. W ten nurt wpisał się ks. Sylwester Jacek Kwiatkowski, którego pragnieniem było, aby tekst mszy stał się przyczynkiem do odfałszowania historii świętej oraz zaproszeniem do refleksji i dialogu o jej dziedzictwie. Wraca on przede wszystkim do jej ewangelicznego opisu jako wiernej uczennicy Chrystusa, pierwszego świadka Jego zmartwychwstania oraz do tytułu, jaki nadali jej Ojcowie Kościoła: Apostołka apostołów.

Sięga również po piękne fragmenty Pisma Świętego, zawarte głównie w *Pieśni nad Pieśniami* dla oddania więzi łączącej ją z Jezusem, na wzór alegorii Kościół – Bóg.

Ks. prof. Józef Niewiadomski napisał o powstałym tekście mszalnym następująco: „W epoce najrozmaitszych spekulacji na temat roli Marii Magdaleny Missa de Maria a Magdala ukazuje wyrazistą wizję wiary: Apostołka apostołów zostaje wybrana i obdarzona talentem przez Boga. Jako kobieta jest ona uczennicą Jezusa. Fascynujące, zachęcające do pogłębienia wiary i umiłowania życia. Wspaniałe dzieło!".

Tekst Missa de Maria a Magdala został przyobleczony przez Pawła Łukaszewskiego w niezwykłą szatę dźwiękową, przenoszącą słuchacza w przestrzeń mistycznego uniesienia, w którym doświadcza on obecności Boga Miłosiernego. Muzyka skłania słuchacza do medytacji i wyzwala w nim najszlachetniejsze pragnienia zdolne przemieniać jego życie. Paweł Łukaszewski jest bez wątpienia w tym dziele wierny swojemu credo kompozytorskiemu – służyć Prawdzie.

Jan Borowski

9 **Winterreise**

Utwór skomponowany został zimą na początku 1993 roku po podróży do rodzinnej Częstochowy, gdzie Pawła Łukaszewskiego zafascynowały sygnały dla niewidomych, dobiegające z ulic tego miasta. Tę wirtuozowską kompozycję wykonywano wielokrotnie w kraju i za granicą (Korea, Litwa) pod batutą wielu wybitnych dyrygentów. Szczególnie istotnym było wykonanie Winterreise w Krakowie podczas ‚The Last Night of the Proms'' (pod patronatem Księcia Kentu) przez Narodową Orkiestrę Symfoniczną Polskiego Radia pod dyrekcją Jerzego Maksymiuka.

10 **Souvenir I**

Podczas konkursu Legnickiego „Conversatorium" Organowego (1999) Souvenir I jako jeden z konkursowych utworów obowiązkowych doczekał się ośmiu wykonań. Jest jednym z czterech utworów na organy solo w dorobku Pawła Łukaszewskiego.

„Gdy chodzi o swoistą statykę brzmieniową na pewno zwraca uwagę kompozycja Souvenir I na organy, choć te początkowo powolne zmiany współbrzmień zaczynają przyspieszać, osiągając tym samym kulminację w utworze. Jeśli znaleźć pewien element przewodni w całej kompozycji, to zauważymy, że zbudowana jest ona w zasadzie wyłącznie ze zmieniających się równocześnie organowych plam akordowych…"

Mikołaj Szykor, Dookoła kultury – blog

11 **Adagietto** (2009)

Jest to instrumentalna wersja utworu *Terra nova et caelum novum* (*Nowa ziemia i nowe niebo*) na chór mieszany i orkiestrę smyczkową (2006/2007), dedykowana Stephenowi Laytonowi. *Adagietto* ma przebieg wyraźnie „opowiadający", stąd konieczność użycia na początku utworu techniki *nota contra notam* i poprowadzenia narracji w jednakowych wartościach rytmicznych. Utwór nie jest pozbawiony odniesień symbolicznych. Użyta przez kompozytora modulacja kojarzy się ze światłem („Światło Chrystusa" – śpiewa kapłan podczas Wigilii Paschalnej). Efekt „rozświetlenia" wzmacnia ponadto wznoszenie się tworzywa dźwiękowego do coraz wyższych rejestrów. Ważną rolę pełni technika imitacyjna. Inspiracją dla kompozytora były słowa z Apokalipsy św. Jana (21, 1-4, 6):

Nowe niebo i nowa ziemia

I ujrzałem niebo nowe i ziemię nową, bo pierwsze niebo

i pierwsza ziemia przeminęły (...).
I Miasto Święte – Jeruzalem nowe ujrzałem zstępujące z nieba od Boga (...).
I usłyszałem donośny głos mówiący od tronu: Oto przybytek Boga z ludźmi.
I zamieszka wraz z nimi i będą oni jego ludem, a On będzie Bogiem z nimi.
I otrze z ich oczu wszelką łzę, a śmierci już odtąd nie będzie (...). Stało się! Jam Alfa i Omega. Początek i Koniec. Ja pragnącemu dam pić ze źródła wody życia.

I Symfonia – Symfonia o Opatrzności

⑫ ***Et expecto resurrectionem mortuorum* cz.IV**

Pojęcie Opatrzności (łac. providentia) teologowie wyjaśniają jako opiekę wszechmocnego Boga nad światem i ludźmi. Przez Opatrzność przejawia się Boża mądrość i miłość ku stworzeniu. W szczególności – czytamy w Encyklopedii Religii (tom 7, PWN, Warszawa 2003, s. 426) – oznacza ona Boży zamysł określenia dla każdego stworzenia właściwego mu celu oraz środków koniecznych do jego osiągnięcia, choć bez ograniczania wolnej woli [...]; wiara w opatrzność jest źródłem nadziei (uwolnienie od fatalizmu) i zaufania do Boga [...]. I Symfonia – *Symphony of Providence (Symfonia o Opatrzności*) powstawała w latach 1997-2008.

Jako część pierwsza dzieło otwiera *Gaudium et spes* na sopran, chór mieszany i orkiestrę (1997), napisane do słów początkowego fragmentu Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym – jednej z głównych konstytucji Soboru Watykańskiego II. Warstwę słowną części II, *Exsultet* na sopran, mezzosopran, chór żeński i orkiestrę (2003), tworzą fragmenty *Orędzia* Wielkanocnego z Liturgii Wielkiej Soboty. Trzecia część, *Terra nova et caelum* novum (*Nowa ziemia i nowe niebo*) na chór mieszany i orkiestrę smyczkową (2006/2007) W całości rolę przewodnią – ogłoszenia objawienia zawartego we fragmentach *Apokalipsy św. Jana* – kompozytor powierza chórowi mieszanemu.

Zamieszczona w naszym zbiorze finałowa IV część I Symfonii, *Et expecto resurrectionem mortuorum*, oparta jest na fragmentach trzech tekstów: encykliki Jana Pawła II *Dives in misericordia* (VIII, 15), pieśni *Christus vincit*, śpiewanej przede wszystkim na tydzień przed rozpoczęciem Adwentu, czyli w Niedzielę Chrystusa Króla, oraz na końcowym wersie *Credo* – „I oczekuję wskrzeszenia umarłych i życia wiecznego w przyszłym świecie". Owo motto, wyartykułowane na końcu części, dobrze koresponduje z przekonaniem św. Jana, który w swoim objawieniu, ujętym w Apokalipsie, zawarł wiarę w nastanie nowego Nieba i nowej Ziemi. Kompozycję otwiera uroczysta fanfara instrumentów dętych blaszanych z towarzyszeniem perkusji, utrzymana początkowo w dynamice forte, później piano. Następnie narrację przejmuje sekcja instrumentów dętych drewnianych. Z czasem charakterystyczne fanfary trąbek w rytmie punktowanym zaczynają wyraźnie dominować ponad całym zespołem. Dość długi orkiestrowy wstęp ma uroczysty wydźwięk. Drugie ogniwo (*Grave*), powolne i wyciszone, rozpoczyna w niskim rejestrze kwintet smyczkowy, którego brzmienie subtelnie koloryzują uderzenia fortepianu, wielkiego bębna i tam-tamu, tworząc tło do wejścia barytonu („In Iesu Christi crucifixi resuscitatique nomine..."). Z czasem barytonowi zaczyna towarzyszyć sekcja instrumentów dętych blaszanych. Przebieg stopniowo nabiera dramatycznego przesłania („quod in generis humani permanet historia"), dochodzą szybkie, krótkie interwencje smyczków. Po doprowadzeniu do

kulminacji rozpoczyna się kolejne ogniwo, ponownie utrzymane w niskim rejestrze. Smyczki i fagoty poprzedzają krótkie, energiczne interwencje chóru (okrzyki: „vocem nostram precemque attollimus"). Po chwili troje solistów śpiewa unisono „Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat", stanowiąc przeciwwagę do interwencji chóru. W finale usłyszymy słowa: „ut hoc in tempore historiae rursus adhuc ille reveletur amor" – „aby raz jeszcze na tym etapie dziejów objawiła się owa Miłość..." (solo mezzosopranu, a później także sopranu), oparte na motywach z pierwszej części utworu – *Gaudium et spes*. Ów potężnie brzmiący, wielooktawowy unison chóru może symbolizować jedność wszystkich wierzących – całego Kościoła, a zarazem jedność Trójjedynego Boga. Pod koniec pojawiają się także autocytaty z wcześniejszych części Symfonii: z Exsultet (solo mezzosopranu na słowach „peccato videlicet potentior ac morte") i nieco później „et expecto resurrectionem mortuorum", oparte z kolei na dźwiękach pochodzących z zakończenia *Gaudium et spes*.

I Symfonia ma wymowę wybitnie chrystocentryczną i chrystologiczną. Jak pisze kompozytor na swojej stronie internetowej (www.lukaszewski.org.uk): „Przesłanie utworu to wiara w opiekę Bożej Opatrzności oraz nowe Niebo i nową Ziemię i płynące z tej wiary: radość, nadzieję, zmartwychwstanie i miłość, która jest potężniejsza niż zło i śmierć". Świadczy o tym wybór tekstów, które – choć pochodzące z różnych źródeł i tworzące warstwę słowną wcześniej samodzielnych dzieł, są spójne pod względem przesłania, a dzięki przywołaniu w finale wątków z wcześniejszych części – także pod względem muzycznym. Owa *Radość i nadzieja*, z pierwszej części Symfonii – jest potwierdzeniem radości ze Zmartwychwstania Chrystusa, o której wspomina Orędzie Wielkanocne (*Exsultet*). To również ta sama nadzieja, którą wielokrotnie wyrażał święty Jan Paweł II, m.in. w cytowanej przez Łukaszewskiego w Symfonii encyklice *Dives in misericordia*, w formie błagalnej prośby, pełnej ufności i nadziei. Finałowa aklamacja do Chrystusa Króla w ostatniej części Symfonii – *Christus vincit* (obecna także w finale *Via Crucis* Łukaszewskiego) podkreśla przekonanie chrześcijanina, że Chrystus – Bóg jest Królem i Panem wszechświata. I Symfonia doczekała się kilku wykonań, jednakże do ważniejszych należały dwie prezentacje w Filharmonii Narodowej w Warszawie, inaugurujące sezon artystyczny 2011/2012 (Anna Mikołajczyk-Niewiedział – sopran, Agnieszka Rehlis – mezzosopran, Jarosław Bręk – baryton, Chór i Orkiestra Filharmonii Narodowej, dyr. Antoni Wit). W sezonie tym Łukaszewski pełnił w Filharmonii Narodowej funkcję kompozytora-rezydenta.

Marcin Tadeusz Łukaszewski

WYKONAWCY

CHÓR KATEDRY WARSZAWSKO-PRASKIEJ
„MUSICA SACRA" CD 1: 1
Dyrygent i Dyrektor Artystyczny – Paweł Łukaszewski

Chór „Musica Sacra" powstał w 2002 roku, od roku 2004 funkcjonuje jako Chór Katedry Warszawsko-Praskiej. Brał udział w wielu prestiżowych międzynarodowych festiwalach: we Francji („Festival des Cathedrales" w St. Quentin i „Courant d'Art" w Rouen), w Niemczech („Altstadtherbst" w Düsseldorfie, „Hagener Chorfest" w Hagen, „Wege durch das Land" w Höxter na zamku Corvay), we Włoszech (Festiwal Kultury Polskiej w Rzymie), w Luksemburgu („Polska.lu") oraz w Polsce („Wratislavia Cantans", „Laboratorium Muzyki Współczesnej" w Warszawie, „Gaude Mater" w Częstochowie, „Festiwal Filmowy i Artystyczny" w Kazimierzu Dolnym i Międzynarodowy Festiwal „Musica Sacra").

Artystyczne pole działalności Chóru to przede wszystkim współczesna muzyka sakralna. Zespół prowadzi działalność koncertową w kraju i za granicą; ma na swym koncie występy w Luksemburgu, Niemczech, Francji, Włoszech i USA, realizacje nagrań telewizyjnych, a także projektów operowych – *Straszny Dwór* Moniuszki na deskach Rosemont Theatre w Chicago. Chór dokonał prawykonań utworów Witolda Lutosławskiego, Stanisława Moryto, Mariana Borkowskiego, Pawła Łukaszewskiego (m.in. polskie prawykonanie *Missa de Maria a Magdala*), Łukasza Farcinkiewicza, Łukasza Urbaniaka, Stanisława Moryto, Sebastiana Szymańskiego, Michała Malca, Marka Raczyńskiego, Jakuba Szafrańskiego, Jana Krutula, Marcina Łukaszewskiego, Julii Seeholzer i Douglasa Pew z USA, Joëla Merah z Francji oraz kompozytorów południowoamerykańskich: Borisa Alvarado (Chile) i Daniela Luzko (Paragwaj). W 2006 roku na VII. Konkursie Chórów Katedralnych we Francji chór został uhonorowany Nagrodą Miasta St. Quentin za najwybitniejszą kreację muzyki współczesnej.

Chór Katedry Warszawsko-Praskiej „Musica Sacra" nagrał i wydał dziewiętnaście płyt CD, z których siedem otrzymało nagrody polskiego przemysłu fonograficznego FRYDERYK, a siedem nominacje do tej nagrody. Są to m.in.: w 2005 Misterium *Stabat Mater* Włodka Pawlika, płyta z *Liebeslieder-Walzer* Johannesa Brahmsa i *Duette* Feliksa Mendelssohna nagrana z Ravel Piano Duo i pianistą Marcinem Łukaszewskim, *Arcydzieła Muzyki Chóralnej* z kompozycjami Góreckiego, Kilara (premiera światowa), Tavenera, Pärta i Vasksa, a także wyróżniona płyta *Gorzkie Żale* Stanisława Moryto, która w 2009 roku otrzymała dwie nominacje do nagrody FRYDERYK w kategoriach: *Muzyka współczesna* i *Najwybitniejsze nagranie muzyki polskiej*. Rok 2010 przyniósł Zespołowi sukces w postaci nagrody FRYDERYK w kategorii *Muzyka chóralna i oratoryjna* za płytę *Laudate Dominum*. W 2011 chór zarejestrował *Requiem* Johna Ruttera. Nagrana w 2014 roku płyta Pawła Łukaszewskiego *Musica Sacra 5* otrzymała nagrodę FRYDERYK 2015, a nagrana w 2015 *Musica Caelestis* FRYDERYKA 2016. Od 2016 chór nagrał też płyty: *Prayer, Polskie pastorałki* oraz *Pie Iesu* z nominacją do FRYDERYKA 2017.

Chór „Musica Sacra" zrealizował cykl 20 koncertów z jazzowo-chorałowym Misterium *Stabat Mater* polskiego pianisty

jazzowego Włodka Pawlika. Po serii koncertów w najważniejszych świątyniach w Polsce, projekt ten został zaprezentowany także w rzymskiej Bazylice Santa Maria in Trastevere, przedstawiony na festiwalach w Niemczech: „Wege durch das Land" w Schloss Corvay, „Altstadtherbst" w Duesseldorfie oraz opublikowany na zadedykowanej Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi Wielkiemu pierwszej płycie CD zespołu, która została uhonorowana nagrodą FRYDERYK 2005.

Zespół współpracował z wybitnymi polskimi orkiestrami m.in. z Polską Orkiestrą Radiową (dyr. Piotr Borkowski, Jan Łukaszewski), Orkiestrą Filharmonii Częstochowskiej (Marco Castellini), Łomżyńską Filharmonią Kameralną (Jan M. Zarzycki), Nową Orkiestrą Kameralną (Paweł Kos-Nowicki) i Concerto Avenna (Andrzej Mysiński) oraz solistami – Iwoną Hossa, Anną Mikołajczyk-Niewiedział, Bożeną Harasimowicz, Justyną Stępień, Bernadettą Grabias, Wojciechem Gierlachem, Joanną Woś, Urszulą Kryger, Jackiem Laszczkowskim, Rafałem Siwkiem, Dariuszem Machejem, Robertem Cieślą, Ryszardem Cieślą, Leszkiem Skrlą, Janem Bokszczaninem, Przemysławem Firkiem, Jarosławem Brękiem. Chór Katedry Warszawsko-Praskiej „Musica Sacra" działa w ramach projektu „Instytut Musica Sacra' obejmującego także: „Międzynarodowy Konkurs Kompozytorski Musica Sacra" i wydawnictwo „Musica Sacra Edition". Emisję głosu i opiekę wokalną nad chórzystami prowadzi Joanna Łukaszewska.

© Tomasz Zakrzewski

Paweł GUSNAR CD 1: ②, ⑧, ⑨, ⑩

Kameralista, profesor Uniwersytetu Muzycznego im. Fryderyka Chopina i prorektor kadencji 2016-2020 ds. zagranicznych. Artysta wszechstronny, otwarty na różne style i formy ekspresji. Na równie wysokim poziomie łączy działalność na polu muzyki klasycznej, jazzowej i rozrywkowej.

Koncertuje w prestiżowych salach koncertowych w Polsce i za granicą. Jako solista występował m.in. z orkiestrami: NOSPR, Sinfonia Varsovia, Polska Orkiestra Radiowa, Amadeus, Concerto Avenna, Royal Northern College of Music, Orchestre Valentiana, Lviv Chamber Orchestra Academia i niemal wszystkimi orkiestrami symfonicznymi w Polsce. Współpracuje także z zespołami jazzowymi i rozrywkowymi, koncertuje i nagrywa również jako muzyk sesyjny (liczne produkcje TV).

Propagator muzyki współczesnej i niestrudzony promotor polskiej literatury saksofonowej w świecie. Dla niego

powstają dzieła, które prawykonuje na arenie międzynarodowej – zarówno koncerty saksofonowe (m.in. Pendereckiego, Herdzina, Kaczorowskiego, Knittla, Kowalskiego, B.K. Przybylskiego), jak i liczne utwory kameralne. Od 2015 roku, nakładem wydawnictwa „Ars musica", ukazuje się seria *Paweł Gusnar Collection*, zawierająca utwory napisane dla tego saksofonisty.

W dorobku posiada blisko 50 płyt CD, w tym pięć solowych. Zdobywca trzech FRYDERYKÓW (2014 – za *Saxophone Varie*, 2015 – za *Paweł Łukaszewski*. *Musica Sacra 5*, 2016 – za *Verbum Incarnatum*), dwukrotnie nominowany do tytułu „Koryfeusza Muzyki Polskiej" (2014, 2015).

Zasiada w jury konkursów i prowadzi kursy mistrzowskie w najlepszych ośrodkach muzycznych świata. Prowadzi również klasy saksofonu w Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina oraz w Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi. Paweł Gusnar jest artystą firm Yamaha, BG Franck Bichon oraz D'Addario.

Agnieszka PRZEMYK-BRYŁA CD 1: ②, ⑧, ⑨, ⑩
Kameralistka, doktor habilitowany sztuki, pedagog (UMFC i ZPSM nr 4 im. Karola Szymanowskiego w Warszawie). Jest laureatką ogólnopolskich i międzynarodowych konkursów pianistycznych, a także stypendystką Ministra Kultury i Sztuki, Międzynarodowego Klubu Zonta, Fundacji Kultury, Fundacji Reginy Smendzianki oraz Burmistrza Miasta Hamamatsu.

Artystka występuje w prestiżowych salach koncertowych na czterech kontynentach. Zasiada w jury konkursów i prowadzi kursy mistrzowskie w Polsce, we Włoszech, w Tunezji, Stanach Zjednoczonych i Chinach.

Wraz z Konstantym Andrzejem Kulką i Tomaszem Strahlem dokonała rejestracji wszystkich dzieł kameralnych Chopina (DUX 1163). Płyta otrzymała nagrodę „Disc excepcional" hiszpańskiego magazynu „Scherzo" oraz nominację do FRYDERYKA 2014. W 2016 roku wraz z Pawłem Gusnarem

zarejestrowała dla tej samej wytwórni wybrane dzieła polskiej literatury saksofonowej XXI wieku, a w 2018 wraz z Tomaszem Strahlem sonaty wiolonczelowe Zygmunta Stojowskiego i Ludomira Różyckiego dla Chopin University Press.

Na swoim koncie ma także archiwalne nagrania radiowe, ponadto współpracuje z Wydaniem Narodowym Dzieł Fryderyka Chopina i wydawnictwem „Inventio Pro Arte".

Jest autorką książki *Sonata w twórczości Siergieja Rachmaninowa* (Grado, Toruń 2014), wydanej wraz z dwiema płytami CD audio.

CHÓR AKADEMII TEOLOGII KATOLICKIEJ CD 1: 3, CD 2: 1

Zespół powstał w 1968 roku, do 1999 działał jako Chór Akademii Teologii Katolickiej, następnie jako Chór Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Koncertował niemal we wszystkich krajach Europy (m. in. w Austrii, Belgii, Francji, Hiszpanii, Jugosławii, Niemczech, Monako, Szwajcarii, Watykanie, na Węgrzech i we Włoszech).

Zespół jest zdobywcą szeregu nagród i wyróżnień, m.in.: Ogólnopolski Turniej Chórów „Legnica Cantat" (1985 – najlepszy debiut; 1986 – Nagroda Ministra Edukacji Narodowej i Nagroda Specjalna dla Dyrygenta, 1992 – nagroda za najlepsze wykonanie kompozycji religijnej); Festiwal Chóralny w Krośniku – Grand Prix 1987; Ogólnopolski Festiwal Polskiej Pieśni Chóralnej w Katowicach (1988 – I miejsce i Złoty Medal oraz Nagroda Specjalna i Dyrygencka); Ogólnopolski Festiwal Pieśni Religijnej w Rumii – II miejsce 1990, dwie pierwsze nagrody na Międzynarodowym Konkursie Chóralnym Music World w Fivizzano we Włoszech 1998, III miejsce w 52. Concorso Polifonico Internazionale „Guido d'Arezzo" 2004 (Włochy). Do ostatnich sukcesów Chóru należą wygrane na Festiwalu Chóralnym w Ząbkach – Grand Prix 2014 i Festiwalu Pieśni Sakralnej w Grójcu (2014, 2016).

Chór występował wielokrotnie podczas licznych festiwali w kraju i za granicą, m.in.: na Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Sakralnej „Gaude Mater" w Częstochowie, Laboratorium Muzyki Współczesnej w Białymstoku, Spotkania Chórów Warszawskich „Cantate Domino", Międzynarodowy Festiwal „Musica Sacra" w Łodzi, Jornades Internacionals de Cant Coral a Barcelona, Rencontres Musicales et Chorales Internationales de Mirepoix et de L'Ariege w Mirepoix (Francja), Deutscher Katholikentag Dresden, Festiwal Journees Mozart Lausanne 2003 i Sezon Polski 2004 w Strasbourgu.

Repertuar zespołu obejmuje wiele utworów od renesansu do współczesności, a przede wszystkim polską muzykę sakralną ze szczególnym uwzględnieniem twórczości kompozytorów współczesnych. Chór Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (Chór ATK) dokonał licznych prawykonań i premierowych nagrań utworów: M. Borkowskiego, J. Fotka, H. M. Góreckiego, A. Ignatowicz, J. Łuciuka, W. Łukaszewskiego, P. Łukaszewskiego, M. Łukaszewskiego, S. Moryto, P. Mossa, M. Pokrzywińskiej, W. Rudzińskiego, R. Twardowskiego, M. Sawy, M. Żółtowskiego.

Zespół współpracował z wybitnymi polskimi i zagranicznymi artystami: organistami, m.in. Feliksem Rączkowskim, Marianem Sawą, Andrzejem Chorosińskim, Jarosławem Malanowiczem; solistami, m.in. Zofią Kilanowicz, Piotrem Kusiewiczem, Anną Lubańską, Elżbietą Pańko, Krystyną Wysocką-Kochan oraz zespołami, m.in. Orkiestrą Filharmonii Częstochowskiej, Orkiestrą Filharmonii Narodowej, Orquestra Sinfónica del Vallés i Deutsches Kammerorchester z Berlina,

występując pod dyrekcją, m.in. Piotra Borkowskiego, Romano Gandolfi, Jacka Kasprzyka, Jerzego Koska, Bogusława Madeya i Macieja Żółtowskiego.

Chór Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego stale współpracuje z Orkiestrą Koncertową Wojska Polskiego im. S. Moniuszki pod dyr. Grzegorza Mielimąki. Współpraca ta zaowocowała wielokrotnymi prezentacjami dzieł: S. Moniuszki, A. Vivaldiego, K. Kurpińskiego i innych jak również licznymi zamówieniami kompozytorskimi i wykonaniami utworów: M. Sawy (*Białym Orłem wzleć*), P. Łukaszewskiego (*Dominum benedicite in aeternum*) oraz wspólną płytą CD pt. *Białym Orłem wzleć*. Dyrektorem artystycznym i dyrygentem jest Michał Sławecki.

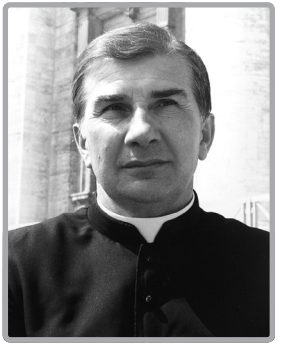

© Paweł Łukaszewski

Ks. Kazimierz SZYMONIK CD 1: [3], CD 2: [1]

Dyrygent i Dyrektor Artystyczny Chóru Akademii Teologii Katolickiej (później Chóru Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego) w Warszawie w latach 1981–2015, absolwent Akademii Muzycznej w Poznaniu w klasie prof. Stefana Stuligrosza. Studia uzupełniał w Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu u prof. Stanisława Krukowskiego, a także w Institute Catholique w Paryżu, specjalizując się w zakresie chorału gregoriańskiego. Profesor Akademii Muzycznej w Bydgoszczy i w Wyższym Seminarium Duchownym w Częstochowie. Od 2000 r. posiada tytuł profesora sztuk muzycznych. W latach 2005–2008 pełnił funkcję prorektora do spraw nauki i dydaktyki AMFC, a w okresie 2008–2012 był prorektorem na Wydziale Instrumentalno-Pedagogicznym w Białymstoku. Kazimierz Szymonik prowadził ponadto działalność pedagogiczną w Akademii Muzycznej w Krakowie,

a także uczestniczył jako wykładowca w seminariach, studiach podyplomowych i innych formach kształcenia z zakresu dyrygentury chóralnej i chorału gregoriańskiego. Równolegle prowadzi działalność naukową, posiada w dorobku wiele artykułów z zakresu muzyki sakralnej. Zasiada w jury licznych konkursów i festiwali muzyki chóralnej m. in. „Legnica Cantat", Festiwal Pieśni Chóralnej w Międzyzdrojach. Jest Przewodniczącym Rady Programowo-Artystycznej Stowarzyszenia Miłośników Muzyki Sakralnej oraz członkiem Rady Artystycznej Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Sakralnej „Gaude Mater" w Częstochowie. W 1996 r. w Gdańsku został uhonorowany Ekumenicznym Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Świętej Brygidy. Honorowy obywatel miasta Rocamadour (Francja), Kawaler Zakonu Rycerskiego Grobu Bożego w Jerozolimie, w 2009 nagrodzony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

KWARTET DAFÔ CD 1: 4, 5, 6
Justyna DUDA – skrzypce, Danuta AUGUSTYN – skrzypce
Kinga ROESLER – altówka, Anna ARMATYS – wiolonczela

Zespół powstał w1993 roku podczas Forum Młodych Kompozytorów w Krakowie. Brał udział w Międzynarodowych Letnich Akademiach Muzycznych w Pommersfelden (Niemcy), odbył kurs mistrzowski w Rzymie prowadzony przez członków Kwartetu im. Borodina. Od 1996 roku studiował w Staatliche Hochschule für Musik und Darstellende Kunst w Stuttgarcie w klasie mistrzowskiej Kwartetu Melos. Ponadto uczestniczył w kursach mistrzowskich prowadzonych przez członków Kwartetu Śląskiego, Kwartetu Tokyo i Quartetto Italiano.

Kwartet Dafô zdobył wiele nagród, m.in. w 1995 roku I nagrodę na Konkursie Kameralnym im. Kiejstuta Bacewicza w Łodzi oraz I nagrodę na Międzynarodowym Konkursie Muzyki XX wieku Valentino Bucchi w Rzymie, I nagrodę

na Międzynarodowym Konkursie Współczesnej Muzyki Kameralnej im. K. Pendereckiego w Krakowie w 1997 roku, I nagrodę na Ogólnopolskim Konkursie Kwartetów Smyczkowych w Katowicach w 1998 roku, II nagrodę na VI Międzynarodowym Konkursie Kwartetów Smyczkowych w Cremonie (1998), II nagrodę na VI Międzynarodowym Konkursie w Bubenreuth oraz II nagrodę na III Międzynarodowym Konkursie Zespołów Kameralnych w Sanguinetto w 1999 roku. Kwartet brał udział w wielu festiwalach zagranicznych, m.in. w Festiwalu Muzyki Współczesnej w Odense, Międzynarodowym Festiwalu „Kissinger Sommer" w Bad Kissingen, Schleswig Holstein Musik Festival w Wotersen, jak i w festiwalach krajowych, m.in. w „Warszawskiej Jesieni". Zespół dokonał wielu nagrań radiowych, telewizyjnych i płytowych.

W 2004 zespół otrzymał dyplom z wyróżnieniem Staatliche Hochschule für Musik w Stuttgarcie w klasie mistrzowskiej Kwartetu Melos.

Od początku istnienia Kwartet Dafô zafascynowany jest wykonawstwem muzyki współczesnej i wielokrotnie był za nią nagradzany.

Zarejestrowane przez zespół a wyprodukowane przez DUX/PWM dwie płyty CD pt. *Polskie kwartety XX wieku* otrzymały nagrody FRYDERYK w 1999 i 2001 roku. Zespół ma także w swoim dorobku płytowym album wydany przez Fundację Roberta Boscha/SWR z kwartetami Szymanowskiego, *II Kwartetem* Góreckiego i *Kwintetem smyczkowym C-dur* Schuberta, w którym Kwartetowi Dafô towarzyszy Peter Buck, wiolonczelista Kwartetu Melos.

W 2008 roku Kwartet Dafô wziął udział w nagraniu monograficznej płyty Pawła Mykietyna, (utwór *Ładnienie na baryton, klawesyn w stroju mikrotonowym* i kwartet smyczkowy do tekstu Marcina Świetlickiego). Płyta wydana została przez Polskie Wydawnictwo Audiowizualne i otrzymała Nagrodę FRYDERYK 2009.

W 2010 roku powstał album *Penderecki String Quartets, String Trio, Clarinet Quartet*, zawierający wszystkie dzieła kameralne Pendereckiego, włącznie z pierwszą światową rejestracją *Trzeciego Kwartetu Smyczkowego*. Album ów wyróżniony został przez luksemburskie wydawnictwo muzyczne Pizzicato nagrodą Supersonic Pizzicato i zaliczony do unikatowych płyt zawierających muzykę kameralną.

W 2011 Kwartet Dafô nagrał album CD/DVD Live Łukaszewski & Bembinow *Kolędy i pastorałki* z dziewczęcym chórem Puelle Orantes (Złota Płyta FRYDERYK 2012).

Na repertuar Dafô składają się utwory od klasycyzmu poprzez romantyzm aż do utworów XX wieku. Kwartet posiada w repertuarze również utwory na większy skład m.in. kwintety, sekstety i oktety.

POLSKI CHÓR KAMERALNY CD 1: [7], [11]

Chór znany także jako „Schola Cantorum Gedanensis" należy do wąskiego grona światowej elity w pełni profesjonalnych chórów kameralnych. Założony w 1978 r. przez Ireneusza Łukaszewskiego, a od 1983 r. prowadzony przez jego brata Jana zespół składający się z 24 zawodowych muzyków nieustannie dąży do osiągnięcia doskonałości wykonań i odkrywania nowych obszarów muzycznych. Chór daje rocznie około 80-100 koncertów, przygotowując ponad 50 różnych programów. Stawia sobie za cel nadrzędny regularną pracę na poziomie niemal instrumentalnym, co oprócz wielu innych

umiejętności wymaga całkowitego opanowania aparatu wokalnego, umożliwiając realizację wszystkich wymogów partytury.

Zainteresowania tego wszechstronnego zespołu koncentrują się głównie na muzyce a cappella, zwłaszcza na współczesnej i romantycznej, stąd nie dziwi fakt, iż wielu światowej sławy kompozytorów dedykuje zespołowi swoje utwory. W repertuarze chóru, obok licznych prawykonań, znajdują się m.in. programy oratoryjne, a nawet opery, wykonywane we współpracy z najwybitniejszymi polskimi orkiestrami kameralnymi i filharmonicznymi, m.in. z Academy of Ancient Music, Neue Düsseldorfer Hofmusik i wieloma innymi europejskimi zespołami, specjalizującymi się w wykonaniach muzyki dawnej.

Polski Chór Kameralny chętnie bierze także udział w eksperymentach, stąd zabawa z muzyką lekką, jazzem, chanson, śpiewem gregoriańskim czy cross-over. Z Chórem gościnnie współpracują światowej sławy dyrygenci, wśród nich od wielu lat Eric Ericson, Frieder Bernius i Stephen Layton. Zespołem dyrygował też Uwe Gronostay (1939-2008).

Chór był wielokrotnie zapraszany na międzynarodowe festiwale muzyczne, takie jak „Warszawska Jesień", „Wratislavia Cantans", Ruhr-Festival, „Rendez-vous musique nouvelle", a także do Salzburga, Drezna, Berlina i Tokio. Odbywał tournée koncertowe po niemal całej Europie, a także w USA, Kanadzie i Japonii. W 2001 r. wystąpił w pierwszym na świecie wykonywanym na żywo koncercie internetowym.

Oprócz nagrania 80 płyt CD, kaset magnetofonowych i video, z których wiele nominowanych było do nagród fonograficznych, Polski Chór Kameralny nagrywał także dla polskich i zagranicznych rozgłośni radiowych i stacji telewizyjnych. Jedna z ostatnich płyt CD zespołu, Penderecki: *Complete Choral Works*, zarejestrowana na specjalne zaproszenie samego kompozytora, stawia Polski Chór Kameralny w wyjątkowej pozycji jedynego na świecie zespołu, posiadającego w swoim repertuarze wszystkie utwory na chór a cappella Pendereckiego. Jednym z najbardziej znaczących projektów artystycznych, których zespół jest pomysłodawcą i organizatorem, jest Międzynarodowy Festiwal Mozartowski „Mozartiana", prezentujący muzykę kompozytora w wielu różnych stylach i przyciągający w sierpniu do Gdańska-Oliwy tysiące słuchaczy.

Płyty Polskiego Chóru Kameralnego były 21 razy nominowane do nagrody FRYDERYK i pięciokrotnie ją zdobyły, ostatnio za *Marian Borkowski Choral Works,* nagrodzoną w 2014 roku w kategorii *Najwybitniejsze nagranie muzyki polskiej*. Zespół jest również laureatem dwóch *Orphée d'Or* – nagród przyznawanych przez francuską Academie du Disque Lyrique za najlepsze nagranie muzyki chóralnej.

W 2018 Chór z towarzyszeniem szwajcarskiego zespołu instrumentalnego Musica Fiorita nagrał 55 motetów Andrzeja Hakenbergera (1574–1627) opracowanych przez Jana Węcowskiego, które renomowana firma wydawnicza NAXOS wydała jako dwupłytowy album. W tym samym roku nakładem DUX ukazała się płyta *Jubilate* z muzyką Ireneusza Łukaszewskiego, założyciela i pierwszego dyrygenta Chóru oraz *Polska muzyka chóralna* z nierejestrowanymi wcześniej utworami Juliusza Łuciuka, Augustyna Blocha, Andrzeja Koszewskiego, Wojciecha Kilara, Edwarda Pałłasza, Krzysztofa Pendereckiego oraz Pawła Łukaszewskiego.

© G. Mehring

Jan ŁUKASZEWSKI CD 1: [7], [11]

Dyrektor artystyczny Polskiego Chóru Kameralnego oraz Międzynarodowego Festiwalu Mozartowskiego „Mozartiana", wykładowca kursów mistrzowskich, profesor sztuk muzycznych – jest uznawany za jednego z najwybitniejszych w Europie specjalistów w dziedzinie muzyki chóralnej. Ceniąc jego kunszt artystyczny, współcześni kompozytorzy polscy i zagraniczni (m.in. W. Kilar, K. Dębski, E. Pałłasz, K. Penderecki, P. Łukaszewski, J. Łuciuk) już niemal 650 razy powierzyli Janowi Łukaszewskiemu dyrygowanie światowymi prawykonaniami swoich kompozycji. Współpracował m.in. z chórami Polskiego Radia, Filharmonii Krakowskiej, Filharmonii Wrocławskiej i Filharmonii Śląskiej. Występuje jako dyrygent z takimi orkiestrami jak m.in. Sinfonia Varsovia, Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia, Academy of Ancient Music, Akademie für Alte Musik Berlin czy Venice Baroque Orchestra. Obok Polskiego Chóru Kameralnego prowadzi także Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Olivenses". Ze swoimi zespołami koncertował niemal we wszystkich krajach Europy, USA, Kanadzie, Chinach i Japonii. Zasiada w jury konkursów chóralnych, m.in. w Japonii, Walii, na Litwie, we Włoszech oraz Szwajcarii. Jest także jurorem konkursów kompozytorskich w Polsce, Anglii, Francji, Niemczech i we Włoszech.

Jan Łukaszewski jest jednym z nielicznych w Polsce propagatorów i wykonawców muzyki chóralnej takich kompozytorów jak Schönberg, Messiaen, Xenakis, Globokar, Castiglioni, Takemitsu, R. Strauss, Pepping, Tippett, Ives czy Barber. Dokonał licznych nagrań dla PR i TVP (m.in. 68 ofertoriów G. P. Palestriny), a także dla niemieckich rozgłośni radiowych i stacji telewizyjnych. Zarejestrował ponad 80 płyt CD. Jako pierwszy dyrygent dokonał nagrania kompletu utworów Krzysztofa Pendereckiego na chór a cappella, za które w 2010 i w 2014 roku otrzymał nagrody *Orphée d'Or* przyznaną przez Academie du Disque Lyrique. W roku 2013 Jan Łukaszewski poprowadził nagranie 55 motetów Andrzeja Hakenbergera w wykonaniu Polskiego Chóru Kameralnego i szwajcarskiego zespołu instrumentalnego Musica Fiorita. Płyty nagrane przez Jana Łukaszewskiego były 20 razy nominowane do prestiżowej nagrody Polskiej Akademii Fonograficznej FRYDERYK, a pięciokrotnie ją zdobyły – ostatnio w 2014 roku za płytę *Marian Borkowski Choral Works* w kategorii N*ajwybitniejsze nagranie muzyki polskiej*. W 2018 roku Jan Łukaszewski został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi w pracy artystycznej. Z jego inspiracji odbyły się m.in. Międzynarodowe Sympozja Muzyki Chóralnej, Dni Bachowskie, Festiwal Chopin w Gdańsku, a także kolejne edycje Międzynarodowego Festiwalu Mozartowskiego „Mozartiana".

© Kinga Karpati

Ewa GUZ-SEROKA CD 1: 12, 13, 14

Studia pianistyczne odbyła w Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie pod kierunkiem Barbary Muszyńskiej – fortepian oraz Krystyny Borucińskiej – kameralistyka fortepianowa (dyplom z wyróżnieniem). Zaraz po studiach rozpoczęła pracę na uczelni w Katedrze Kameralistyki Fortepianowej. Kształciła się u Bernarda Ringeissena na kursach muzycznych w Weimarze. Koncertowała jako solistka i kameralistka w kraju i za granicą. Uczestniczyła w wykonaniu wszystkich dzieł fortepianowych I. J. Paderewskiego w 125 rocznicę urodzin kompozytora, prezentując w Sali Koncertowej Akademii Muzycznej w Warszawie *Humoresques de concert* op. 14 oraz *Fantazję Polską* op.19 z Orkiestrą Symfoniczną UMFC pod dyrekcją Macieja Niesiołowskiego.

Współpracowała z Estradą Kameralną Filharmonii Narodowej oraz Krajowym Biurem Koncertowym jako solistka i kameralistka. W Warszawskiej Operze Kameralnej uczestniczyła w przygotowaniu polskiej prapremiery opery Mozarta *Mitridate, re di Ponto*. Brała udział w Festiwalu Pieśni Polskiej i Europejskiej w Warszawie, organizowanym przez Filharmonię im. Stefana Traugutta oraz w Świętokrzyskich Dniach Muzyki w Filharmonii Kieleckiej, prezentując wraz z Anną Mikołajczyk-Niewiedział – sopran i Robertem Gierlachem – baryton pełen dorobek pieśniarski Pawła Łukaszewskiego. Na koncercie monograficznym „Łukaszewski – wokalnie i kameralnie" na UMFC w Warszawie oraz na Festiwalu „Most Lutosławskiego" w Filharmonii Lubelskiej zaprezentowała solowe utwory fortepianowe, cykle pieśni oraz instrumentalne utwory kameralne kompozytora. Dwukrotnie wzięła udział w światowych prawykonaniach *Pieśni* Pawła Łukaszewskiego. Uczestniczyła w 40. festiwalu „Dni Karola Szymanowskiego" w Zakopanem prezentując z Anną Mikolajczyk-Niewiedział pieśni Szymanowskiego i Nowowiejskiego.

Występowała na licznych konkursach wokalnych i instrumentalnych, zdobywając nagrody dla akompaniatora m.in. w Międzynarodowym Konkursie Wokalnym im. Stanisława Moniuszki w Warszawie, Międzynarodowym Konkursie Wokalnym im. Jana Kiepury w Krynicy oraz Międzyuczelnianym Konkursie Pieśni Polskiej im. Edmunda Kossowskiego w Warszawie.

W roku 2016 uzyskała doktorat na podstawie pracy „Fortepian w twórczości Pawła Łukaszewskiego". Utwory stanowiące materiał pracy zostały wydane przez firmę DUX na płycie *Łukaszewski Musica Profana 1*, która otrzymała nagrodę FRYDERYK 2017 w kategorii *Album roku – muzyka kameralna* oraz nominację w kategorii *Najwybitniejsze nagranie muzyki polskiej*.

Artystka została uhonorowana dyplomem Ministra Kultury i Sztuki oraz nagrodą Rektora UMFC w Warszawie za całokształt działalności.

© Kinga Taukert

Kamila WĄSIK-JANIAK CD 1: 12, 13, 14

Absolwentka Uniwersytetu Muzycznego im. Fryderyka Chopina w Warszawie (dyplom z wyróżnieniem w klasie prof. Romana Lasockiego). Za wybitne osiągnięcia dla najlepszego absolwenta UMFC 2010 roku otrzymała Medal Magna Cum Laude.

Zdobywczyni licznych nagród na konkursach ogólnopolskich i międzynarodowych, w 2009 roku zwyciężyła w Międzynarodowym Konkursie im. Karola Szymanowskiego w Łodzi.

W 2006 roku otrzymała II nagrodę i nagrodę specjalną dla najlepszego polskiego uczestnika na X Międzynarodowym Konkursie im. Karola Lipińskiego i Henryka Wieniawskiego w Lublinie. Ponadto jest zwyciężczynią 30. Ogólnopolskiego Konkursu Bachowskiego im. Stanisława Hajzera w Zielonej Górze oraz laureatką 11. Internationaler Wettewerb für Violine w Kloster Schöntal (Niemcy), Ogólnopolskiego Konkursu Skrzypcowego im.Georga Philippa Telemanna w Poznaniu, Ogólnopolskiego Konkursu Skrzypcowego Pamięci Aleksandry Januszajtis w Gdańsku i Ogólnopolskiego Konkursu Młodych Skrzypków im. Stanisława Serwaczyńskiego w Lublinie.

Artystka brała udział w wielu prestiżowych wydarzeniach muzycznych tj. 5.Festiwal prawykonań „Polska Muzyka Najnowsza" w Katowicach (2013), 64. Międzynarodowy Festiwal Chopinowski w Dusznikach Zdroju (2009), Westdeutsche Rundfunk Musikfest w Münster (2009), International Student Festival w Kyoto (2007), „Jedynie muzyka nie zna granic..." w Görlitz (2007) a także koncertowała na festiwalach: „Gwiazdy Promują" w Jeleniej Górze (2006, 2014), „Mistrzowie Polskiej Wiolinistyki" w Zielonej Górze (2006, 2007, 2016), Festiwalu Wiolinistycznym im. Bronisława Hubermana w Częstochowie (2007), „Musica Polonica Nova" (Wrocław, 2015). Występowała z wieloma polskimi orkiestrami, m.in. z Filharmonią Narodową i Narodową Orkiestrą Symfoniczną Polskiego Radia. Współpracowała z tak znakomitymi dyrygentami jak M. J. Błaszczyk, C. Grabowski, M. Klauza, W. Michniewski, M. Pijarowski, W. Rajski, Z. Rychert czy J. Salwarowski.

W 2009 roku Kamila Wąsik-Janiak nagrała płytę z muzyką Szymanowskiego i Ravela, wydaną przez UMFC. W roku 2010 wystąpiła na galowym koncercie dedykowanym następcy tronu brytyjskiego – Księciu Karolowi, oraz jego małżonce, Księżnej Kornwalii – Camilli. W 2016 roku płyta Joanny Freszel *Real Life Song*, wydana nakładem firmy DUX, w której skrzypaczka brała udział otrzymała Nagrodę Les Orphées

d'Or – Prix de la SACD oraz dwie nominacje do nagrody FRYDERYK. Pracowała z wybitnymi pedagogami, takimi jak K. Danczowska, I. Frołow, T. Gadzina, M. Jaszwili, K. Węgrzyn i W. Wiłkomirska.

Kamila Wąsik-Janiak chętnie występuje jako kameralistka, dokonała także kilku prawykonań muzyki polskich kompozytorów współczesnych. Dwukrotnie otrzymała Stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2005 i 2009), była również stypendystką Prezydenta Gdańska za wybitne osiągnięcia (2009) oraz laureatką prestiżowego stypendium „Młoda Polska" przyznawanego przez MKiDN (2007). Od 2015 roku współpracuje z Hashtag Ensemble. Obecnie jest asystentką na UMFC w Warszawie.

Piotr HAUSENPLAS CD 1: 12, 13, 14

Absolwent Uniwersytetu Muzycznego im. Fryderyka Chopina w Warszawie w klasach Kazimierza Michalika i Andrzeja Zielińskiego. Jest laureatem II nagrody w Ogólnopolskim Konkursie Wiolonczelowym im. Dezyderiusza Danczowskiego w Poznaniu w 1987 roku oraz I nagrody w Międzynarodowym Konkursie Wiolonczelowym im. Ludwiga van Beethovena w Hradec Králové w 1993 roku.

Prowadzi szeroką działalność koncertową zarówno jako solista i kameralista. Współpracował z wieloma orkiestrami polskimi (m.in. Concerto Avenna i Camerata Academia) i zagranicznymi (m.in. z Filharmonią w Ostrawie). Chętnie nawiązuje współpracę artystyczną z zespołami kameralnymi (np. Kwartetem Camerata) i wybitnymi polskimi artystami: B. Halską, E. Wolaninem, T. Wojnowiczem, M. Szczepanowską, K. Dudą, P. Janowskim. Jest członkiem Varsovia Piano Trio.

Piotr Hausenplas dokonał wielu nagrań archiwalnych dla Polskiego Radia. Obok działalności koncertowej zajmuje się pracą pedagogiczną na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina, jak również podczas mistrzowskich kursów letnich (m.in. w Nowym Sączu). Ponadto stale współpracuje z orkiestrą Teatru Wielkiego – Opery Narodowej w Warszawie, gdzie pełni funkcję solisty, a zarazem koncertmistrza wiolonczel.

ORKIESTRA OPERY
I FILHARMONII PODLASKIEJ CD 2: ⑵, ⑶, ⑷, ⑸, ⑾, ⑿

Orkiestra istnieje od 1954 roku (wcześniej jako Orkiestra Symfoniczna w Białymstoku). Po dwudziestu latach działalności artystycznej uzyskała status Filharmonii i przeniosła się do nowej siedziby. Profesjonalna sala koncertowa pozwoliła na dalszy rozwój zespołu i prezentowanie szerokiego repertuaru – od wielkich dzieł symfonicznych i koncertów oratoryjno-kantatowych po koncerty kameralne, a także organizację licznych festiwali i konkursów. W 2005 roku Filharmonia Białostocka zmieniła swoją nazwę na Opera i Filharmonia Podlaska – Europejskie Centrum Sztuki w Białymstoku. Kierownictwo muzyczne zespołu sprawuje obecnie Mirosław Jacek Błaszczyk.

Z orkiestrą współpracowali światowej sławy dyrygenci, soliści i wybitni kompozytorzy, m.in. P. Anderszewski, E. Auer, K. Danczowska, H. M. Górecki, L. Grychtołówna, K.Jakowicz, J. Kaspszyk, K. Kenner, W. Kilar, K. Kord, J. Krenz, K. A. Kulka, W. Lutosławski, J. Maksymiuk, W.Michniewski, Sh. Mintz, G. Ohlsson, P. Paleczny, K. Penderecki, Ś. Richter, R. Smendzianka, T. Strugała, W. Wiłkomirska, A. Wit, T. Wojciechowski.

W 2001 roku w setną rocznicę śmierci Giuseppe Verdiego orkiestra dokonała nagrania uwertur oraz arii z jego najsłynniejszych oper z udziałem tenora Kaludi Kaludowa. Kolejne płyty to nagrania utworów J.J. Straussów oraz F. Liszta z udziałem pianisty Waldemara Malickiego oraz płyta z kompozycjami Aleksandra Tansmana. W 2010 roku nagrano utwory Ignacego Jana Paderewskiego w 150. rocznicę jego urodzin.

Za dokonania fonograficzne zespół wyróżniony został licznymi nagrodami, w tym FRYDERYKAMI w kategoriach: *Album roku – muzyka symfoniczna i koncertująca* za album *Paderewski – Piano Concerto, Polish Fantasy* (2012), *Album roku – muzyka współczesna* dla *Symphony of Providence* P. Łukaszewskiego (2016) oraz w kategorii *Album roku – muzyka współczesna* za album *IV Symfonia – Symphony on the Mercy of God* P. Łukaszewskiego (2017).

Orkiestra Opery i Filharmonii Podlaskiej występuje gościnnie za granicą, m.in. w Austrii, Belgii, Chinach, Estonii, Finlandii, Francji, Litwie, Łotwie, Niemczech, Rosji, Szwecji, Ukrainie, Wielkiej Brytanii oraz we Włoszech.

W 2005 roku orkiestra pod dyrekcją Marcina Nałęcz-Niesiołowskiego, który w latach 1997-2011 był jej kierownikiem artystycznym, wystąpiła na uroczystym koncercie w Parlamencie Europejskim w Brukseli, inaugurującym europejskie obchody 25-tej rocznicy powstania „Solidarności". W 2006 roku orkiestra wystąpiła w Sankt Petersburgu, prezentując wraz z rosyjskimi artystami *Jutrznię* Pendereckiego.

W 2007 roku podlascy filharmonicy wystąpili na zakończenie Festiwalu im. M.K. Ogińskiego w Zespole Pałacowym Rodu Ogińskich w Plungė oraz w Sali Kongresowej w Wilnie w ramach 16. rocznicy nawiązania stosunków dyplomatycznych pomiędzy Polską a Litwą. W 2008 roku w ramach

obchodów 90. rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę orkiestra wystąpiła w Sankt Petersburgu, Helsinkach, Tallinie, Rydze i Wilnie. W 2009 roku orkiestra dała trzy koncerty w Wielkiej Brytanii podczas obchodów Roku Polskiego „Polska! Year". W 2011 roku zespół wystąpił w Trondheim z udziałem solisty Sveinunga Bjellanda, a w 2016 r. wraz z Chórem Dziecięcym OiFP wziął udział w polskim prawykonaniu utworu *Pluton, odnowiciel* Colina Matthewsa pod dyrekcją Pawła Kotli. Zespół także wykonał jako pierwszy wykonał IV Symfonię *Symphony on the Mercy of God* P. Łukaszewskiego pod kierownictwem W. Michniewskiego (wraz z Chórem OiFP i Chórem Dziecięcym OiFP).

Opera i Filharmonia Podlaska wprowadziła relacje online i offline z koncertów, które transmitowane są na stronie internetowej www.oifp.pl

© Katarzyna Rainka

Piotr BORKOWSKI CD 2: [2], [3], [4], [5], [9], [11]

Jest absolwentem Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie w klasie prof. Bogusława Madeya (1989 – dyplom z wyróżnieniem). Do 2000 roku był asystentem w Katedrze Dyrygentury w AMFC, a w 2015 otrzymał stopień doktora habilitowanego. Edukację muzyczną kontynuował m.in. na kursie dyrygenckim w Wiedniu w 1993 r. pod kierunkiem Hansa Grafa oraz w 1995 r. w Accademia Musicale Chigiana w Sienie u Myung-Whung Chunga i Iliji Musina, gdzie otrzymał *Diploma di Merito*. W 1995 uczestniczył w konkursie na stanowisko dyrygenta asystenta Boston Symphony Orchestra, gdzie zakwalifikował się do ścisłego finału i dyrygował bostońską orkiestrą. W tym samym roku otrzymał *Diploma di Merito* na Międzynarodowym Konkursie Dyrygenckim im. Antonio Pedrotti w Trento. Współpracował z wieloma orkiestrami symfonicznych w Polsce, m.in. Filharmonią Narodową,

Narodową Orkiestrą Symfoniczną Polskiego Radia w Katowicach, a także we Francji, Włoszech (Orchestra Sinfonica di Roma, Orchestra Sinfonica Siciliana), Szwecji, Niemczech (Berliner Symphoniker, Kammersolisten der Deutschen Oper Berlin), Brazylii, Chinach, Korei Południowej (KBS Orchestra, Korean Symphony, Seoul National Symphony Orchestra, New Seoul Philharmonic), Meksyku, Indii (Symphony Orchestra of India) i Tajwanie. Brał udział w licznych festiwalach muzycznych w wielu krajach świata.

Ma na swoim koncie wiele prawykonań utworów kompozytorów polskich i koreańskich, w tym polskie prawykonanie oratorium F. Nowowiejskiego *Powrót syna marnotrawnego*. Jako dyrygent operowy ma za sobą liczne przedstawienia oper Mozarta (*Don Giovanni, Czarodziejski flet, Cosi fan tutte, Wesele Figara*), Mascagniego (*Rycerskość wieśniacza*), Donizettiego (*Łucja z Lammermooru)*, a także azjatyckie prawykonania oper Zbigniewa Rudzińskiego *Manekiny*, Sukhi Kang *Ein Fest für Boris* i Rachmaninowa *Aleko*. Na swoim koncie ma liczne nagrania radiowe, telewizyjne oraz płytowe dla takich firm jak: NAXOS, DUX, Polonia Records, Musica Sacra Edition, Global Sound Media, Centaur Records, wielokrotnie nominowane do Nagrody Akademii Fonograficznej FRYDERYK, w tym dwukrotnie (2006 i 2008) nagrodzone statuetką w kategoriach *Album roku – muzyka* współczesna i *Najwybitniejsze nagrania muzyki polskiej*. Płyta nagrana z laureatką I nagrody Konkursu im. H. Wieniawskiego Soyoung Yoon została nominowana do prestiżowej nagrody International Classical Music Award 2013.

W latach 1991-1994 był dyrektorem naczelnym i artystycznym, a od 1994 do 1997 r. dyrektorem artystycznym Państwowej Filharmonii im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie. W 1994 roku został zaproszony jako gościnny profesor dyrygentury do Keimyung University w Taegu (Korea Południowa). W latach 1996-2001 był profesorem w Taegu Hyosung Catholic University, a od 2001 do 2011 roku wykładał na University w Suwon. W latach 2006-2007 piastował stanowisko dyrygenta Suwon Philharmonic Orchestra, a od 2008 do 2011 roku dyrektora artystycznego Kyeonggi Festival Orchestra w Korei Południowej, której był założycielem. W 2010 roku został dyrektorem artystycznym i dyrygentem nowopowstałej Filharmonii Gorzowskiej, gdzie z założonym przez siebie zespołem orkiestrowym współpracował do listopada 2012 odnosząc wiele sukcesów. Obecnie jest dyrektorem muzycznym United Chamber Orchestra w Niemczech, pierwszym gościnnym dyrygentem Kammersolisten der Deutschen Oper Berlin i dyrygentem Opery Wrocławskiej.

CHÓR AKADEMII TECHNICZNO-HUMANISTYCZNEJ W BIELSKU-BIAŁEJ CD 2: 6, 7, 8

Zespół rozpoczął swoją działalność w 2003 roku z inicjatywy Beaty i Jana Borowskich. Tworzą go studenci i absolwenci różnych specjalności bielskiej uczelni oraz osoby niezwiązane z jej społecznością. Wszystkich połączyła pasja i radość wspólnego muzykowania. Chór prowadzi od samego początku Jan Borowski.

W repertuarze chóru znajdują się utwory religijne i świeckie różnych epok, począwszy od renesansu po współczesność. Zespół wykonuje również pieśni negro spirituals, utwory inspirowane folklorem różnych narodów, aranżacje muzyki rozrywkowej, a także dzieła wokalno-instrumentalne W. A. Mozarta (*Requiem d-moll* KV 626, Mszę C-dur *Spatzenmesse* KV 220,

Benedictus sit Deus KV 117, *Te Deum* KV 141), J. Haydna (*Missa Sancti Nicolai*), T. Maklakiewicza (*Msza Góralska*) oraz P. Łukaszewskiego (*Missa de Maria a Magdala).* Bogaty repertuar przyczynił się do nawiązania współpracy z orkiestrami takimi jak: Bielska Orkiestra Festiwalowa, Bielska Orkiestra Kameralna, Tatrzańska Orkiestra Klimatyczna, Orkiestra im. Telemanna oraz Śląska Orkiestra Kameralna.W roku 2007 Chór ATH wydał płytę *Magnificat anima mea Dominum,* trzy lata później nagrał kolędy w nowych instrumentalnych opracowaniach K. Maciejowskiego i M. Walacha, a w 2012 r. *Missa de Maria a Magdala* Pawła Łukaszewskiego oraz *O Magnum mysterium.*

Zespół koncertuje w kraju i za granicą. Zdobył wiele nagród i wyróżnień na polskich i międzynarodowych festiwalach m.in.: Złoty Dyplom w II Międzynarodowym Konkursie „Gaude Cantem" im. Kazimierza Fobera w Bielsku-Białej (2006), Złote Medale w Międzynarodowym Wielkanocnym Festiwalu Muzyki Sakralnej „Musica Religiosa" (Czechy, 2007) i w III Międzynarodowym Konkursie Chóralnym „Festa Choralis Bratislava" (Słowacja, 2008), I miejsce w kategorii chóry mieszane i Złoty Medal w XV Międzynarodowym Konkursie Chóralnym Muzyki Sakralnej w Prevezie (Grecja, 2009), Grand Prix oraz Puchar Wojciecha Kilara w V Międzynarodowym Festiwalu Chórów „Gaude Cantem" w Bielsku-Białej (2009), I miejsce w kategorii chóry akademickie w XIII Łódzkim Festiwalu Chóralnym „Cantio Lodziensis" (2010), Grand Prix w I Wrocławskim Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym „Vratislavia Sacra" (2011), Grand Prix na Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym i Złoty Medal w kategorii *chóry mieszane – dorośli* oraz *chóry kameralne* w X Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Sakralnej i Kościelnej „Musica Religiosa" (Ołomuniec, Czechy 2011 i 2012), I miejsca w kategoriach *muzyka sakralna* i *sardana* oraz Złoty Dyplom w kategorii *muzyka katalońska* w I Międzynarodowym Festiwalu i Konkursie Chórów „Cançó Mediterrània", Lloret de Mar/Barcelona (Hiszpania, 2011), I miejsce w kategorii *chóry akademickie* oraz nagrodę specjalną za najciekawszą interpretację utworu o charakterze sakralnym *O magnum mysterium* M. Lauridsena w VIII Międzynarodowym Festiwalu „Gaude Cantem" im. Kazimierza Fobera w Bielsku-Białej (2012). W 2012 r. chór otrzymał nominację do Nagrody „Ikar 2011", przyznawanej przez Prezydenta Bielska-Białej.

Kolejne nagrody to Grand Prix, Złoty Dyplom i I miejsce w kategorii *Gospel – Pop – Modern* oraz Złoty Dyplom i II miejsce w kategorii *Sacred/Polyphonic Music* w XXIII Międzynarodowym Festiwalu „Chorus Inside Croatia" (Rovinj, Chorwacja 2016) i Grand Prix, Puchar Prezydenta Miasta, Złoty Dyplom i I miejsce w kategorii *chóry akademickie* oraz *nagrody specjalne* w XII Międzynarodowym Festiwalu „Gaude Cantem" im. Kazimierza Fobera w Bielsku-Białej (2016).

ŚLĄSKA ORKIESTRA KAMERALNA CD 2: 6, 7, 8

Powstała w 1981 roku z inicjatywy Karola Stryji. W jej skład weszli utalentowani absolwenci Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, którzy przez 25 lat działali pod kierunkiem Jana Wincentego Hawela (kompozytora i dyrygenta). W latach 2006-2010 funkcję kierownika artystycznego pełnił Massimiliano Caldi, będący do dnia dzisiejszego gościnnym dyrygentem orkiestry. Obecnie orkiestra pracuje pod kierownictwem Roberta Kabary, wirtuoza skrzypiec oraz dyrygenta, który doskonalił swój warsztat pod okiem maestro J. Maksymiuka.

Śląscy kameraliści są wysoko oceniani przez krytyków muzycznych. Pochlebne opinie na ich temat wypowiadali współpracujący z orkiestrą znakomici muzycy, tacy jak: B. Canino, K. Danczowska, E. Indjić, K. Jakowicz, J. Krenz, K. A. Kulka, J. Maksymiuk, G. Ohlsson, P. Paleczny, J. Swann, T. Wojciechowski, L. Możdżer, A. Jagodziński. i inni.

Zespół dysponuje bogatym repertuarem, na który składają się dzieła mistrzów baroku, klasycyzmu, romantyzmu oraz twórców najmłodszej generacji, jak utwory kameralnych Brahmsa, Czajkowskiego, Schuberta, Mendelssohna, Szostakowicza i rzadko grywane kompozycje G. Holsta, A. Piazzolli, czy O. Respighiego.

Śląska Orkiestra Kameralna gości na wielu festiwalach w kraju i za granicą (między innymi w Łańcucie, Krakowie, Amsterdamie, Augsburgu, Mediolanie oraz czeskim Krumlowie). Zespół dał ponad 200 koncertów w krajach europejskich.

Orkiestra dokonała wielu nagrań, które zostały znakomicie przyjęte zarówno przez melomanów jak i krytyków. Owocem stałego cyklu koncertów w studio Polskiego Radia w Katowicach jest płyta z utworami J.S. Bacha, A. Piazzoli i K. Komedy zrealizowana z udziałem pianisty W. Malickiego pod dyrekcją M. J. Błaszczyka. Nagranie *Koncertu wiolonczelowego* Stanisława Moryty dla firmy fonograficznej DUX zyskało nominację do nagrody FRYDERYK 2006. Pod dyrekcją Mirosława J. Błaszczyka orkiestra nagrała dla firmy Naxos płytę *Alexandre Tansman* z dwiema światowymi premierami fonograficznymi – *Koncertu klarnetowego* i *Concertina na obój, klarnet i smyczki*. W 2011 r. Polskie Radio Katowice wydało płytę zespołu pod batutą J. W. Hawela z utworami śląskich kompozytorów: J. Gołąbka, H. M. Góreckiego, M. Spisaka i J. W. Hawela. W 2012 ukazało się nagranie zawierające kompozycje H.M. Góreckiego oraz jego syna Mikołaja Góreckiego. Rok 2014 to data wydania płyty *Missa de Maria a Magdala* Pawła Łukaszewskiego, która w tym samym roku otrzymała nagrody: „Choc de Classica" francuskiego miesięcznika Classica, a w Paryżu *Orphée d'Or* – Grand Prix International du Disque Lyrique. Album *7 widoków w drodze do Krakowa* Grzegorza Turnaua z udziałem Śląskiej Orkiestry Kameralnej został nominowany do FRYDERYKA 2015 w kategorii *Album roku – pop*.

© brzeg24.pl

Elżbieta GRODZKA-ŁOPUSZYŃSKA CD 2: 8

Jest absolwentką Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, gdzie ukończyła z wyróżnieniem klasę śpiewu solowego prof. Stanisławy Marciniak – Gowarzewskiej. Ukończyła także filologię polską na Uniwersytecie

Śląskim. Laureatka konkursów wokalnych (m.in. I nagrody na Konkursie Polskiej Muzyki Wokalnej w Katowicach). Debiutowała na deskach Opery Śląskiej w Bytomiu w *Don Giovannim* W.A.Mozarta. Współpracuje jako solistka z licznymi zespołami wokalno-instrumentalnymi, symfonicznymi i kameralnymi. Brała udział w polsko-niemieckim projekcie jako solistka Landes Jugend-Orchester pod dyrekcją Klausa Arpa, wykonując m.in. partię Berty w operze *Lorelei* Maxa Brucha. Wykonuje muzykę dawną i współczesną, często podejmuje się prawykonań. Specjalizuje się w wykonawstwie muzyki sakralnej różnych epok koncertując w świątyniach i salach koncertowych w kraju i za granicą. Od 1999 roku koncertuje z organistą Julianem Gembalskim, wykonując obok muzyki dawnej i współczesnej również jego utwory i wspólne improwizacje. W swoim dorobku posiada nagrania radiowe, telewizyjne i płytowe, w tym sześć płyt z Julianem Gembalskim. Jest pracownikiem naukowym Akademii Muzycznej w Katowicach, gdzie pracuje na stanowisku adiunkta. W roku 2004 otrzymała stopień doktora, a w 2010 doktora habilitowanego sztuk muzycznych.

Tomasz SADOWNIK CD 2: 8

Absolwent Akademii Muzycznej w Katowicach w klasie śpiewu solowego prof. Stanisławy Marciniak-Gowarzewskiej (2006) oraz School of Music University of Louisville (Kentucky) w klasie śpiewu prof. Daniela Weeksa (2011). Ukończył również studia podyplomowe w AM w Katowicach w klasie dyrygentury prof. Krystyny Krzyżanowskiej-Łobody (2012).

W roku 2010 był solistą studia operowego przy Kentucky Opera w Louisville w USA. W chwili obecnej jest doktorantem w dyscyplinie artystycznej *wokalistyka* w Akademii Muzycznej w Katowicach w klasie prof. Jana Ballarina. Wykłada na Wydziale Wokalno-Aktorskim, gdzie uczy śpiewu oraz prowadzi zespoły wokalne.

Jest laureatem kilku nagród, m.in. Konkursu im. L. Różyckiego w Gliwicach (2001), finalistą II Konkursu im. H. Halskiej we Wrocławiu (2003) oraz zdobywcą wyróżnienia

na III Konkursie im. H. Halskiej (2005 – nagród I i III nie przyznano), II nagrody na VII Międzyuczelnianym Konkursie Słowiańskiej Muzyki Wokalnej w Katowicach (2005). W roku akademickim 2005/06 był stypendystą Ministra Kultury za wybitne osiągnięcia i wyniki w nauce. Jest także absolwentem Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego na kierunku prawo.

Od lat związany z chóralistyką, współpracował z wieloma zespołami prowadząc zajęcia z emisji głosu oraz na stanowisku asystenta dyrygenta. W latach 2007-2008 prowadził Katedralny Chór Chłopięcy w Gliwicach. Obecnie jest dyrygentem Męskiego Zespołu Wokalnego „Calvi Cantores" oraz Kameralnego Chóru Mieszanego „Slavica Musa".

Jan BOROWSKI CD 2: 6, 7, 8

Ukończył Wydział Wychowania Muzycznego Akademii Muzycznej w Katowicach w klasie dyrygentury prof. Jana Wojtachy oraz Podyplomowe Studium Emisji Głosu przy Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Otrzymał tytuł doktora sztuki muzycznej w dziedzinie dyrygentury. Założył i prowadził Chór Szkoły Podstawowej w Rudzicy, Żeński Zespół Wokalny Gminnego Ośrodka Kultury w Rudzicy oraz Chór Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. Odniósł z nimi wiele sukcesów w Polsce i za granicą.

Z prowadzonymi zespołami zdobył prawie 100 nagród i wyróżnień na polskich i międzynarodowych festiwalach w tym 11-krotnie Grand Prix i 22-krotnie I miejsca. Otrzymał też nagrodę „Orphée d'Or" – Grand Prix du Disque Lyrique za najlepsze nagranie muzyki sakralnej, przyznaną przez francuską Académie du Disque Lyrique, podwójną nominację

do Nagrody FRYDERYK w kategorii *Album roku – muzyka współczesna* i *Najwybitniejsze nagranie muzyki polskiej* oraz nagrodę „Choc de Classica" przyznaną przez francuski magazyn muzyczny "Classica".

Otrzymał dziewięć indywidualnych nagród dyrygenckich (dla najlepszego lub wyróżniającego się dyrygenta) na festiwalach i konkursach chóralnych. W swoim dorobku ma też niemal 30 innych nagród i odznaczeń w tym: Śląskiego Kuratora Oświaty, dwukrotnie Nominację do Nagrody Prezydenta Bielsko-Białej w dziedzinie kultury i sztuki IKAR, Srebrną Odznakę Honorową za zasługi dla Województwa Śląskiego, Odznakę honorową „Zasłużony Dla Kultury Polskiej" (2013) oraz Brązowy Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis", przyznany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Obecnie jest profesorem nadzwyczajnym na Wydziale Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Muzyki Kościelnej w Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu.

KOREAN CHAMBER ENSEMBLE CD 2: 9

Zespół kameralny założony przez wiolonczelistę Jeona Bong-Cho w Seulu w 1965 roku. W krótkim czasie stał się czołowym zespołem tego rodzaju w Korei. W roku 1979 jego kierownictwo przejął Kim Min. Od tego czasu datuje się stały wzrost międzynarodowego uznania zespołu, zarówno wśród krytyków jak publiczności. Korean Chamber Ensemble dał około 400 koncertów w Korei, USA, Kanadzie, Niemczech, Francji, Włoszech, Chorwacji, Polsce, Japonii, Hong Kongu, Tajlandii, Malezji, Chinach i Singapurze. W 1995 roku zespół odbył tournée po USA i Kanadzie zorganizowane przez Columbia Artists Management Inc, odwiedzając 9 miast. Entuzjastyczne recenzje ukazały się w New York Times, Los Angeles Times, Washington Post oraz Toronto Star. Tournée europejskie zespołu w 1997 roku, obejmujące siedem miast, zostało także doskonale przyjęte.

W 1998 roku Korean Chamber Ensemble wystąpił po raz pierwszy w Chinach (na 1. Międzynarodowym Festiwalu Muzycznym w Pekinie), a w 1999 zadebiutował na Festiwalu w Salzburgu. W tym samym roku wystąpił też w Koncercie na Rzecz Pokoju zorganizowanym przez UNESCO w Paryżu. W 2000 roku zespół odbył miesięczne tournee po Polsce, Chorwacji i Niemczech i wystąpił na specjalnym koncercie w sali Zgromadzenia Ogólnego ONZ. W 2001 Korean Chamber Ensemble odbył trzecie tournée koncertowe po Europie, podczas którego jako pierwszy zespół koreański wystąpił w sali kameralnej Filharmonii Berlińskiej. Krytycy podkreślali jego wysoki poziom artystyczny, bogactwo kolorystyki dźwiękowej oraz doskonałe zgranie zespołowe. W roku 2002 koreańscy muzycy wystąpili w słynnej Tivoli Hall w Kopenhadze.

Korean Chamber Ensemble występował z wieloma wybitnymi solistami, takimi jak: Nicolas Chumachenco, Liana Isakadza, Xiang-Dong Gong, Zakhar Bron, Frank Lloyd, Marisa Robles, Salvatore Accardo, Christian Edinger, Young-Uck Kim, Leon Spierer, Christoph Henkel, Rudolf Meister, Michael Flaksman i Felix Ayo. Dyskografia zespołu to 14 płyt CD z bardzo szerokim repertuarem. Wyznaczają one nowe standardy w dziedzinie wykonawstwa muzyki klasycznej w Korei.

W 2006 roku zespół wystąpił na 10. Wielkanocnym Festiwalu Ludwiga van Beethovena w Warszawie.

© Tomasz Słupski

Michał MARKUSZEWSKI CD 2: 10

Urodził się w Warszawie w 1980 roku. W 2004 roku ukończył z wyróżnieniem studia w warszawskiej Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w klasie organów prof. Joachima Grubicha, a także (w 2005 roku) w klasie fortepianu prof. Kazimierza Gierżoda. W 2007 roku ukończył studia (specjalizacja – improwizacja organowa) na Universität der Künste w Berlinie w klasie prof. Wolfganga Seifena. W 2008 roku ukończył studia podyplomowe w klasie mistrzowskiej prof. Christopha Bosserta w Hochschule für Musik w Würzburgu.

Do jego największych osiągnięć należą: II nagroda w konkursie Polskiej Muzyki Organowej XX wieku w Legnicy (1998), I nagroda na Międzynarodowym Konkursie Muzyki Organowej w Rumii (2000) i wyróżnienie za najlepsze wykonanie utworów Jana Sebastiana Bacha oraz nagroda prezydenta miasta Gdańska, III miejsce na Międzynarodowym Konkursie Organowym w Zürichu-Wiedikon (2007). W 2007 roku był stypendystą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Występował z recitalami na kilkudziesięciu międzynarodowych festiwalach w Polsce, na Litwie, Słowacji, Ukrainie, Wyspach Alandzkich, w Czechach, Luksemburgu, Hiszpanii, Holandii, Norwegii, Szwajcarii, Wielkiej Brytanii oraz ponad 200 miastach w Niemczech.

Swoje umiejętności doskonalił na wielu kursach pod kierunkiem takich mistrzów jak: Guy Bovet, Aleksander Fiseyski, Julian Gembalski, Lorenzo Ghielmi, Jean Guillou, Bernhard Haas, Naji Hakim, Rudolf Innig, Edgar Krapp, Olivier Latry, Heribert Metzger, Peter Planyawski, Martin Sander, Christopher Stembridge.

Współpracował z wieloma wybitnymi solistami, Polskim Chórem Kameralnym Schola Cantorum Gedanensis, chórem Camerata Varsovia, orkiestrami Camerata Janáček, Collegium Instrumentale Bochum, czy Jeunesses Musicales.

Dokonał również wielu nagrań płytowych (Organum Classics, Label Harp, DUX). Jego płyta nagrana na zabytkowych organach Kościoła Reformowanego w Warszawie (DUX 0707) nominowana była w dwóch kategoriach do nagrody FRYDERYK. Nagrywał również dla radia oraz telewizji. Artysta ma na swoim koncie prawykonania współczesnej polskiej muzyki organowej, a także organowo-kameralnej.

Michał Markuszewki zajmuje się również problemami ochrony zabytkowych organów. Jest członkiem Stowarzyszenia na rzecz badań i utrzymania śląskich organów VEESO oraz od 2001 członkiem niemieckiego Towarzystwa Przyjaciół Organów GdO.

Uczestniczył również w wielu projektach restauracji zabytkowych organów, jak również był konsultantem przy budowie

nowych instrumentów. Z jego inicjatywy i pod jego nadzorem w latach 2004–2008 odrestaurowano zabytkowe organy (firmy Schlag und Söhne z 1900 roku) w kościele Ewangelicko-Reformowanym w Warszawie, gdzie od 2004 roku pełni funkcję organisty.

Od kilku lat zajmuję się działalnością managerską i animacją kultury. Jest pomysłodawcą i dyrektorem artystycznym międzynarodowego cyklu koncertów organowych w kościele Ewangelicko-Reformowanym w Warszawie.

© Agnieszka Zakrzewska, Artur Jarzęcki

Anna MIKOŁAJCZYK-NIEWIEDZIAŁ CD 2: 12

Ukończyła studia wokalne w Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie w klasie Małgorzaty Marczewskiej. Brała udział w licznych kursach poświęconych wykonawstwu muzyki dawnej, prowadzonych między innymi przez Evelyn Tubb i Andrew Kinga. Jej rozległy repertuar obejmuje muzykę wszystkich epok od średniowiecza do współczesności. Równocześnie współpracuje z takimi zespołami muzyki dawnej, jak: Ars Nova, Arte Dei Suonatori, Bornus Consort, Concerto Polacco, Dolnośląska Orkiestra Barokowa, Harmonia Sacra, Il Tempo, Kleine Kammer-Musique. Zapraszana jest także przez zagraniczne zespoły i orkiestry: Musica Florea i Collegium Marianum z Czech oraz Musica Aeterna ze Słowacji. Jest szczególnie ceniona w kręgu muzyki dawnej. Współpracuje z wybitnymi przedstawicielami tego nurtu wykonawczego w Polsce i poza granicami kraju, jak m.in.: J. T. Adamus, M. Caudle, T. Czechak, M. Toporowski, J. Urbaniak czy J. Żak. Od 1995 roku stale współpracuje z Zespołem Muzyki Dawnej „Dekameron", specjalizującym się w wykonawstwie muzyki średniowiecza i renesansu.

Dużo miejsca w swojej działalności koncertowej poświęca muzyce oratoryjno – kantatowej i kameralnej, współpracuje z Warszawską Operą Kameralną. Koncertowała pod batutą tak znakomitych dyrygentów, jak m.in.: K. Kord, J. Maksymiuk, S. Stuligrosz.

W 2011 roku artystka zaśpiewała partię tytułową w operze Elżbiety Sikory *Madame Curie,* której prapremiera odbyła się w Operze Bałtyckiej, a nagranie wydane przez firmę DUX w 2013 roku zostało uhonorowane nagrodą „Orphée du Prestige Lyrique de l'Europe" de l'Academie du Disque Lyrique. W 2015 roku taką samą nagrodę otrzymał dwupłytowy album Musica Sacromontana *IX Pasquale Anfossi Oratorio la Morte di san Filipo Neri* z udziałem śpiewaczki.

W 2001 otrzymała nagrodę im. Zofii Rayzacherowej dla największej indywidualności artystycznej w dziedzinie muzyki dawnej na XI Festiwalu Muzyki Dawnej na Zamku Królewskim w Warszawie.

Dokonała wielu nagrań dla Polskiego Radia i Telewizji. Brała udział w realizacji płyt, które wielokrotnie nominowane były do nagrody fonograficznej FRYDERYK, a kilka tę nagrodę otrzymało. W 2007 roku ukazała się solowa płyta, wydana przez firmę DUX, na której śpiewaczka wraz z pianistą Edwardem Wolaninem prezentuje pieśni Szymanowskiego. Nagranie to zostało wyróżnione dwiema nagrodami FRYDERYK 2008 w kategoriach *Album roku – recital wokalny* oraz *Fonograficzny debiut roku*.

© Michał Heller

Agnieszka REHLIS CD 2: ⑫

Jest uważana za jedną z najwybitniejszych mezzosopranistek swego pokolenia. Studiowała na Wydziale Wokalno-Aktorskim w Akademii Muzycznej we Wrocławiu w klasie Barbary Ewy Werner (dyplom z wyróżnieniem w 1996). Swoje umiejętności doskonaliła na kursach mistrzowskich, m.in. pod kierunkiem K. Szostek-Radkowej, A. Stolte, Ch. Elsnera i G. Kahry'ego, których uwieńczeniem były koncerty w ramach Festiwalu „Wratislavia Cantans" oraz Festiwalu Chopinowskiego w Dusznikach-Zdroju.

Będąc jeszcze studentką Agnieszka Rehlis została w 1991 laureatką I nagrody na Konkursie Wokalnym im. Franciszki Platówny we Wrocławiu. Zadebiutowała w 1996 partią Jadwigi w *Strasznym dworze* Moniuszki. Na wrocławskiej scenie operowej zrealizowała wiele znaczących ról, m.in. Flory w *Traviacie*, Meg Page w *Falstaffie,* Magdaleny w *Rigoletto* Verdiego, Siebel w *Fauście* Gounoda, Cherubina w *Weselu Figara* i Dorabelli w *Così fan tutte* Mozarta, Mercedes w *Carmen* Bizeta, Eurydyki w *Antygonie* Zbigniewa Rudzińskiego. Uczestniczyła w wielkich widowiskach operowych, odbywających się pod dyrekcją Ewy Michnik w Hali Ludowej we Wrocławiu (*Carmen, Nabucco, Trubadur, Straszny dwór, Skrzypek na dachu, Złoto Renu*). Występowała na scenach muzycznych w wielu krajach (m.in. Niemcy, Holandia, Wielka Brytania, Irlandia, Belgia, Francja, Włochy i Tajwan) pod dyrekcją takich dyrygentów, jak: J. Kasprzyk, L. Foster, G. Chmura, Long Yu, A. Wit, K. Kord, J. Bělohlávek, M. Guidarini, G. Dudamel, B. Tovey. Brała udział w Festiwalu Chopinowskim w Dusznikach-Zdroju, Międzynarodowych Spotkaniach Wschód-Zachód w Zielonej Górze, Festiwalu Krajów Bałtyckich w Toruniu, Międzynarodowym Festiwalu Muzycznym „Contrasts" we Lwowie, George Enescu International Festival, Rheingau Music Festival, Schleswig-Holstein Music Festival, Usedomer Music Festival w Penemunde, Festival Pablo Casals w Prades, Festiwal Muzyki Sakralnej w Marsylii i Norymberdze, Beijing Music Festival, a także corocznie w Festiwalu „Wratislavia Cantans".

W latach 1999-2017 artystka współpracowała z K. Pendereckim biorąc udział w wykonaniu jego utworów, takich jak: *Polskie Requiem, Te Deum, Jutrznia, Symfonia nr 8*, *Credo, Siedem Bram Jerozolimy*.

Nagrania z udziałem artystki dla wytwórni DUX zostały uhonorowane nagrodami FRYDERYK – *Manru* I. J. Paderewskiego w kategorii N*ajwybitniejsze nagranie muzyki polskiej* (2004), *Msze cz. I* Stanisława Moniuszki w kategorii A*lbum roku – muzyka chóralna i oratoryjna* (2009). Druga płyta z *Mszami* Moniuszki została wyróżniona przez francuską Academie du Disque Lyrique „Złotym Orfeuszem Arturo Toscanini" w kategorii *Najlepsza inicjatywa fonograficzna*.

W 2014 artystka wystąpiła jako Hagar w prawykonaniu opery Eugeniusza Knapika *Moby Dick*, otrzymując za tę rolę entuzjastyczne recenzje, a także zaśpiewała w operze *Pasażerka* M. Weinberga w Houston oraz w Nowym Jorku. Odbyła tournee z Orkiestrą Filharmonii Izraelskiej, śpiewając *Polskie Requiem* Pendereckiego pod batutą kompozytora oraz wzięła udział w światowym prawykonaniu najnowszego utworu Pendereckiego *Dies Illa* w Brukseli, napisanego dla upamiętnienia rocznicy wybuchu I wojny światowej. W tym samym roku artystka czterokrotnie wykonała *VIII Symfonię* Mahlera z Israel Symphony Orchestra „Rishon Lezion" pod batutą N. Scheriffa.

W 2015 wystąpiła z recitalem pieśni w Santiago de Chile oraz wzięła udział w premierze opery *Carmen* Bizeta w OiFP w Białymstoku. Ponadto nagrała płytę pod dyrekcją J. Maksymiuka na Festiwalu „Musica Sacromontana" i wykonała koncerty oratoryjne w Izraelu z Camerata Jerusalem. Zadebiutowała w Filharmonii Berlińskiej, biorąc udział w *Stabat Mater* K. Szymanowskiego, Wzięła też udział w nagraniu tego utworu wraz z Aleksandrą Kurzak i Arturem Rucińskim i Filharmonią Narodową w Warszawie pod dyrekcją J. Kaspszyka dla Warner Classic. W 2019 zadebiutowała w roli Amneris w *Aidzie* Verdiego w Estońskiej Operze Narodowej w Tallinie.

© K. R. Strzelczyk

Jarosław BRĘK CD 2: 12

Ukończył Wydział Wokalny Akademii Muzycznej w Warszawie, w klasie śpiewu Jerzego Artysza (wyróżniony medalem Magna Cum Laude dla najwybitniejszego absolwenta). Jest laureatem wielu nagród na konkursach wokalnych w Dusznikach-Zdroju (1998), Barcelonie (1999), Vercelli (1999) i Lizbonie (2000).

Do ostatnich jego osiągnięć zaliczyć należy wykonanie *Stabat Mater* Szymanowskiego (podczas koncertów w Oviedo, Gijón, Düsseldorfie oraz Paryżu), *IX Symfonii* Beethovena, *Des Knaben Wunderhorn* Mahlera (Warszawa), *Pasji wg św. Jana Bacha* (Amsterdam), *Requiem* Faurégo (Kraków),

Sinfonia de motu Kilara (Warszawa), *Ein Deutsches Requiem* Brahmsa (Zurich, Warszawa), udział w koncercie jubileuszowym z okazji 70-lecia urodzin Jerzego Maksymiuka, koncercie *Requiem dla Dzieci Ulicy* (Berlin), występ z Teresą Żylis-Garą podczas koncertu dla Czerwonego Krzyża (Monte-Carlo), nagranie na CD *Dies irae* Pendereckiego oraz *Stabat Mater* Szymanowskiego dla firmy NAXOS. Artysta często jest zapraszany do udziału w prawykonaniach dzieł współczesnych (m.in. *Msza warszawska* Andrzeja Kurylewicza, *Męka Pańska* Krzysztofa Knittla), a także w recitalach pieśniarskich (Gran Teatre del Liceu w Barcelonie, Studio Koncertowe im. W. Lutosławskiego w Warszawie, Zamek Królewski w Warszawie). Występował pod dyrekcją Jacka Kaspszyka, Thomasa Sanderlinga, Antoniego Wita, Antonio Ros-Marby, Alberto Zeddy, Agnieszki Duczmal, na scenach i estradach Niemiec, Hiszpanii, Włoch, Holandii, Rumunii, Japonii, Libanu, Ukrainy, Rosji, Francji, Monaco i Szwajcarii. Jest solistą Warszawskiej Opery Kameralnej (m.in. partie tytułowe w *Don Giovannim* Mozarta i *Jephtè* Monteclaira, Hrabia Almaviva w *Weselu Figara* Mozarta, Plutone w *Euridice* Periego). Współpracuje z Operą Narodową w Warszawie (Don Profondo w *Podróży do Reims* Rossiniego, Abbot w *Curlew River* Brittena) i Teatrem Wielkim w Poznaniu.

CHÓR OPERY I FILHARMONII PODLASKIEJ W BIAŁYMSTOKU CD 2: 12

Zespół powstał w marcu 2006 roku z inicjatywy Violetty Bieleckiej i Marcina Nałęcz-Niesiołowskiego. Śpiewacy tego zespołu wywodzą się z najlepszych białostockich chórów, między innymi z: Chóru Akademickiego Uniwersytetu w Białymstoku, Chóru Akademii Medycznej w Białymstoku, Chóru Żeńskiego ZSM Schola Cantorum Bialostociensis a przede wszystkim. z białostockiego chóru kameralnego „Cantica Cantamus" (prowadzonego przez obecnego dyrygenta i kierownika artystycznego profesor Violettę Bielecką).

Chór prowadzi niezwykle ożywioną działalność koncertową w kraju i za granicą. Odbył tournées w Belgii, Francji, Litwie, Mołdawii, Niemczech, Rumunii, Ukrainie oraz we Włoszech. Zespół bierze udział w renomowanych festiwalach: w grudniu 2006 roku wystąpił na XIII Międzynarodowym Laboratorium Muzyki Współczesnej w Warszawie, wykonując utwory M. Borkowskiego i P. Łukaszewskiego, w roku 2007 zainaugurował Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej „Gaude Mater" w Częstochowie, wykonując wraz z Orkiestrą Filharmonii Częstochowskiej II Symfonię B-dur op. 52 *Lobgesang* Mendelssohna. W 2008 roku, podczas koncertu inaugurującego Rok Jubileuszu 75-lecia urodzin Krzysztofa Pendereckiego, wykonał VIII Symfonię *Pieśni przemijania*, brał udział w Festiwalu Pendereckiego, wykonując *Siedem Bram Jerozolimy* pod kierunkiem kompozytora, a także dwukrotnie wystąpił w Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień", na którym wykonywał utwory H. M. Góreckiego (2006) oraz *Uaxactum* G. Scelsiego z towarzyszeniem Orkiestry Filharmonii Narodowej. W 2009 wziął udział w inauguracji 44. edycji Międzynarodowego Festiwalu „Wratislavia Cantans" we Wrocławiu pod dyrekcją J. Kaspszyka.

Chór Opery i Filharmonii Podlaskiej dokonał wielu nagrań, m.in.. *Sacred Music* z kompozycjami Pawła Łukaszewskiego (album otrzymał nagrodę FRYDERYK 2008), *Pieśni Kurpiowskich* Szymanowskiego, Moryto, H. M. Góreckiego (Nagroda FRYDERYK 2009 za *Fonograficzny debiut roku)*, kantat

Stojowskiego *Modlitwa za Polskę* i *Wiosna* z towarzyszeniem Orkiestry Opery i Filharmonii Podlaskiej pod dyrekcją M. Nałęcz-Niesiołowskiego (nominacja do Nagrody FRYDERYK 2009). Kolejne nagrania CD to *Muzyka Chóralna* z utworami S. Moryto oraz z utworami M. Gumieli we współpracy z Europejskim Centrum Krzysztofa Pendereckiego.

Ostatnie sezony artystyczne zaowocowały wykonaniami, m.in. *Stabat Mater* Rossiniego, *Stabat Mater* i *Harnasi* Szymanowskiego, *Requiem* Verdiego, *Mszy C-dur KV 317 „Koronacyjnej", Wielkiej Mszy c-moll* KV 427 Mozarta, *IX Symfonii d-moll* op. 125 Beethovena, oratorium *Mesjasz* Händla, VII Symfonii *Siedem Bram Jerozolimy* Pendereckiego, II Symfonii c-moll *Zmartwychwstanie* Mahlera. Zespół ma w swoim repertuarze partie chóralne oper, m.in. *Carmen* Bizeta, *Cavalleria rusticana* Mascagniego, *Wolny strzelec* Carla Marii von Webera, *Aida* i *Traviata* Verdiego oraz *Straszny dwór* Moniuszki.

Zespół bardzo chętnie angażuje się w projekty promujące wartości patriotyczne, tożsamość regionalną, oddające hołd dziedzictwu narodowemu. Chór wziął udział w uroczystym koncercie kończącym obchody 65-tej rocznicy likwidacji Getta Łódzkiego, który odbył się w dniu w 2009 roku w Teatrze Wielkim w Łodzi z udziałem znakomitych polskich solistów. W programie znalazły się dzieła Pendereckiego: utwór skomponowany specjalnie na tę okazję – *Kadisz. Łódzkim Abramkom, którzy chcieli żyć. Polakom, którzy ratowali Żydów* oraz *VII Symfonia Siedem Bram Jerozolimy*. Poza Chórem Opery i Filharmonii Podlaskiej wykonawcami byli Chór i Orkiestra Teatru Wielkiego w Łodzi oraz Chór i Orkiestra Filharmonii Łódzkiej. Całość poprowadził Krzysztof Penderecki. Chór wziął udział w koncertowych wykonaniach *Normy* Belliniego i *Halki* Moniuszki podczas Festiwalu „Chopin i jego Europa" z udziałem znakomitego zespołu „Europa Galante" pod dyrekcją F. Biondiego (2010, 2018).

Violetta BIELECKA CD 2: 12

Studiowała dyrygenturę chóralną pod kierunkiem Ryszarda Zimaka i Józefa Boka w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Warszawie, uzyskując dyplom z wyróżnieniem.

Jest dyrygentem i kierownikiem artystycznym Chóru Opery i Filharmonii Podlaskiej ,a także profesorem sztuk muzycznych w Akademii Muzycznej im. F. Chopina na Wydziale Instrumentalno-Pedagogicznym w Białymstoku. W latach 1999-2005 była kierownikiem Zakładu Dyrygentury Chóralnej w Akademii Muzycznej w Białymstoku. Jest wykładowcą klasy śpiewu w Zespole Szkół Muzycznych w Białymstoku. Od 1987 r. prowadzi Chór Żeński Schola Cantorum Bialostociensis

przy Zespole Szkół Muzycznych im. I. J. Paderewskiego. Od 1995 r. pełni funkcję Prezesa Stowarzyszenia Miłośników Muzyki Chóralnej „Cantica Cantamus" w Białymstoku, przy którym prowadziła Chór Kameralny „Cantica Cantamus" (1998-2006). Jest także organizatorem Międzynarodowych Warsztatów Młodzieży Polskiej i Polonijnej „Polskiego Chóru Pokoju". Przez cztery lata (1995-1999) pracowała w Akademii Muzycznej im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy. W latach 1995-1997 była konsultantem wokalnym Chóru Teatru Wielkiego – Opery Narodowej w Warszawie. W 2000 r. otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego sztuk muzycznych, a w 2006 r. tytuł profesora zwyczajnego. W 2008 r. odznaczona została Srebrnym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis", rok później Nagrodą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego I stopnia za osiągnięcia artystyczne i dydaktyczne (2009), w 2010 Złotym Medalem za Długoletnią Służbę, nadanym przez Prezydenta RP, Medalem „Zasłużony dla UMFC" nadanym przez Rektora uczelni (2014), Nagrodą Prezydenta Miasta Białegostoku za całokształt dokonań artystycznych (2016).

Od 2010 r. należy do Akademii Fonograficznej, zrzeszającej muzyków, autorów, kompozytorów, producentów muzycznych, dziennikarzy i branżę fonograficzną, która dokonuje oceny wydawnictw fonograficznych oraz wyboru laureatów nagród FRYDERYK. W 2013 r. otrzymała Nagrodę im. J. Kurczewskiego za wybitne osiągnięcia w dziedzinie chóralistyki i propagowanie muzyki polskiej.

CHÓR POLSKIEGO RADIA CD 2: 12

Zespół został założony w 1948 roku w Krakowie przez Jerzego Gerta. Funkcję kierownika chóru pełnili kolejno: A. Kluczniok i T. Dobrzański, następnie z chórem pracowali: A. Pałka, J. Kurcz, M. Ogarek, S. Krawczyński, B. Wietrzny, M. Orawska, W. Siedlik oraz A. Sędzielarz. Od 2017 Chór pracuje pod kierownictwem Marii Piotrowskiej-Bogaleckiej. Repertuar zespołu obejmuje zarówno muzykę a cappella, jak i formy wokalno-instrumentalne reprezentujące różne style i epoki, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki polskiej.

Poza działalnością koncertową Chór Polskiego Radia dokonuje nagrań archiwalnych dla Polskiego Radia i Telewizji, a także nagrań płytowych dla polskich i zagranicznych firm fonograficznych. Ma na swym koncie prawykonania dzieł najwybitniejszych polskich kompozytorów, m. in. Lutosławskiego, H. M. Góreckiego, Pendereckiego i Kilara.

Chór brał udział w licznych festiwalach w kraju i za granicą, takich jak „Wratislavia Cantans", Festiwal Ludwiga van Beethovena, Festiwal Muzyczny Polskiego Radia, Festiwal Prawykonań w Katowicach, „Warszawska Jesień", Poznańska Wiosna Muzyczna, Festiwal Muzyki Polskiej w Krakowie, Festiwal „Misteria Paschalia", Festiwal „Sacrum-Profanum", Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej „Gaude Mater", Festiwal Muzyki K. Pendereckiego w Münster, Schleswig-Holstein Muzik Festival, Rossini Opera Festival, Settimana Musica Sacra Monreale, Sounds New Festival, Festiwal „Europalia 2001" w Brukseli.

Ostatnie lata działalności to także liczne tournée za granicą, z których należy wymienić wykonanie *Stabat Mater* Szymanowskiego, *Mszę c-moll* Mozarta, *Stabat Mater* Schuberta pod dyrekcją Avi Ostrowskiego w Izraelu, tournée po Korei Południowej, wykonanie *Pasji według św. Łukasza* Pendereckiego pod batutą kompozytora w Anglii w ramach obchodów Roku Polskiego, czy też wykonanie opery *Król Roger*

Szymanowskiego w Théâtre de la Monnaie w Brukseli z okazji inauguracji prezydencji polskiej w Parlamencie Europejskim.

Chór Polskiego Radia współpracuje stale z Narodową Orkiestrą Symfoniczną Polskiego Radia w Katowicach oraz Orkiestrą Polskiego Radia w Warszawie.

© Opera Wrocławska

Małgorzata ORAWSKA CD 2: 12
(1953 – 2011)

Studia dyrygenckie ukończyła na Akademii Muzycznej w Krakowie pod kierunkiem prof. Ewy Michnik. Już w czasie studiów rozpoczęła pracę na uczelni, a po uzyskaniu magisterium podjęła pracę jako dyrygent-asystent, śpiewaczka i pianistka w Orkiestrze i Chórze Polskiego Radia i Telewizji w Krakowie. Współpracowała wówczas z kompozytorami, dyrygentami oraz ze śpiewakami i instrumentalistami, którzy koncertowali i nagrywali z tym zespołem. Swoją pracę artystyczną związała jednak z chóralistyką.

Zdobyła wiele nagród na konkursach chóralnych i festiwalach. Do najważniejszych osiągnięć zaliczała prawykonania dedykowanych jej utworów. Nagrała płytę z utworami H.M. Góreckiego na chór a capella. Dokonała wielu nagrań dla Polskiego Radia. Przygotowała chóry do nagrań płytowych, m.in. *Il Symfonii* Mahlera pod dyrekcją A.Wita, opery *Wilhelm Tell* Rossiniego pod dyrekcją G. Gelmettiego, *4 Ballad* Elinor Remick-Warren z udziałem barytona T. Hampsona. Realizowała rozległy repertuar muzyczny, od chorału gregoriańskiego poprzez muzykę renesansu, baroku, klasycyzmu, romantyzmu, impresjonizmu, klasyków XX w. po utwory współczesne. Uzyskała tytuł doktora dyrygentury na Akademii Muzycznej w Krakowie. Promotorem pracy doktorskiej była prof. Ewa Michnik.

Małgorzata Orawska była kierownikiem muzycznym i dyrygentem chóru Opery Wrocławskiej do 2009 roku. Przygotowywała zespół do wielu premier operowych między innymi: *Carmen* Bizeta (2005), wszystkich części tetralogii Wagnera *Pierścień Nibelunga* (2006), *Napój miłosny* Donizettiego (2007) oraz *Borys Godunow* Musorgskiego (2007). Została odznaczona Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi, który otrzymała w 2005 roku z okazji jubileuszu 60-lecia polskiej sceny operowej we Wrocławiu. W 2006 r. w Operze Wrocławskiej przygotowała i dyrygowała premierą *Cosi fan tutte* Mozarta.

Marcin NAŁĘCZ-NIESIOŁOWSKI CD 2: 12

Urodził się w 1972 roku w Gdyni. W roku 1996 z wyróżnieniem ukończył studia w Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie dyrygentury symfoniczno-operowej prof. Bogusława Madeya. W 2007 otrzymał stopień doktora sztuk muzycznych na AMiFC w Warszawie, a w 2010 stopień doktora habilitowanego. W latach 1997-2011 Marcin Nałęcz-Niesiołowski pełnił funkcję dyrektora naczelnego i artystycznego Filharmonii Białostockiej; od roku 2005 Opery i Filharmonii Podlaskiej – instytucji kultury powołanej przez Ministra Kultury i Marszałka Województwa Podlaskiego. Artysta prowadzi ożywioną działalność koncertową współpracując z orkiestrami filharmonicznymi w kraju. Występuje także na wielu estradach świata – w USA, Wielkiej Brytanii, Korei, Meksyku, Maroku, Hiszpanii, Estonii, Finlandii, Litwie, Łotwie, Ukrainie, Rosji, Białorusi, Niemczech, Szwecji, Francji i Belgii. Wraz z Orkiestrą Opery i Filharmonii Podlaskiej odbył liczne tournées zagraniczne. W 2005 roku z pianistą Stanisławem Drzewieckim wystąpił w Parlamencie Europejskim w Brukseli w koncercie inaugurującym obchody 25-tej rocznicy powstania Solidarności. W 2006 roku poprowadził wykonanie *Jutrzni* Pendereckiego w Sankt Petersburgu z udziałem solistów i chórów rosyjskich, w 2009 roku wystąpił w Sztokholmie i Goeteborgu. W 2010 roku Orkiestra Opery i Filharmonii Podlaskiej pod jego batutą zagrała dwa koncerty w Wielkiej Brytanii w ramach obchodów Roku Polskiego *Polska! Year*. Artysta często włącza do swoich programów koncertowych utwory polskich kompozytorów, w tym dzieła twórców mniej znanych, tworzących na emigracji. Jego nagrania dzieł Aleksandra Tansmana i Zygmunta Stojowskiego spotkały się z bardzo dobrym przyjęciem w kraju (nominacje do Nagrody FRYDERYK) i za granicą (płyta z utworami Stojowskiego w 2009 otrzymała prestiżową nagrodę „Editor's Choice Gramophone").

Marcin Nałęcz-Niesiołowski posiada bogaty dorobek fonograficzny. Dokonał też szeregu nagrań radiowych i telewizyjnych oraz muzyki filmowej (m.in. M. Zielińskiego, W. Pawlika, A.P. Kaczmarka). Inną dziedziną jego zainteresowań i działalności artystycznej jest śpiew solowy, który ukończył w Akademii Muzycznej w Łodzi pod kierunkiem prof. L. A. Mroza. Artysta jest laureatem wielu nagród i wyróżnień – otrzymał m.in. nagrodę Ministra Kultury „Ad Astra" ufundowaną dla młodych, utalentowanych twórców kultury (2001), Srebrny Krzyż Zasługi za wkład do rozwoju kultury narodowej i osiągnięcia w pracy zawodowej (2004) oraz Srebrny Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis" (2006). Jest laureatem dorocznej Nagrody Marszałka Województwa Podlaskiego w dziedzinie kultury i Odznaki Honorowej Województwa Podlaskiego. W 2016 roku objął kierownictwo Opery Wrocławskiej.

The very best of Paweł ŁUKASZEWSKI

We are pleased to release a selection of excerpts from some of the most beautiful pieces by Paweł Łukaszewski, an outstanding contemporary Polish composer whose music is featured on ten different CDs and DVDs produced by DUX in recent years. A professor of composition and a conductor, Łukaszewski is highly acclaimed in his native Poland and beyond. He has won numerous awards and honourable mentions at various competitions, including ten Fryderyk Awards of the Polish recording industry and several dozen nominations for the prize. Łukaszewski's works have been performed at more than 100 festivals in Poland and abroad.

We hope that the selection of music on the 2 CD-box 'Łukaszewski – The Very Best of…' will allow fans to single out the gems in the composer's oeuvre, gain insights into its diversity and sense the beauty of his music. We also hope that listeners will be able to appreciate the performance skills of the six choirs and three orchestras led by six conductors, as well as of the ten soloists and the string quartet featured on the release.

DUX Recording Producers

Łukaszewski's pieces stand out amongst those of other composers of the young generation not only for their stylistic originality but also for their excellent feel for the choral genre, a perfect command of texture and, last but not least, a respect for the text.'

Anna Ignatowicz, 'Ruch Muzyczny' No 26, 1995

Paweł Łukaszewski is recognized as one of the most outstanding composers of contemporary sacred music and his works generate a growing interest far beyond his native Poland. While vocal-instrumental and a cappella choral compositions occupy the most prominent place in his output, instrumental pieces are also worthy of attention.

Religion and Christian tradition, which have for centuries been deeply rooted in Polish history and cultural heritage, are distinctly present in Łukaszewski's music. His world outlook and artistic activity have been shaped both by his birthplace – the town of Częstochowa with its Black Madonna shrine, the scene of important historical events, known as the nation's spiritual capital – and the atmosphere of the family home, thanks particularly his father, who was also a composer. The teachings of the Second Vatican Council were another significant influence.

In 2012 Łukaszewski confessed: 'Writing sacred music is a way of life for me. I breathe this type of music, it is present in my daily life in a variety of ways'. The category of the *sacrum* seems to occupy a central place in his reflections and compositional output. As he says: 'The *sacrum* is depth, space, perspective. Sounds, harmony and chords help us to find our place in this *sacrum* but they are only a means to an end'. And he adds: 'I think that the sphere of the *sacrum* linked to text is the closest to me – this is how I feel'. Listening to Łukaszewski's pieces one gets the impression that for him the *sacrum* is both what is holy and what man can offer to God, namely his prayer.

The themes of many of Łukaszewski's works are connected to the most important periods in the liturgical year, which for the composer himself are of particular significance in experiencing the mysteries of faith – Lent and the Resurrection, the Feast of All Saints, Advent and Christmas. In his vocal-instrumental compositions, text plays the key role. It is from the text that the concept of a musical form is often derived and it is to the text that compositional strategies are subordinated. To quote Łukaszewski again: 'I am trying to reflect upon the word so that its sense, message and meaning get across to the listener'. In order to highlight the meaning of the text and to enhance the message of a composition by means of expressive devices, Łukaszewski often refers to rhetorical and symbolic gestures which have long been present in the history of music. He uses mainly religious texts of the post-Vatican II period in Latin which is, as he says, 'a language of prayer, which continues to be a popular and living idiom thanks to the Church and music'. In some cases, he sets English, German and even Old Church Slavonic.

Adrian Thomas describes Łukaszewski's musical language as anti-modernism. Paulina Bednarz-Łuczewska rightly observes that 'his music is characterized by deep simplicity […] and a great richness of a centuries-old musical tradition'. Indeed, even though Łukaszewski draws on the achievements of contemporary music, his works are also deeply rooted in the music of various periods.

One of the hallmarks of Łukaszewski's individual style is his superb handling of musical form. In many cases, its inner integration is achieved through the repetition of specific textual-musical formulae, a device which serves religious ritualisation and directs the attention of listeners towards prayer and the sphere of the *sacrum*.

There is no doubt that a tone of prayer is present in all these works, giving time for reflection upon basic truths of faith. Some years ago Łukaszewski defined his credo. It surely remains topical today as well: 'I would like my music to induce people to reflect and, by slowing down the pace of life, to help them in concentration and contemplation. Creating the music I will perhaps become a go-between in communicating the Truth'

Renata Borowiecka

'One of the most talented composers of the young generation', 'a distinct, strongly-outlined individuality', 'a composer of rare talent' – these are just some examples of the words of praise which Paweł Łukaszewski has earned from critics. They also stress that the composer's media success is a reflection of the high artistic merit of his music. Now that Łukaszewski's works are more and more often performed by internationally-renowned professional ensembles, music lovers are offered a chance to gain insights into his output. Łukaszewski's wide-ranging compositional plans make it possible to look with optimism into the future and wait impatiently for his forthcoming pieces.

Among fans of contemporary music, the name of Paweł Łukaszewski is associated first and foremost with sacred music, both choral and vocal-instrumental. And even though his day-to-day activities focus on teaching, conducting and organization of music life, he feels above all that he is a composer with a vocation. He does not treat his profession

as a craft. Composition is for him a way of life. As a composer Paweł Łukaszewski moves forward with the spirit of the times. He is fond of original and surprising concepts, and his music is the fruit of a never-ending search and exploration. Yet he does not like to write for the 'bottom drawer' and hence is doing his best to combine his own artistic plans with commissions and performances. In view of the fact that, in addition to writing music, he conducts, records, publishes and promotes it, he surely may be described if not as a 'Renaissance man' then as 'a composer of the 21st century'.

In his vocal-instrumental works, Paweł Łukaszewski attaches particular attention to the text. Indeed, it is of fundamental significance to him. He uses mainly Latin religious texts of the post-Vatican II period, texts that are not over-used and yet are very meaningful. In his compositional work he follows the narrative layer of the text and attempts to convey its ideas in the music in a distinct and evocative way. In many cases the text is also the starting point for shaping the formal concept, which in all Łukaszewski's works is well thought-out, polished, lucid and takes into account the psychology of perception. It comprises not only the work's external shape but also such form-shaping elements as articulation, dynamics and metric and rhythmic patterns. Thanks to the associations between the musical material in the individual sections and the carefully planned climax, the form of Łukaszewski's works is characterised by good proportions and inner cohesion.

Paweł Łukaszewski himself describes his sound language as 'renewed'. In his works, he explores quasi tonal matter, commonly known nowadays as 'neotonal'. He is not restricted by traditionally conceived harmony. He does not think functionally, rejects the motion of modulation and prefers distant combinations of key. His melodic writing is not based on the typical art of counterpoint but on interval steps characteristic of instrumental music. Even though he points to certain melodic, harmonic, textural and timbral elements present in many of his works (such as consonances of fifths and seconds or ninths and tritones, intervallic leaps in the melody, delayed entry in the parts, the breaking up of the melody into separate parts, the use of unison as a colouristic effect in both vocal and instrumental parts), he has never stopped exploring new sound and textural possibilities. These explorations have resulted in a far reaching reductionism, which is characteristic of his latest pieces. This simplification concerns all aspects of a musical work, its structure, sound material, performance forces, as well as its stylistic and aesthetic features. One of the examples is the harmonic material of the vocal parts which is dominated by unison-octave consonances and in some places confined to parlando and susurrandi effects. In Łukaszewski's latest, emotionally-charged compositions, the rhythmic factor is assigned primary importance. Coupled with frequent changes of metre, rhythm becomes a form-shaping element.

For Paweł Łukaszewski, compositional technique, while being indispensable in any act of creation, is a tool and not an end in itself. 'The aim – the sacrum – begins where the compositional craft ends. An excessive concentration on technical matters destroys, as it were, the main component, which is much deeper than musical orthography', he claims. Hence his preoccupation with questions relating to the depth of musical message and the charting of the path of explorations leading to the sacrum.

What label should be attached to Paweł Łukaszewski's music? There is no easy answer to this question, because, for all his fascination with the music of Pärt, Tavener and Górecki, he does not feel associated with any group of composers or trend: 'Neo-romanticism, neo-classicism – it is a thing of the past. The avant-garde, modernism, post-modernism – likewise. Much closer to my music is the neo-tonal trend represented by Pärt, Tavener, Górecki, perhaps Kilar. In Tavener's music, Byzantine links are at the forefront. With Pärt one talks of the 'tintinnabuli' style. And what about Łukaszewski? I am not thrown into any group, such as the ''Warsaw Autumn'' group, and I like it this way, because I value total freedom in art and I am constantly striving for creative freedom'.

For his own use, the composer coined the notion 'renewed tonality'. It indeed seems to fit best the sound matter which he employs.

Ewelina Sroczyńska

Paweł ŁUKASZEWSKI

One of the leading representatives of Polish sacred and choral music, he is regarded as the successor of such composers as Henryk Mikołaj Górecki, Krzysztof Penderecki, Arvo Pärt and John Tavener.

Born in Częstochowa in 1968, he is a graduate of the Fryderyk Chopin Music Academy in Warsaw, where he studied the cello (with Andrzej Wróbel, diploma in 1992) and composition (with Marian Borkowski, a diploma with distinction in 1995). He has been on the faculty of the Fryderyk Chopin University of Music since 1996, holding a Ph.D. in composition and the title of Professor. In 2016 he was elected Vice-Rector. He worked as a visiting professor in Chile and Argentina (2003, 2006).

His distinctions include First Prize at the Warsaw Music Academy Competition (1994), and Second Prizes at the 2nd Young Composers' Forum in Kraków (1994), the 5th Adam Didur Competition in Sanok (1996), the 27th International 'Florilege Vocal de Tours' Competition in France (1998).

He has received numerous awards for his compositions and recordings (the Orphée d'Or de l'Académie du Disque lyrique, Orphée d'Or – Prix Hector Berlioz, ten FRYDERYK Awards of the Polish recording industry). His honours include the Commander's Cross of the Order of Polonia Restituta (1998), the awards of the Mayor of Częstochowa (1995) and the Rector of the Music Academy in Warsaw (2005), the Saint Brother Albert Chmielowski Award (2006), the Bronze Gloria Artis Medal of Cultural Merit (2011), the award from the Primate of Poland (2011), the Jerzy Kurczewski Prize (2015), the Blessed Michał Sopoćko Memorial Award (2017) and the Feniks Award of Polish Catholic Publishers (2017, 2018, 2019).

His works have been performed at over 100 festivals in Poland and abroad (Britain, Argentina, Belarus, Belgium, Chile, China, the Czech Republic, Denmark, France, Spain, Germany, Iceland, Israel, Italy, Lithuania, Luxembourg, Malta, Monaco, Moldova, Peru, Romania, Russia, South Korea, Switzerland, Ukraine, Uruguay, the Vatican and the United States). His discography includes over 150 CDs (Hyperion, Acte Préalable, Polskie Nagrania Edition, DUX, Musica Sacra Edition, Signum Records). Over sixty of his pieces have been published

in Britain (ChesterNovello), Poland (PWM Edition), Germany (Edition Ferrimontana, Choris Mundi), Italy (Edizioni Carrara) and the United States (Walton, Lorenz Corporation).

He has served as the Director of the International Festival 'Laboratory of Contemporary Music' (since 1995) and as President of the Musica Sacra Association (since 2000). He is a member of the ZAiKS Association of Authors and Composers, the Presidium of the Council of the Phonographic Academy and of the artistic council of the Gaude Mater International Festival of Sacred Music in Częstochowa. He has sat on the juries of the composers' competitions in Arezzo, Moscow, and Bucharest. He is Artistic Director and conductor of the 'Musica Sacra' Choir of the Warsaw-Praga Cathedral and the director of the Musica Sacra Edition.

In recent years Paweł Łukaszewski's music has gained a high recognition in Britain. His works have been performed (and some premiered) by such renowned choral ensembles as The Holst Singers, BBC Singers, Trinity College Choir, Tenebrae, Britten Sinfonia and Polyphony under the direction of prominent conductors Stephen Layton and Nigel Short. Three CDs devoted exclusively to his music have been released by Hyperion.

www.lukaszewski.org.uk

CD 1

1 **Prayer to the Guardian Angel**

Angele Dei, qui custos es mei,
Me tibi commissum pietate superna;
illumina, custodi, rege, et guberna. Amen.

Angel of God, You who are the guardian of me,
Illuminate, protect, rule and govern me,
committed to you with heavenly piety. Amen

The work is the introduction to Symphony No. 3 'Symphony of Angels', a work which is the fruit of Łukaszewski's fascination with angelology. A setting of the popular Catholic prayer *Aniele Boży, stróżu mój / Angel of God, my guardian dear,* addressed to the spiritual guardian protecting every human being from evil and danger, was therefore a natural choice for Łukaszewski. *Prayer to the Guardian Angel* is scored for female choir, piano and Chinese balls, this last instrument creating a light, somewhat unreal sound. Initially, the text of the prayer is spoken in a very intimate manner, in whispers (sussurando). The narration seems to come to a halt (slow tempo, many pedal notes, repetition of musical structures, a constant register). Łukaszewski himself said: "The repetitiveness of musical ideas and words slows down the time – it becomes suspended and is reflected upon.[…] Sacred time is the time of inner experience. Such time is what mankind surely needs in the new millennium".

Some years ago Łukaszewski defined his credo. It surely remains topical today as well: 'Sacred music should move the listener and be a prayer which reaches God. There is no doubt that a tone of prayer is present in all these works, giving time for reflection upon basic truths of faith. I would like my music to induce people to reflect and, by slowing down the pace of life, to help them in concentration and contemplation. Creating the music I will perhaps become a go-between in communicating the Truth'.

2 **Aria**

The work constitutes the instrumental version of the second movement of the cycle *Luctus Mariae* (*Mary's Woe*, 2010) for solo voices and instrumental ensemble, referring to Pergolesi's *Stabat Mater*. The use of simple resources: the cantabile melody, the harmony maintained in the system of major and minor keys, and the quasi polymetrical sequence enables to expose the emotional layer of the piece, shaped by the values of sound and colour.

Translation: Żaneta Pniewska

3 **The Last Letter of Saint Maximilian to His Mother**

The composition was commissioned by the Franciscan Friars' Monastery in Niepokalanów near Warsaw. It was inspired by and dedicated to the monastery's Father Roman Soczewka. It was first performed on 23 October 1994 as part of celebrations to mark the centenary of the birth of St. Maximilian Maria Kolbe.

Sent from the Auschwitz concentration camp to his Mother Maria, the letter was written a short time before Father Kolbe died a martyr's death. It was the composer's aim to express the prayerful, mystical character of the text by sparingly using resources and musical devices, both rhythmic and harmonic. As a result, the work became understandable and accessible not only for connoisseurs of contemporary Polish music, but also for the general public.

The composition is quiet, but at the same time it is filled with an extraordinary tension, indicative of the mood of the place from which the letter was sent, as well as the pain of Father Kolbe as he witnessed the death of many Poles, while anticipating and preparing for his own death. The words are of the utmost importance; the music, revolving around the key of D minor and emphasizing the importance of the message (e.g. "because I don't know, how long I will be here"), is not only an illustration. The work is deeply moving; it has the lyrical subjectivity characteristic of Łukaszewski's entire religious output. The text is a translation from German of Father Kolbe's last letter to his mother, written on 15 June 1941 from Auschwitz two months before his death in a hunger bunker. A toal of 845 letters have been preserved from St. Maximilian Kolbe's correspondence, including those to his family.

Rev. Roman Soczewka O.F.M. Conv.

"Dear Mother.
Towards the end of the month of May I arrived by railway convoy at the Auschwitz concentration camp.
All is well with me, dear Mother.
You can be at peace about me and my health, because the good God is everywhere and He thinks with great love about everyone and everything.
It would be better if you did not write to me until I send you another letter, because I don't know how long I will be here.
With kind greetings and kisses, Raymond Kolbe."

First String Quartet

4 ***I Adagio***

5 ***II Allegro***

6 ***III Allegro***

A great number of string quartets have been written by Polish composers in the 20th century. One of the reasons for paying so much attention to the one of the most popular, and, at the same time, one of the most difficult combinations

of instruments has been, undoubtedly, the attempt to make up for the scarcity of works in this genre in 18th and 19th century – this period represented mainly by Elsner's and Dobrzyński's quartets. The first string quartets by Stanisław Moniuszko, in spite of their unquestionable charm, may only be regarded as youthful attempts at imitating Schubert's chamber style. It was not until Karol Szymanowski's compositions that works of value comparable to the quartets of Debussy, Ravel or Bartok were created. Taking the lack of tradition into consideration, the more surprising appears the artistic level represented by quartets written by composers of the generations following Szymanowski. Especially valuable are the works composed after 1945, i.e. string quartets by Andrzej Panufnik, Witold Lutosławski, Grażyna Bacewicz, Tadeusz Baird, Krzysztof Penderecki and Henryk Mikołaj Górecki. These widely appreciated compositions have become a part of the repertoire of the most famous ensembles like LaSalle, Kronos or Silesian String Quartet, and are available on their recordings for the most renowned labels.

Paweł Łukaszewski's Quartet is an extremely expressive and dynamic piece which poses great demands on the instrumentalists. The composer's excellent craft which enables use of full capacity of instruments in the development of form may be regarded as one of few features which all these compositions, so disparate aesthetically, have in common.

Should a comprehensive collection of the best string quartets written by Polish composers be recorded, the number of discs would reach a dozen or so. The genre seems to be still attractive and new interesting works will certainly be created in the years to come.

Andrzej Kosowski (*Translation: Krzysztof Kwiatkowski)*

The Strathcona String Quartet from Edmonton gave the first North-American performance of the String Quartet by a young composer Paweł Łukaszewski. It was undoubtedly a great event of the festival. Not only the sensational, passionate interpretation but, what is more important, the music itself made an immense impression. The New York composers present at the concert shook their heads with disbelief: 'How is it possible for someone so young to write such a fresh and original piece?' What distinguishes Łukaszewski's Quartet from many works by other composers of his generation, and not only from them, is its author's ability to write lively and energetic music, with its syncopes and polyrhytmics creating a new and unique style. This style has nothing in common with pseudotonal, trivial games or banal sound effects.

Scott Godin, Ruch Muzyczny, 26 January, 1997

7 **Veni Creator**

The work was written as part of the Polish-German '45/05' project to mark the 60th anniversary of the end of World War II. Commissioned by the Akademie Klausenhof, it was financed with funds from the Polish Ministries of Foreign Affairs and of Culture.

The composition lasts slightly over 10 minutes and is an attempt to blend Polish and German cultures into a joint call addressed to God – a plea to renew the face of the earth. Deliberate references to the music of Bach and Chopin, as well as to Gregorian chant, hark back to the common Christian roots of Europe. Hence the opening *Komm* gives way to the beseeching *Veni*. The words delivered by Pope John Paul II during his first pilgrimage to Poland in 1979 – "Let Your Spirit descend..." – serve as a link that binds the composition together.

Trinity Concertino

8 ***I Larghetto***

9 ***II Agitato***

10 ***III Largo***

Trinity Concertino (2016) for soprano saxophone and piano is a chamber version of *Trinity Concerto* (2007), which can be performed in three different ways: for oboe, for soprano saxophone, or for alto saxophone and string orchestra. The title refers to the original name of the piece, associated with the place where it was created – Trinity College in Cambridge. The movements *Larghetto*, *Agitato*, and *Largo* are connected by interwoven means of meditative, lyric, and dramatic expression formed by tensions within the structure, as well as by the concentration and thinning out of textures. The piano part is built from subtly modified sound layers based on selected sound material. A lyrical cantilena on the saxophone unfolds in the background. The reflective mood is interrupted by contrasting, lively, sometimes even daring threads.

"Paweł Łukaszewski once said about his *Trinity Concerto*, written in 2007 during his stay at Trinity College, Cambridge, that this music is, first and foremost, 'for listening'. And this is indeed how it is experienced right from the opening bars (*Larghetto*) as it flows in a broad cantilena, to develop into a charmingly sentimental vocalise on Paweł Gusnar's excellent solo entry, with its rich timbral palette.

Engrossed in the sound of these melancholy phrases, we proceed to the second movement – *Agitato*, its rhythms enlivened by the characteristic, 'jocular' motif in the saxophone part. This brief episode is followed by the concluding movement (*Largo*), in which the saxophone part has a song-like character. It develops the theme is an evidently 'stanzaic' fashion against a backdrop of 'controlled austerity' in the strings; controlled in order to somewhat neutralise the sweet sound of the saxophone. It is an excellent combination of timbres, perfectly 'coloured' by the soloist and orchestra! Having rightly assumed that beauty should also be subjected to formal discipline, Łukaszewski synthesizes his composition by recalling the characteristic motifs of the preceding movements."

Jan Popis, prostoomuzyce, 26 January 2019

11 **Psalmus 102**

Psalmus 102 for 8-part a cappella mixed choir – *Benedic, anima mea, Domino: et omnia, quae intra me sunt, nomini sancto eius. (Praise the Lord, my soul; all my inmost being, praise His holy name)* was written on a commission from Ewa Chciuk-Celt from Munich. The piece is dedicated to her husband, Tadeusz Chciuk-Celt, an outstanding Pole who was a member of the 'Silent Unseen' elite special forces unit during World War II and who performed two parachute missions to German-occupied Poland. Tadeusz Chciuk-Celt went on to become a journalist and author as well as deputy director of the Polish Section of Radio Free Europe. His many honours included the Virtuti Militari for bravery and the Order of the Holy Grail. He died in 2001.

The psalmist says: "As for man, his days are like grass, he flourishes like a flower of the field; the wind blows over it and it is gone, and its place remembers it no more." Good deeds remain etched in human memory, and those written down in books will last for generations. *Psalmus 102* had its first performance and recording in 2005 by the Polish Chamber Choir directed by Jan Łukaszewski. The piece was included on the CD 'New Polish Music for Choir' which

received the FRYDERYK Award in 2012. In 2006 Psalmus 102 was recorded for Hyperion by the Trinity College Choir from Cambridge, under Stephen Layton. It was published by Chester Music.

Piano Trio

⑫ ***I Lento***

⑬ ***II Larghetto***

⑭ ***III Vivace***

Written in 2008, the work is dedicated to the composer's younger son, Jan. It is a classical, ternary structure, with each of its movements constituting a closed, independent entity. The composer does not link the movements with thematic material; they are not played *attacca* either, unlike in many of his cyclical works. However, musical narration is developed successively from the first bar through to the last.

The Piano Trio is yet another example of reductionism in Łukaszewski's output. All elements of a musical piece and its textural patterns are reduced to brief fragments which are repeated many times. Thanks to this, the listener gains the impression of homogeneity and clarity of sound. Such expressive cohesion can be achieved only in conditions of mutual inspiration and close collaboration between the performers.

CD 2

① **O Adonai**

Over the last two decades, Paweł Łukaszewski has written several dozen works of various weight and importance for a cappella choir, from miniatures to large-scale cyclical forms. Among the latter, the cycle *Antiphonae* (*O Sapientia, O Adonai, O Radix Jesse, O Clavis David, O Oriens, O Rex gentium, O Emmanuel*) occupies a prominent place. It is representative of his music for unaccompanied choir. A choral symphony lasting over 40 minutes, it places great demands upon the performers with its concentrated textures and highly individualised sound idiom whose hallmarks are specific melodic, harmonic, rhythmic and colouristic ideas, that simultaneously remain faithful to the quasi-tonal matter (most often described these days as neo-tonal).

Even though each antiphon exhibits its own stylistic features, one can find numerous similarities between them, if only to mention the motifs reappearing throughout the piece and elements that are common to the entire cycle. In terms of its dynamic range, the musical material in *Antiphonae* moves from a contemplative, reflective pianissimo in thinned-out textures to a powerful fortissimo, multiplied by vast aural planes that employ the whole gamut of the performing apparatus.

O Adonai, et Dux domus Israel,
qui Moysi in igne flammae rubi apparuisti,
et ei in Sina legem dedisti:
veni ad redimendum nos in brachio extento.

O Adonai, and leader of the House of Israel,
who appeared to Moses in the fire of the burning bush
and gave him the law on Sinai:
Come and redeem us with an outstretched arm.

Sinfonietta

2 **I Allegro molto**
3 **II Adagio**
4 **III Andantino**
5 **IV Comodo**

The work was written on a commission from the Chilean composer and conductor Boris Alvarado. It is an expanded version of the Third String Quartet, which was dedicated to Professor Marian Borkowski. It had its world premiere in Chile, performed by the Orquesta da Cámara of PUCV (Pontificia Universidad Catolica de Valparaiso) conducted by Alvarado. The Polish premiere was given by Andrzej Mysiński with Concerto Avenna during the Laboratory of Contemporary Music International Festival.

The work has also been performed by the Częstochowa Philharmonic (cond. Jerzy Swoboda), the Polish Chamber Philharmonic (cond. Wojciech Rajski), the Wratislavia Chamber Orchestra (cond. Jan Stanienda) and the Orchestra of the Podlasie Opera and Philharmonic (cond. Piotr Borkowski).

' ...the exuberant and energetic Sinfonietta for strings (2004), with its beautiful, moving *Adagio* that brings repose after the galloping outer movements, and the *Adagietto* (2009), with its warm, penetrating sound of the orchestra, surprise listeners with ever new motifs and timbres which decay and disperse at the end.'

Dominika Grabiec, Ruch Muzyczny, No 7, 31 March 2013

Missa de Maria a Magdala

6 ***Credo*** – part V
7 ***Offertorium*** – part VI
8 ***Communio*** – part IX

The work was written thanks to the initiative of two people, conductor Marco Castellini and Father Sylwester Jacek Kwiatkowski, the parish priest of St Nicolas's Roman Catholic Parish in Bremgarten, Switzerland. The former, fascinated by the music of Paweł Łukaszewski, suggested that the priest commission a piece from the composer. Father Kwiatkowski not only took up the suggestion but made a very concrete proposal to the Polish composer – to write a mass setting dedicated to Saint Mary Magdalene (Mary of Magdala). The choice was prompted by the fact that her cult was very lively among the parishioners in Bremgarten.

Mary of Magdala has fascinated successive generations of people for centuries. According to the canonical sources – the New Testament, she hailed from Magdala, a trading town on the western shore of the Sea of Galilee. Jesus healed her and cleansed of 'seven demons' and she remained faithful to Him, being present at the cross after the male disciples (excepting John the Beloved) had fled. Mary of Magdala was distinguished in a very special way, not only from amongst the women but all of Christ's disciples. It was she who was granted the grace of meeting the Resurrected Christ. Uniquely among the followers of Christ, she is addressed by name. What is more, she was entrusted with the mission of spreading the Good News about Christ's victory over death. She became therefore the first witness to the Resurrection, first among the disciples, who receive the news with disbelief, and subsequently among all

the people. Pope Gregory the Great identified Mary of Magdala as an anonymous adulteress, as well as with Mary, the sister of Lazarus, who – like the wayward woman – anointed the feet of Jesus with sweet spices. Such an image of Mary of Magdala has preserved for a thousand years. Present-day spiritualists draw on the Gnostic tradition, in which Mary of Magdala performed the role of leader and of Christ's 'deputy', thus being placed in contradiction to Peter. Such teaching, which was recognized as heretical by the Church, provided fertile ground for yet another shocking image of Mary of Magdala, that of the wife of Jesus and the mother of His child. Eventually, Mary of Magdala was portrayed as akin to the Holy Graal, a mythical figure, through the intervention of whom one could experience divine grace.

In view of all these considerations, many exegetes took upon themselves the mission of rectifying the deformed image of Mary of Magdala. One of them is Father Sylwester Jacek Kwiatkowski, whose intention was to use the texts of his mass setting as a vehicle to present a true history of the saint and to invite listeners to reflect on her legacy. He returns first of all to the description of Mary of Magdala as Christ's faithful disciple, the first witness of His Resurrection and the title of the Apostle of the Apostles which was given to her by the Fathers of the Church. He also employs beautiful fragments of the Gospel (mainly from the Song of Songs) to highlight Mary of Magdala's bonds with Jesus, which can be likened to the Church – God allegory.

This is what the Reverend Professor Józef Niewiadomski wrote about the text of Paweł Lukaszewski's composition: "At the time of various speculations on the role of Mary Magdalene, Missa de Maria a Magdala presents a clear-cut vision of faith: the Apostle of the Apostles is chosen and equipped with talents by God. As a woman she is a disciple of Jesus. It is a fascinating work, which serves as an encouragement to deepen our faith and the love of life".

The text of Missa de Maria a Magdala has been given an extraordinary aural shape by Paweł Łukaszewski, one that transports listeners to the world of mystical elevation in which he experiences the presence of the Merciful God. It is music that induces listeners to meditation. It sets free, as it were, the most noble of desires that are able to transform one's life. In this composition, Paweł Łukaszewski undoubtedly remains faithful to his artistic credo of serving the Truth.

Jan Borowski

9 Winterreise

The work was written at the beginning of 1993, after a visit to the composer's hometown of Częstochowa. It is the outcome of his fascination with the sound signals for blind pedestrians in the streets of the city. A virtuoso piece, it has had numerous performances in Poland and abroad (South Korea, Lithuania), under the baton of prominent conductors. The most memorable performance was by the National Polish Radio Symphony Orchestra under Jerzy Maksymiuk during the Polish answer to The Last Night of the Proms in Kraków (under the patronage of the Duke of Kent).

10 Souvenir I

As one of the obligatory pieces at the 'Conversatorium' Organ Competition in Legnica in 1999, Souvenir I had as as many as eight performances. It is one of Łukaszewski's four works for solo organ.

"*Souvenir I* for organ surely merits special attention in regards to what can be described as 'music suspended in time', even though the initially slow changes in sound then begin to accelerate in order to reach the climactic point in the work. If a certain guiding element is to be found in the entire composition, then we will notice that it is constructed exclusively from simultaneously changing chordal dabs in the organ."

Mikołaj Szykor, Dookoła kultury

⑪ **Adagietto**

The work is an instrumental version of *Terra nova et caelum novum* (*A new earth and new heaven*) for mixed choir and strings (2006/2007), which was dedicated to Stephen Layton. The musical material develops in a narrative way; hence the need to employ the *nota contra notam* technique at the beginning and to use equal rhythmic values in the narration. The work has some symbolic references, with the modulation bringing to mind light (the priest sings "The Light of Christ" during the Paschal Vigil). The effect of 'illumination' is reinforced by the gradual build-up of sound to ever higher registers. Imitation plays an important role in the work. which was inspired by the following excerpt from the Bible:

A new heaven and a new earth

Then I saw a new heaven and a new earth, for the first heaven and the first earth had passed away (…).

I saw the Holy City, the new Jerusalem, coming down out of heaven from God (…) . And I heard a loud voice from the throne saying, 'Now the dwelling of God is with men, and he will live with them. They will be his people, and God himself will be with them and be their God. He will wipe every tear from their eyes. There will be no more death or mourning or crying or pain.' (…).

(…) 'It is done. I am the Alpha and the Omega, the Beginning and the End. To him who is thirsty I will give to drink without cost from the spring of the water of life.

The Apocalypse of St. John 21, 1-4, 6

First Symphony – Symphony of Providence

⑫ ***Et expecto resurrectionem mortuorum*** – 4th mvt.

The notion of Providence (*Latin: providentia*) is described by theologians as the protection of Almighty God over the world and its people. God's wisdom and love for all Creation are reflected in Divine Providence. According to *Encyklopedia Religii / The Encyclopedia of Religion* (Vol. 7, PWN, Warsaw 2003, p. 426), "Providence means, in particular, God's idea to define for every creature an appropriate aim and the means that are necessary to attain it, albeit without restricting free will […]; faith in Providence is the source of hope (the freeing from fatalism) and of trust in God."

Łukaszewski's Symphony No. 1 *Symphony of Providence* was written between 1997 and 2008. The work opens with *Gaudium et spes* for soprano, mixed choir and orchestra (1997), which is a setting of the initial fragment of the Constitution on the Church in the Modern World , one of the main documents of the Second Vatican Council.

The second movement, *Exsultet* for soprano, mezzo-soprano, female choir and orchestra (2003), is a setting of the fragment of the Easter Proclamation which is sung by the priest or deacon during the Liturgy for Holy Saturday.

The third movement, *Terra nova et caelum novum* (*A new earth and a new heaven*), for mixed choir and string

orchestra (2006/2007). Its central message, contained in excerpts from the Apocalypse, is assigned by the composer to the choir, with the strings performing mostly an accompanimental role.

The final movement, *Et expecto resurrectionem mortuorum*, which is included in the present recording, is based on fragments of three texts: the encyclical *Dives in misericordia* by John Paul II (VIII, 15), the song *Christus vincit*, sung primarily on the Feast of Christ the King (the last Sunday before Advent), and the last verse of the *Credo* – "We look for the resurrection of the dead, and the life of the world to come" – which corresponds well to St John's faith in the new Heaven and the new Earth contained in the Apocalypse. The movement opens with a ceremonial fanfare from the brass with percussion accompaniment, moving from forte to piano. The narration is then taken over by the wind section. At one point, the fanfares played by the trumpets in dotted rhythm start to dominate the whole ensemble. The fairly long orchestral introduction has a solemn character. The second section (*Grave*), slow and subdued, is opened by the low strings. Their sound is subtly enriched by percussive entries on the piano, gran cassa and tamtam, which create a backdrop for the entry of baritone ('In Iesu Christi crucifixi resuscitatique nomine...'). After a while it is joined by the brass, resulting in the music's gradually enhanced dramatic message ('quod in generis humani permanet historia'), with fast, brief interventions in the strings leading up to the climax. It is followed by yet another section, again in the low register. The strings and bassoons are preceded by brief, energetic choral exclamations ('vocem nostram precemque attollimus'). After a while, the three soloists sing in unison 'Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat' ('Christ conquers, Christ is King, Christ is Lord'), as a counterbalance to the choral interventions. The finale is a setting of the words 'ut hoc in tempore historiae rursus adhuc ille reveletur amor' (...'that this Love may once again be revealed at this stage of history'), sung by mezzo-soprano solo, later joined by the soprano. This powerful, multi-octave choral unison, based on the motifs from *Gaudium et spes*, may symbolize the unity of all the faithful – the entire Church – and at the same time may refer to God being the Trinity in unity. The finale includes quotations from the preceding movements: *Exsultet* (mezzo-soprano solo on the words 'peccato videlicet potentior ac morte') and *Gaudium et spes* ('et expecto resurrectionem mortuorum').

The First Symphony has a clearly Christocentric and Christological message. As the composer writes on his website (www.lukaszewski.org.uk): "The work communicates faith in the protection of Divine Providence and in the new Heaven and new Earth, and in the fruits of this faith: joy, hope, resurrection and love, which is more powerful than evil and death." The message of the composition is contained in the texts, which, even though taken from various sources, constitute a coherent whole. Thanks to the repetition in the finale of some earlier fragments, in musical terms, too, the work's central message comes through very distinctly. The *joy and hope* from the first movement is a reaffirmation of joy derived from the Resurrection of Christ, which is mentioned in the Easter Proclamation. It is the same hope which was often communicated by Saint John Paul II, including the encyclical *Dives in misericordia*, quoted in Łukaszewski's Symphony in the form of a beseeching

request, full of confidence and hope. The final acclamation to Christ the King in the last movement of the work – *Christus vincit* – (also present in the finale of Łukaszewski's *Via Crucis*) highlights the Christian conviction that Christ is the King and Lord of the universe.

The First Symphony has had several performances. Pride of place among them goes to two presentations of the work during the inauguration of the 2011/2012 season at the National Philharmonic in Warsaw (with Anna Mikołajczyk-Niewiedział – soprano, Agnieszka Rehlis – mezzo-soprano, Jarosław Bręk – baritone, the National Philharmonic Chorus and Orchestra conducted by Antoni Wit). Paweł Łukaszewski served as composer-in-residence during that season.

Marcin Tadeusz Łukaszewski

PERFORMERS

'MUSICA SACRA' WARSAW-PRAGA CATHEDRAL CHOIR (CD 1: 1)
Conductor and Artistic Director: Paweł Łukaszewski

The choir was founded in 2002. Since 2004 it has functioned as the choir of the Warsaw-Praga Cathedral. It specializes in sacred music of all periods, with a special emphasis on the Romantic and modern repertoire. It has also participated in the performances of large-scale vocal-instrumental works.

'Musica Sacra' has taken part in numerous prestigious events including the Festival of Polish Culture in Italy, the 19th 'Festival des Cathedrales' in France, 'Polska.lu' in Luxembourg, 'Wratislavia Cantans', 'Laboratory of Contemporary Music' in Warsaw, the 'Gaude Mater' International Festival of Sacred Music in Częstochowa and the 'Film and Arts Festival' in Kazimierz Dolny.

It gave a series of twenty performances of Włodek Pawlik's jazz chorale setting of Stabat Mater, with the composer's participation. After a series of concerts in Polish churches, the work was performed at the 'Santa Maria in Trastevere Basilica' in Rome, at festivals in Germany ('Wege durch das Land' in Schloss Corvay and 'Altstadtherbst' in Dusseldorf) and released on the choir's debut CD, which was dedicated to Pope John Paul II and received the prestigious FRYDERYK Award of the Polish recording industry (2005).

Foreign tours have taken 'Musica Sacra' to the United States, Italy, Luxembourg, Germany and France. The choir has premiered works by many Polish composers (Witold Lutosławski, Stanisław Moryto, Marian Borkowski, Paweł Łukaszewski, Łukasz Farcinkiewicz, Łukasz Urbaniak, Sebastian Szymański, Michał Malec, Marek Raczyński, Jakub Szafrański, Jan Krutul, Marcin Łukaszewski) as well as those from the United States (Julia Seeholzer, Douglas Pew), France (Joël Merah), Chile (Boris Alvarado) and Paraguay (Daniel Luzko).

The discography of 'Musica Sacra' comprises 19 CDs, seven of which received FRYDERYK Awards. In addition to the Stabat Mater, these include 'Liebeslieder-Walzer' featuring music by Brahms and Mendelssohn (with the Ravel Piano Duo and the pianist Marcin Łukaszewski), 'Masterpieces of Choral Music' (a selection of works by Górecki, Kilar, Tavener, Pärt and Vasks), a live recording of Marian Borkowski's Dies Irae, with the Polish Radio Symphony Orchestra under Piotr Borkowski (the Award in the Best Recording of Polish Music category, 2006) Laudate Dominum (the Choral and Oratorio Music category, 2010), John Rutter's Requiem, Paweł Łukaszewski's 'Musica Sacra 5' (2015) and 'Musica Caelestis' (2016).

In recent years the choir has also recorded the following CDs: 'Prayer', 'Polish Christmas Carols', and 'Pie Iesu'.

'Musica Sacra' has performed with several Polish orchestras (Polish Radio Symphony Orchestra under Piotr Borkowski and Jan Łukaszewski, the Łomża Chamber Orchestra under Jan Miłosz Zarzycki, the New Chamber Orchestra under Paweł Kos-Nowicki and Concerto Avenna directed by Andrzej Mysiński) and prominent soloists (Iwona Hossa, Anna Mikołajczyk, Bożena Harasimowicz, Bernadetta Grabias, Wojciech Gierlach, Joanna Woś, Urszula Kryger, Jacek Laszczkowski, Rafał Siwek, Dariusz Machej, Robert Cieśla, Ryszard Cieśla, Leszek Skrla, Jan Bokszczanin, Przemysław Firek, Jarosław Brękl).

The choir's honours include the Award of the town of St Quentin (for the best performance of a contemporary work) at the 'Concours Europeen de Choeurs et Maitrises de Cathedrales' in France (2006).

'Musica Sacra' functions as part of the 'Musica Sacra' group which also comprises the 'Musica Sacra' International Composers' Competition, the 'Musica Sacra' International Festival in the Warsaw-Praga Cathedral and the 'Musica Sacra Edition' label. Joanna Łukaszewska is the vocal coach.

Paweł GUSNAR (CD 1: 2, 8, 9, 10) is a saxophonist, chamber musician, currently serving as Vice-Rector of the Fryderyk Chopin University of Music in Warsaw. He belongs to a select group of saxophonists who successfully combine classical music with jazz and popular music.

He performs regularly in prestigious concert venues in Poland and abroad. He has also developed a career as a soloist, appearing with the National Polish Radio SO in Katowice, Sinfonia Varsovia, the Polish Radio SO in Warsaw, the Amadeus Chamber Orchestra, Concerto Avenna, the orchestra of the Royal Northern College of Music in Manchester, Orchestre Valentiana, the Lviv Chamber Orchestra Academia and almost all philharmonic orchestras in Poland.

He also works closely with jazz and popular music ensembles and gives concerts and makes recordings as a session musician (numerous TV productions).

He has done a great deal to popularize contemporary music and is an indefatigable promoter of Polish saxophone music around the world He has given first performances of works by Polish composers, many of which have been dedicated to him, including both saxophone concertos (by Penderecki, Herdzin, Kaczorowski, Knittel, Kowalski, B.K. Przybylski) and chamber works.

Since 2015, the publishing house 'Ars musica' has been issuing the 'Paweł Gusnar Collection' series, which includes the pieces written specially for him.

His discography comprises almost 50 CDs, including five solo ones. He has three FRYDERYK Awards to his credit, for 'Saxophone Varie' (2014), 'Paweł Łukaszewski, Musica Sacra 5' (2015) and 'Verbum Incarnatum' (2016). He was nominated twice for the title 'Coryphaeus of Polish Music' (2014, 2015).

He has sat on the juries of many competitions and gives masterclasses in the world's leading music centres. He also pursues a teaching career, running saxophone classes at the Fryderyk Chopin University of Music in Warsaw and at the Grażyna and Kiejstut Bacewicz Academy of Music in Łódź.

Paweł Gusnar is Yamaha's, BG Franck Bichon's, and D'Addario's artist.

Agnieszka PRZEMYK-BRYŁA (CD 1: 2, 8, 9, 10) studied piano at the Fryderyk Chopin University of Music, graduating with honours in 2004. She is a prizewinner of national and international competitions. She has held grants from the Minister of Culture and Art, the International Zonta Club, the Foundation for Culture, the Regina Smendzianka Foundation, and the Mayor of the City of Hamamatsu.

Foreign tours, both as a soloist and chamber musician, have taken her to four continents, including such countries as Austria, Azerbaijan, China, the Czech Republic, Finland, Germany, Italy, Japan, Sweden, Switzerland and USA.

She has sat on the juries of many competitions and has given masterclasses in Poland, Italy, Tunisia, the United States, and China.

The recording of Chopin's complete chamber works for DUX (with violinist Konstanty Andrzej Kulka and cellist Tomasz Strahl) received the Disc excepcional award from the Spanish magazine 'Scherzo' and a nomination for the FRYDERYK Award. She has also made numerous radio recordings. She works closely with the National Edition of the Works of Fryderyk Chopin and the publishing house 'Inventio Pro Arte'.

She is the author of the book *The Sonata in the Output of Sergei Rachmaninov* (Grado, Toruń 2014).

CHOIR OF THE ACADEMY OF CATHOLIC THEOLOGY IN WARSAW
(now the Choir of the Cardinal Stefan Wyszyński University)
(CD 1: 3, CD 2: 1)

Founded in 1968, it performed extensively in Poland and almost all the European countries (Austria, Belgium, France, Spain, Yugoslavia, Germany, Monaco, Switzerland, Italy), winning many awards at choral competitions and festivals, including the 'Legnica Cantat' (1985 – Best Debut Award, 1986 – Education Ministry Award and Best Conductor Award), the Choral Festival in Kraśnik (1987 – Grand Prix), the National Festival of Polish Choral Music in Katowice (1990 – First Prize, the Gold Medal and Best Conductor Award) and the Festival of Religious Song in Rumia (1992 – Second Prize).

It took part in prestigious events in Poland and abroad, such as the Gaude Mater International Festival of Sacred Music in Częstochowa, the Musica Sacra International Festival in Łódź, the Cantate Domino Choral Meetings in Warsaw, the Modern Music Laboratory in Białystok, Jornades Internacionales de Cant Coral in Barcelona, Rencontres Musicales et Chorales Internationales de Mirepoix et de L'Ariege in Mirepoix (France) and Deutscher Katholikentag in Dresden.

The repertoire of the Academy of Catholic Theology Choir comprised both a cappella and vocal-instrumental works spanning several centuries, from the Renaissance till the present-day, with a special emphasis on Polish sacred music. The choir has given first performances of pieces by many contemporary Polish composers (Marian Borkowski, Henryk Mikołaj Górecki, Juliusz Łuciuk, Wojciech Łukaszewski, Paweł Łukaszewski, Marcin Łukaszewski, Stanisław Moryto, Piotr Moss, Witold Rudziński, Romuald Twardowski, Marian Sawa and Maciej Żółtowski).

The choir has sung with outstanding organists (Feliks Rączkowski, Marian Sawa, Andrzej Chorosiński, Jarosław Malanowicz), singers (Zofia Kilanowicz, Piotr Kusiewicz, Anna Lubańska, Elżbieta Pańko, Krystyna Wysocka-Kochan) and orchestras (the National Philharmonic, the Philharmonic Orchestra in Częstochowa, Deutsches Kammerorchester from Berlin and Orquestra Sinfonica del Vallés). It has made numerous recordings for radio and TV in Poland, France, Germany, Italy and the Vatican. Its discography includes two CDs with contemporary Polish a cappella sacred music: 'Veni Sancte Spiritus' (Polskie Nagrania Edition) and 'Choir of the Academy of Catholic Theology' (DUX).

In 1999, following the establishment of the Cardinal Stefan Wyszyński University, which replaced the Academy of Catholic Theology, the choir continued its activities as the Choir of the Cardinal Stefan Wyszyński University. It won Third Prize at the 52nd Concorso Polifonico Internazionale 'Guido d'Arezzo' (2004) and took part in the Polish Season in Strasbourg (2004). In recent years it has worked closely with the Polish Army Orchestra under Grzegorz Mielimąka performing works by Stanisław Moniuszko, Karol Kurpiński, Paweł Łukaszewski and Marian Sawa. Michał Sławecki is the choir's Artistic Director and conductor.

Rev. Kazimierz SZYMONIK (CD 1: 3, CD 2: 1) is a prominent choral conductor. He studied at the Music Academies in Poznań (with Stefan Stuligrosz) and Wrocław (with Stanisław Krukowski) and at the Institute Catholique in Paris, where he specialised in Gregorian chant. He served for 34 years as the director of the Choir of the Academy of Catholic Theology (as of 1999 – the Choir of the Cardinal Stefan Wyszyński University).

He pursues a wide-ranging teaching career, as a professor at the Music Academy in Kraków and the Seminary in Częstochowa, and a member of faculty in seminars and postgraduate studies for choral conductors.

He has sat on the juries of numerous competitions and festivals of choral music, including 'Legnica Cantat' and the Festival of Choral Song in Międzyzdroje.

He is Chairman of the Artistic Programme Committee of the Association of Sacred Music Lovers and a member of the Artistic Council of the 'Gaude Mater' International Festival of Sacred Music in Częstochowa. His honours include the Ecumenical Commander's Cross with the Star of the Order of St Brigid (1996) and the Officer's Cross of the Order of Polonia Restituta (2009). He is an honorary citizen of the town of Rocamadour, France.

DAFÔ Quartet (CD 1: 4, 5, 6) was formed in 1993. It is made up of Justyna Duda (violin), Danuta Augustyn (violin), Aneta Dumanowska (viola) and Anna Armatys (cello). It graduated with distinction from the Staatliche Hochschule für Musik in Stuttgart in the masterclass of the Melos Quartet. It participated in masterclasses given by members of the Silesian String Quartet, Quartetto Italiano, the Borodin Quartet and the Tokyo String Quartet.

The Quartet has received numerous awards at national and international competitions, including First Prize at the Kiejstut Bacewicz Chamber Music Competition in Łódź (1995) and First Prize at the Valentino Bucchi International Competition of 20th-Century Music in Rome (1995). 1996 brought a special jury prize at the Dmitri Shostakovich International String Quartet Competition in St Petersburg. The Quartet took the top award at the Krzysztof Penderecki International Competition of Contemporary Chamber Music in Kraków (1997) and at the String Quartet Competition in Katowice (1998), as well as Second Prizes at the competitions in Cremona (1998), Bubenreuth (1999) and Sanguinetto (1999).

The group has participated in various festivals in Poland and abroad, including the Kissinger Sommer (Bad Kissingen), Schleswig Holstein Festival, Ludwigsburger Festspiele, and the Warsaw Autumn.

Since its inception, the Dafô Quartet has been involved in contemporary music, gaining numerous prestigious prizes in this field. Two CD albums 'Polish Quartets of the 20th Century', released on the DUX/PWM label, twice received the FRYDERYK Award (1999 and 2001). Another album, released by Robert Bosch Foundation/ SWR, is a collection of Szymanowski's quartets, Górecki's Quartet No.2 and Schubert's String Quintet in C major, in which the Dafô Quartet is accompanied by Peter Buck, the cellist from the Melos Quartet.

The Quartet's discography also includes CDs featuring music by Paweł Mykietyn (FRYDERYK in 2009), Krzysztof Penderecki 'String Quartets, String Trio, Clarinet Quartet' (Supersonic Pizzicato award from the Pizzicato music periodical in Luxembourg) and Paweł Łukaszewski and Miłosz Bembinow (Christmas Carols recorded together with the Puelle Orantes girls' choir).

Apart from contemporary music, the repertoire of the Dafô Quartet encompasses chamber music works from different periods, quintets, sextets, and octets.

POLISH CHAMBER CHOIR (CD 1: 7, 11), also known as Schola Cantorum Gedanensis, belongs to a small elite of fully professional chamber choirs. It was founded by Ireneusz Łukaszewski in 1978 and, working since 1983 under the direction of his brother, Jan Łukaszewski, it has achieved a position as a top ensemble of international renown. Its declared aim is to work at instrumental, 'orchestral' levels which, amongst other qualities, requires a perfect command of the 'vocal instrument' in order to meet all technical and musical demands of a score. Specializing in unaccompanied music, the 24-strong ensemble focuses its interests on Romantic and, above all, contemporary music. It gives 80 to 100 concerts a year, presenting over 50 different programmes. Long is the list of the first performances of new works given by the ensemble, including those written for and dedicated to it.

The repertoire of the choir also includes oratorios and even operas, performed in collaboration with leading symphony and chamber orchestras (Academy of Ancient Music, Neue Düsseldorfer Hofmusik).

The choir has worked closely for many years with world-renowned conductors (Eric Ericson, Frieder Bernius, Stephen Layton). It performs regularly at prestigious international festivals, such as Warsaw Autumn, Wratislavia Cantans, the Ruhr-Festival, 'Rendez-vous musique nouvelle', as well as those in Salzburg, Dresden, Berlin and Tokyo.

Foreign tours have taken it to most European countries, the United States, Canada and Japan. It is the only ensemble in the world to have in its repertoire the complete works for unaccompanied choir by Krzysztof Penderecki. In addition to 80 CDs and DVDs, the choir has made numerous recordings for Polish and European radio and television stations.

The choir's honours include five FRYDERYK Awards, 21 FRYDERYK nominations and two prizes of the French Academie du Disque Lyrique (Orphée d'Or).

In 2018 NAXOS released a 2CD-album with 55 motets by Andrzej Hakenberger (1574–1627), in an arrangement by Jan Węcowski, which the Polish Chamber Choir recorded with the Swiss instrumental ensemble Musica Fiorita. Recent releases also include the CD 'Jubilate', featuring works by the choir's founder Ireneusz Łukaszewski, and 'Polish Choral Music' (premiere recordings of works by Juliusz Łuciuk, Augustyn Bloch, Andrzej Koszewski, Wojciech Kilar, Edward Pałłasz, Krzysztof Penderecki, Paweł Łukaszewski).

Among the events initiated and organized by the Polish Chamber Choir, the most spectacular is the 'Mozartiana' International Mozart Festival. It showcases Mozart's music in a diversity of styles, attracting thousands of people to Gdańsk-Oliwa every August.

The choir is keen to take part in various experimental and cross-over projects, blending Gregorian chant with popular music, jazz and chanson. In 2001, it participated in the world's first genuine real-time internet concert.

Jan ŁUKASZEWSKI (CD 1: 7, 11) is regarded as one of Europe's most accomplished specialists in choral music. Not only is he the conductor, Artistic and Managing Director of the Polish Chamber Choir, but he also works closely with many other choral ensembles in Poland and abroad. He has performed in many countries in Europe, the Americas and Asia. His artistic interests focus on Romantic and contemporary music. He has gained the reputation of being able to make the impossible possible, preparing, within a short space of time, high calibre interpretations of the most demanding scores. Thanks to this he is often entrusted with the premieres of contemporary choral works. Under his direction the Polish Chamber Choir has given almost 650 world premieres of works by Polish and foreign composers.

He has repeatedly served on the jury of internationally renowned choral competitions, including those in Japan, Wales, Lithuania, Italy and Switzerland, and in composition competitions in Poland, England (Cambridge) and France (Rouen). He is one of few conductors in Poland who propagate the music of such composers as Schoenberg, Messiaen, Xenakis, Globokar, Takemitsu, Castiglioni, Strauss, Pepping, Tippett, Ives and Barber. Numerous recordings for Polish Radio, Dutch Radio, Sender Freies Berlin, Bayerischer

Rundfunk, Südwestrundfunk and Westdeutscher Rundfunk and Polish and German Television, as well as dozens of CD, LP and video recordings reflect the quality of his work.

Jan Łukaszewski's honours include the Gloria Artis Medal of Cultural Merit (2008), the Orphée d'Or award from the French Académie du Disque Lyrique for the album 'Penderecki: Complete Choral Works' (2010), and the Officer's Cross of the Order of Polonia Restituta (2018).

His discography comprises more than 80 CDs, five of which have received FRYDERYK Awards and 20 have been nominated for it. He has recorded 55 motets by Andrzej Hakenberger with the Polish Chamber Choir and the Swiss instrumental ensemble Musica Fiorita.

Jan Łukaszewski is also an active promoter of musical life. He is the initiator of the International Symposium on Choral Music, Bach Days and the Chopin in Gdansk Festival, as well as the founder and director of the Mozartiana International Festival.

Ewa GUZ-SEROKA (CD 1: 12, 13, 14) graduated with honours from the Music Academy in Warsaw, where she studied piano performance with Barbara Muszyńska and chamber music with Krystyna Borucińska. She developed her skills at masterclasses given by Bernard Ringeissen in Weimar.

She performs regularly both as a soloist and chamber musician in Poland and abroad. She performed Paderewski's *Humoresques de concert* Op. 14 and *Polish Fantasy* Op.19 in a concert featuring the composer's entire piano output to mark the 125th anniversary of Paderewski's birth (with the Academy Orchestra under Maciej Niesiołowski).

She took part in the concerts of Paweł Łukaszewski's songs during the Festival of Polish and European Song in Warsaw and the Świętokrzyskie Music Days in Kielce (with soprano Anna Mikołajczyk and baritone Robert Gierlach). Her honours include numerous prizes for 'best pianist' at vocal and instrumental competitions, including the Moniuszko International Vocal Competition in Warsaw, the Jan Kiepura International Vocal Competition in Krynica and the Edmund Kossowski Academic Polish Song Competition in Warsaw.

She has made numerous recordings of Polish music for Polish Radio.

In 2016 she gained a doctorate from the Music Academy in Łódź for her dissertation 'The piano in the oeuvre of Paweł Łukaszewski'. A selection of Łukaszewski's solo and chamber pieces, which were analysed in the dissertation, was later recorded for DUX on a CD 'Łukaszewski – Musica Profana 1'. It won the FRYDERYK Award in the 'Chamber Music' category and received a nomination in the 'Best Recording of Polish Music' category (2017).

Ewa Guz-Seroka is a member of faculty of the Fryderyk Chopin University of Music. She has received a diploma from the Minister of Culture and Art and a prize from the Rector of the University of Music for her artistic achievements.

Kamila WĄSIK-JANIAK (CD 1: 12, 13, 14) studied at the Fryderyk Chopin University of Music, gaining a diploma with distinction in the class of prominent violinist Roman Lasocki and the 'Magna cum Laude' medal for the best graduate of 2010.

She is a prizewinner of many national and international competitions, including the Szymanowski International Competition in Łódź (First Prize, 2009) and the 10th Karol Lipiński and Henryk Wieniawski International Competition in Lublin (2006, Second Prize and a special award for the best Polish participant), the 11th Internationaler Wettewerb für Violine in Kloster Schöntal (Germany), and the National Telemann Violin Competion.

She has taken part in numerous prestigious events, such as the Festival of Premieres 'Poland's Newest Music' in Katowice (2013), the International Chopin Festival in Duszniki-Zdrój (2009), Westdeutsche Rundfunk Musikfest in Münster (2009), the International Student Festival in Kyoto (2007), the Bronisław Huberman Violin Festival in Częstochowa (2007) and 'Musica Polonica Nova' in Wrocław (2015). She has appeared as a soloist with many Polish symphony orchestras, including the Warsaw Philharmonic and the National Polish Radio SO, under such prominent conductors as Mirosław Jacek Błaszczyk, Czesław Grabowski, Michał Klauza, Wojciech Michniewski, Marek Pijarowski, Wojciech Rajski, Zygmunt Rychert, and Jerzy Salwarowski.

Her discography includes a CD featuring works by Szymanowski and Ravel (released by the University of Music in Warsaw) and 'Real Life Song', recorded for DUX with the singer Joanna Freszel (awarded Les Orphées d' Or – Prix de la SACD and nominated for the FRYDERYK Award in 2016). In 2010, she performed in a gala concert dedicated to Prince Charles and Camilla, Duchess of Cornwall.

She held grants from the Minister of Culture and National Heritage (2005, 2009), the President of Gdańsk (2009) and the 'Młoda Polska' programme for young artists (2007). She works closely with Hashtag Ensemble. She is an assistant at the Fryderyk Chopin University of Music.

Piotr HAUSENPLAS (CD 1: [12], [13], [14]) studied at the Fryderyk Chopin Academy of Music in the cello classes of Andrzej Zieliński and Kazimierz Michalik. His honours include Second Prize at the Dezyderiusz Danczowski National Cello Competition in Poznań (1987) and the Grand Prix at the Ludwig van Beethoven Cello Competition in Hradec, the Czech Republic (1993).

He has developed a career both as a soloist and chamber musician for many years, appearing with orchestras in Poland (Concerto Avenna, Camerata Academia) and abroad (the Janacek Philharmonic Orchestra in Ostrava).

He works closely with many outstanding Polish musicians (Barbara Halska, Edward Wolanin, Katarzyna Duda, Tytus Wojnowicz, Piotr Janowski, Magdalena Szczepanowska). He has made numerous recordings for Polish Radio.

Piotr Hausenplas is a member of the Varsovia Piano Trio and Principal Cello of the National Opera Orchestra in Warsaw.

He also pursues a teaching career as a member of faculty of his alma mater.

The PODLASIE OPERA and PHILHARMONIC ORCHESTRA (CD 2: [2], [3], [4], [5], [11], [12]) was established in 1954. Known for many years as the Białystok Symphony Orchestra, in 1974 it received the status of State Philharmonic. Two years later, having moved to a new concert hall, it could embark on regular presentations of an ambitious and wide-ranging repertoire,

including large-scale oratorio and cantata works, as well as the organization of festivals and competitions.

In 2005, the Białystok Philharmonic changed its name into the Podlasie Opera and Philharmonic – European Arts Centre. Its current music director is Mirosław Jacek Błaszczyk.

The orchestra has played host to many renowned conductors, soloists and composers, including Piotr Anderszewski, Edward Auer, Kaja Danczowska, Nelson Goerner, Henryk Mikołaj Górecki, Lidia Grychtołówna, Krzysztof Jakowicz, Jacek Kaspszyk, Jerzy Katlewicz, Kevin Kenner, Wojciech Kilar, Kazimierz Kord, Jan Krenz, Konstanty Andrzej Kulka, Witold Lutosławski, Jerzy Maksymiuk, Wojciech Michniewski, Shlomo Mintz, Garrick Ohlsson, Piotr Paleczny, Krzysztof Penderecki, Svyatoslav Richter, Regina Smendzianka, Tadeusz Strugała, Wanda Wiłkomirska, Antoni Wit, Tadeusz Wojciechowski and Michael Zilm.

The ensemble has recorded many CDs with the participation of prominent soloists under the baton of Marcin Nałęcz-Niesiołowski, its music director in 1997-2011. The first CD, recorded in 1998, has met with wide critical acclaim, winning a nomination for the 1999 FRYDERYK Award. The second CD, with violinist Jakub Jakowicz, was also a success. To mark the centenary of Verdi's death in 2001 the orchestra recorded a selection of overtures and arias from his most famous operas sung by the prominent tenor Kaludi Kaludov.

The orchestra's discography also includes a CD with works by Franz Liszt and Johann Strauss and his son played by the pianist Waldemar Malicki, a CD featuring compositions by Aleksander Tansman (nominated for the FRYDERYK Award in the 'Contemporary Music' category in 2008), a CD to mark the centenary of the birth of Grażyna Bacewicz and of the death of Mieczysław Karłowicz (2009) and a CD with music by Ignacy Jan Paderewski (2010).

Foreign tours have taken the orchestra to Austria, Belgium, Britain, China, Estonia, Finland, France, Latvia, Lithuania, Germany, Russia, Sweden, Ukraine, Italy and the United States. Highlights have included a gala concert in the European Parliament in Brussels inaugurating the European celebrations of the 25th anniversary of the Solidarity movement (2005), a concert in St Petersburg featuring Penderecki's *Utrenya* (2006), concerts in Paris promoting a CD with works by Aleksander Tansman (2007), three concerts in the United Kingdom during the 'Polska! Year' Festival in 2009, and a concert in Trondheim, Norway, with the soloist Sveinung Bjelland (2011). In 2016, the orchestra took part in the Polish premiere of Colin Matthews' *Pluto, the Renewer* (cond. Paweł Kotla) and gave the Polish premiere of Łukaszewski's Symphony of Providence.

The orchestra has introduced online and offline transmissions of its subscription concerts at: www.oifp.pl

Piotr BORKOWSKI (CD 2: 2, 3, 4, 5, 9, 11) studied conducting with Bogusław Madey at the Fryderyk Chopin Academy of Music in Warsaw, gaining a diploma with distinction in 1989. He developed his skills with Hans Graf at the Wienner Meisterkurse für Musik in Vienna, and with Myung Whun Chung and Ilya Musin at the Accademia Musicale Chigiana in Siena, where he was awarded Diploma di Merito. In 1995, he received Diploma di Merito at the Antonio Pedrotti International Conducting Competition in Trento. He was a finalist

in the competition for the post of assistant conductor of the Boston Symphony Orchestra.

He served as Artistic Director of the Feliks Nowowiejski Philharmonic in Olsztyn (1991-1997). He worked closely with many Korean musical institutions, as a guest professor in conducting at Keimyung University in Taegu, Taegu Hyosung Catholic University and the Suwon College of Music. He also conducted the Taegu Philharmonic Orchestra and the Suwon Philharmonic Orchestra, and was the founder and Artistic Director of the Kyeonggi Festival Orchestra in South Korea (2008-2011).

In addition to South Korea, Piotr Borkowski has conducted orchestras in France, Italy, Germany, Sweden, Brazil, Mexico, India, Taiwan, China, Ukraine, and collaborated with such ensembles as the Berliner Symphoniker, the Sofia Symphony, the Dnepropetrovsk Philharmonic, the Janacek Philharmonic in Kosice, the Warsaw Philharmonic, the National Polish Radio SO in Katowice, the Polish Radio SO in Warsaw, Capella Bydgostiensis, Camerata Vistula, and Orchestra Sinfonica di Roma.

He has given premieres of many works by Polish and Korean composers, including Feliks Nowowiejski's oratorio *The Return of the Prodigal Son*. His operatic engagements have included Mozart's *Don Giovanni, The Magic Flute, Cosi fan tutte,* and *The Marriage of Figaro*, Mascagni's *Cavalleria rusticana,* Donizetti's *Lucia of Lammermoor*, as well as the Asian premieres of Zbigniew Rudziński's *Mannequins*, Sukhi Kang's *Ein Fest für Boris* and Rachmaninov's *Aleko*. He has made numerous recordings for radio and television, as well as for various labels (Polonia Records, Acte Préalable, DUX, Naxos, Musica Sacra Edition, Global Sound Media, Centaur Records). He has received three FRYDERYK Awards (2006, 2008 and 2011). A CD recorded with the Gorzów Philharmonic Orchestra and Soyoung Yoon, the winner of the Wieniawski Violin Competition in Poznań, was nominated for the International Classical Music Award in 2013.

In August 2010 Piotr Borkowski founded the Philharmonic Orchestra in Gorzów and served as its Artistic Director until 2012. He currently serves as Music Director of the United Chamber Orchestra in Germany and Principal Guest Conductor of Kammersolisten der Deutschen Oper Berlin. He also works closely with the Wrocław Opera compay.

The CHOIR of the UNIVERSITY of BIELSKO-BIAŁA (CD 2: 6, 7, 8) began its activity in 2003 under the artistic leadership of Jan Borowski. It brings together university students and graduates, as well as some people from outside the academic community. The repertoire of the choir includes both sacred and secular works by composers of various periods, from the Renaissance to the present, as well as Negro Spirituals, folk-inspired compositions of many nations, and popular music arrangements. The choir also takes part in performances of such large-scale vocal-instrumental works as Mozart's *Requiem*, the *Mass in C major Spatzenmesse KV 220*, *Benedictus sit Deus* and *Te Deum*, Haydn's *Missa Sancti Nicolai* and *Highland Mass* by the Polish composer Tadeusz Maklakiewicz. Thanks to its wide-ranging repertoire the choir has established close cooperation with several orchestras (the Bielsko-Biała Festival Orchestra, the Bielsko-Biała Chamber Orchestra, the Gorczycki Orchestra of Bytom, the Silesian Chamber Orchestra). The discography of the choir includes

Magnificat anima mea Dominum (2007), Christmas carols in new arrangements by Krzysztof Maciejowski and Mateusz Walach (2010) and Paweł Łukaszewski's *Missa de Maria a Magdala* (2012).

The choir regularly performs in Poland and abroad. It has won numerous awards and honourable mentions at national and international competitions, including the Gold Medals at the 'Musica Religiosa' International Sacred Music Easter Competition in Olomouc, the Czech Republic (2007), the 'Festa Choralis Bratislava' (Slovakia, 2008), and the International Choral Festival of Sacred Music in Prevez (Greece, 2009) and the Grand Prix at the 'Gaude Cantem' International Choral Festival in Bielsko-Biała (2009), the Wratislavia Sacra International Choral Competition in Wrocław (2011), the International Choral Competition in Olomouc (2011), the National Festival of Christmas Carols in Będzin (2012), the 23rd 'Chorus Inside Croatia' International Festival in Rovinj (2016), and the 12th 'Gaude Cantem' International Festival in Bielsko-Biała (2016).

The choir also received First Prizes at the 'Choral Autumn' International Festival in Rybnik (2010), the 'Cantio Lodziensis' Choral Festival in Łodź (2010), the Cançó Mediterrània International Choral Festival and Competition in Lloret de Mar/Barcelona (2011), and the 'Cantate Deo International Festival of Religious Song' in Rzeszów (2012).

In 2012 the choir received a nomination for the 'Icarus' Award from the President of Bielsko-Biała.

SILESIAN CHAMBER ORCHESTRA (CD 2: 6,7,8) was established in 1981 on the initiative of Karol Stryja. It brings together highly talented graduates of the Karol Szymanowski Academy of Music in Katowice. Its founder and artistic director until 2006 was the composer and conductor Jan Wincenty Hawel. He was succeeded in the post by Massimiliano Caldi (2006-2010), who now serves as the orchestra's guest conductor. The orchestra currently works under the leadership of Robert Kabara, an acclaimed violinist who studied conducting with Jerzy Maksymiuk.

The list of distinguished conductors and soloists who have worked with the orchestra and have spoken highly of its standards includes Bruno Canino, Kaja Danczowska, Eugene Indjić, Krzysztof Jakowicz, Jan Krenz, Konstanty Andrzej Kulka, Jerzy Maksymiuk, Garrick Ohlsson, Piotr Paleczny, Jeffrey Swann, and Tadeusz Wojciechowski

The orchestra has an extensive repertoire, spanning music from the Baroque to works by composers of the youngest generation. It also includes sacred music, arrangements for strings of chamber works by such composers as Brahms, Tchaikovsky, Schubert, Mendelssohn and Shostakovich, as well as rarely-performed compositions by Holst, Piazzolla and Respighi.

The Silesian Chamber Orchestra is a regular guest at festivals and special events, including those in Łańcut, Kraków, Amsterdam, Augsburg, Milan and Český Krumlov. It has given over 200 concerts on European tours. Its recordings include Mozart's piano concertos (with Christopher Soldan as soloist), a CD with works by J.S. Bach, Piazzola and Krzysztof Komeda (recorded with the pianist Waldemar Malicki and conductor Mirosław J. Błaszczyk), Stanisław Moryto's Cello Concerto

(for the DUX label, nominated for the FRYDERYK Award in 2006), and an album 'Alexandre Tansman' (for NAXOS), featuring the premiere recordings of the composer's Clarinet Concerto and Concertino for oboe, clarinet and strings (cond. Mirosław J. Błaszczyk).

In 2011, Polish Radio Katowice released an album with works by Silesian composers Jakub Gołąbek, Henryk Mikołaj Górecki, Michał Spisak and Jan Wincenty Hawel, with the Silesian Chamber Orchestra conducted by J. W. Hawel. Its latest CD, released by DUX, features a selection of works by Henryk Mikołaj Górecki and his son Mikołaj Górecki.

The orchestra's discography also includes Paweł Łukaszewski's *Missa de Maria a Magdala* (2014; 'Choc de Classica' from the French monthly Classica and the Orphée d'Or – Grand Prix International du Disque Lyrique) and Grzegorz Turnau's *7 widoków w drodze do Krakowa* /Seven Views on the Road to Kraków (nominated for FRYDERYK 2015 in the 'Pop Music Album of the Year' category).

Elżbieta GRODZKA-ŁOPUSZYŃSKA (CD 2: 8) is a graduate of the Karol Szymanowski Music Academy in Katowice, where she gained a diploma with distinction in the vocal class of Stanisława Marciniak-Gowarzewska. She also graduated from the Department of Polish Studies at the Silesian University. She is the winner of First Prize at the Competition of Polish Vocal Music in Katowice. She made her operatic debut in Mozart's *Don Giovanni* at the Silesian Opera in Bytom. He regularly performs with vocal-instrumental ensembles, as well as symphony and chamber orchestras. She has sung the role of Berta in Max Bruch's opera *Loreley* as a soloist of the Landes Jugend-Orchester conducted by Klaus Arp, within the framework of a Polish-German project. Her repertoire also includes early and contemporary music, as well as sacred music of various periods. She has given many performances of sacred music in churches and concert halls in Poland and abroad.

Since 1999 she has worked closely with the organist Julian Gembalski in a repertoire encompassing, alongside early and contemporary music, his own compositions and joint improvisations. She has made recordings for radio and television, as well as for various labels, including six CDs with Gembalski.

She is a member of faculty of the Music Academy in Katowice. She gained a Doctorate in Music in 2004 and a postdoctoral degree in 2010.

Tomasz SADOWNIK (CD 2: 8) was born in Gliwice, southern Poland. He graduated with distinction from the town's Secondary School of Music, where he studied oboe and vocal performance. In 2001 he enrolled at the Music Academy in Katowice, where he studied voice with Stanisława Marciniak-Gowarzewska, gaining a diploma with distinction in 2006. He also graduated from the University of Louisville School of Music (2011), where he studied with Daniel Weeks. In 2012, he was also a postgraduate student of conducting at his alma mater (with Krystyna Krzyżanowska-Łoboda).

He is a member of faculty at the Music Academy in Katowice, teaching voice and vocal ensembles, and also working on his doctorate in musical studies.

His successes include Third Prize at the Ludomir Różycki Vocal Competition in Gliwice (2001), a special prize at the Halina Halska National Vocal Competition in Wrocław (2005) and Second Prize at the Slavic Music Vocal Competition in Katowice. He held a grant from the Polish Ministry of Culture in recognition of his outstanding achievements (2005/06).

For many years Tomasz Sadownik worked closely with many choirs and vocal ensembles as a voice coach and assistant conductor. He served as conductor of the Cathedral Boys Choir in Gliwice (2007-08). He is currently the conductor of the 'Calvi Cantores' Men's Vocal Ensemble and of the 'Slavica Musa' Chamber Mixed Choir.

He is also a graduate of the Law School at Wrocław University (2005).

Jan BOROWSKI (CD 2: 6, 7, 8) has graduated from the Department of Musical Education at the Music Academy in Katowice where he studied conducting with Professor Jan Wojtacha. He also finished postgraduate studies in voice production at the Music Academy in Bydgoszcz. He has worked with a number of choirs, including the choir of the primary school in Rudzica, the female vocal ensemble of the community centre in Rudzica and the Choir of the University of Bielsko-Biała.

He has received about 100 awards with these choirs, at national and international festivals, including the Orphée d'Or – Grand Prix du Disque Lyrique for the best recording of sacred music, two nominations for the FRYDERYK award (in the 'Best Recording of Polish Music' and 'Album of the Year – Contemporary Music' categories) and 'Choc de Classica' from the French monthly 'Classica'.

He also has to his credit nine individual awards for conductors and numerous other distinctions including the Bronze Gloria Artis Medal of Cultural Merit.

Jan Borowski also pursues a teaching career. He holds a doctorate in music and is a professor at the Department of Choral Conducting, Musical Education and Church Music of the Music Academy in Poznań.

KOREAN CHAMBER ENSEMBLE (CD 2: 9) was founded in 1965 in Seoul by cellist Bong-Cho Jeon. It quickly became one of the country's leading chamber groups. It continued to raise its musical standards during the tenure of Kim Min which began in 1979, embarking on numerous international tours to increasing critical and popular acclaim. It has given over 400 concerts in Korea, the U.S., Canada, Germany, France, Italy, Croatia, Poland, Japan, Hong Kong, Thailand, Malaysia, China and Singapore. Its nine-city tour of the United States and Canada in 1995, arranged by Columbia Artists Management Inc., received rave reviews from The New York Times, Los Angeles Times, Washington Post and The Toronto Star. The group's seven-city tour of Europe in 1997 received similar praise from German newspapers such as the Badische Zeitung and the Mindelheimer Zeitung.

In 1998, the Korean Chamber Ensemble made its Chinese debut (International Beijing Music Festival), followed by its debut at the Salzburg Festival in 1999. Highlights in the orchestra's history have also included the UNESCO Concert for Peace in Paris (1999), a one-month tour of Poland, Croatia and Germany (2000), a special concert at the UN General Assembly Hall (2000), a European tour including a concert at the Chamber Hall of the Berlin Philharmonic (2001), with

German critics praising the ensemble as a 'first class orchestra with resilient tonal colors and precise ensemble work'.

The Korean Chamber Ensemble has performed with internationally renowned soloists such as Nicolas Chumachenco, Liana Isakadza, Xiang-Dong Gong, Zakhar Bron, Frank Lloyd, Marisa Robles, Salvatore Accardo, Christian Edinger, Young--Uck Kim, Leon Spierer, Christoph Henkel, Rudolf Meister, Michael Flaksman and Felix Ayo. Its discography includes 8 CDs, encompassing a wide range of repertoire, which have established a new standard of excellence in the field of classical music in Korea.

In 2007 the Korean Chamber Ensemble performed at the Easter Beethoven Festival in Warsaw.

Michał MARKUSZEWSKI (CD 2: 10) was born in Warsaw in 1980. In 2004 he graduated, with an honours degree, from the Fryderyk Chopin Academy of Music in Warsaw, where he studied organ with Joachim Grubich and piano with Kazimierz Gierżod. In 2007 he completed postgraduate studies at the Universität der Künste in Berlin (Wolfgang Seifen's organ improvisation class) and in 2008 at the Hochschule für Musik in Würzburg (Christoph Bossert's organ class).

His greatest achievements include Second Prize at the Competition '20th- Century Polish Organ Music' in Legnica (1998), First Prize at the International Organ Music Competition in Rumia (2000), and Third Prize at the International Organ Music Competition in Zürich-Wiedikon (2007).

He has given many concerts at international festivals in Poland, Lithuania, Slovakia, the Czech Republic, Holland, Norway, Spain, Holland, Switzerland, Great Britain and Germany. He has attended masterclasses given by such famous artists as Guy Bovet, Aleksander Fiseyski, Julian Gembalski, Lorenzo Ghielmi, Jean Guillou, Bernhard Haas, Naji Hakim, Rudolf Innig, Edgar Krapp, Olivier Latry, Heribert Metzger, Peter Planyawski, Martin Sander, and Christopher Stembridge.

He works closely with many renowned soloists, choirs (Polish Chamber Choir, Camerata Varsovia) and orchestras (Camerata Janáček, Collegium Instrumentale Bochum, Jeunesses Musicales Orchestra).

He has made numerous recordings for radio and television, as well as for various labels (Organum Classics, Label Harp, DUX). His CD recorded on the historic organ of the Reformed Church in Warsaw received two nominations for the FRYDERYK Award. He has given many premieres of contemporary Polish organ music.

His interests include the restoration of historical Polish organs. He is a member of the Society of Organ Enthusiasts and of the Association for the Research and Conservation of Silesian Organs (VEESO). He has supervised the restoration of the 1900 organ (built by Schlag und Söhne) in the Reformed Church in Warsaw, where he has served as organist since 2004.

Anna MIKOŁAJCZYK-NIEWIEDZIAŁ (CD 2: 12) is a graduate of the Music Academy in Warsaw where she studied with Małgorzata Marczewska. She has taken part in numerous courses in the performance of early music, including those given by Evelyn Tubb and Andrew King. Her extensive repertoire spans music from the Middle Ages to the present. She has established a special reputation in the field of early music, collaborating closely (since 1995) with the Dekameron Ensemble, which specializes in medieval and Renaissance music. She also performs regularly with numerous early music

ensembles and orchestras including Ars Nova, Arte dei Suonatori, Bornus Consort, Harmonia Sacra, I Virtuosi, Il Canto, Il Tempo, the Jasna Góra Chapel, the Lower Silesian Chamber Orchestra, Kleine Kammer-Musique, as well as Musica Florea and Collegium Marianum from the Czech Republic and Musica Aeterna from Slovakia.

She also works closely with such outstanding soloists as Jan Tomasz Adamus, Marc Caudle, Tadeusz Czechak, Marek Toporowski, Jacek Urbaniak and Jerzy Żak. She also appears as a guest singer in Warsaw Chamber Opera productions.

Highlights in her career have included the title role in Elżbieta Sikora's opera *Madame Curie* with the Baltic Opera company. A live recording of the production released by DUX in 2013 received the 'Orphée du Prestige Lyrique de l'Europe de l'Academie du Disque Lyrique'. In 2015, the 2CD-album 'Pasquale Anfossi Oratorio la Morte di san Filipo Neri', in DUX's Musica Sacromontana series, with her participation, received the same award. Anna Mikołajczyk-Niewiedział received the Zofia Rayzacher Prize for 'the greatest artistic personality' at the 11th Early Music Festival at Warsaw's Royal Castle (2001). She has made numerous recordings for Polish Radio, Polish Television and various labels. Her recording of Szymanowski's songs (with the pianist Edward Wolanin) for DUX received two FRYDERYK Awards.

Agnieszka REHLIS (CD 2: 12) graduated with honours from the Voice and Drama Department of the Music Academy in Wrocław in 1996. She attended masterclasses given by Krystyna Szostek-Radkowa, Adele Stolte, Christian Elsner and Gerhard Kahry. While a student, she won First Prize in the Franciszka Platówna Vocal Competition in Wrocław and Third Prize at the Student Vocal Competition in Duszniki-Zdrój. She held a scholarship from the Ministry of Culture and Art in 1993-1996. Her repertoire includes the role of Jadwiga in Moniuszko's *The Haunted Manor*, several roles in Verdi's operas (Fenena in *Nabucco*, Flora in *La Traviata*, Meg Page in *Falstaff,* Maddalena in *Rigoletto* and Princess Eboli in *Don Carlos*), Siebel in Gounod's *Faust*, Cherubino in Mozart's *The Marriage of Figaro*, Dorabella in Mozart's *Così fan tutte*, Mercedes in Bizet's *Carmen*, Euridice in Zbigniew Rudziński's *Antigone* and Aza in Paderewski's *Manru*. She has also performed in large-scale open-air productions (*Il Trovatore, The Haunted Manor, Carmen, Nabucco, Das Rheingold, Fiddler on the Roof*) directed by Ewa Michnik with the Wrocław Opera Company. Her oratorio repertoire comprises over 80 parts, including the *Requiem* settings by Verdi, Mozart, Dvořák and Pergolesi, Beethoven's *Missa solemnis* and *Ninth Symphony*, and Rossini's *Stabat Mater*.

In 1999-2017 she worked closely with Krzysztof Penderecki, taking part in numerous performances of his *Polish Requiem*, *Credo*, *Seven Gates of Jerusalem*, *Te Deum, Utrenya* and Symphony No.8. She also took part in the world premiere in Brussels of the composer's *Dies Illa* written for the centenary of the outbreak of World War I. Her discography includes Paderewski's opera *Manru* (FRYDERYK Award in the 'Best Recording of Polish Music' category, 2004), Moniuszko's Masses, Part 1 (FRYDERYK Award in the 'Album of the Year – Choral Music and Oratorios' category) and Moniuszko's Masses, Part II (Orphée d'Or Arturo Toscanini of the French Academie du Disque Lyrique).

Foreign tours have taken her to Germany, Holland, Britain, Ireland, Belgium, France, Italy and Taiwan. She has worked with such conductors as Jacek Kaspszyk, Lawrence

Foster, Gabriel Chmura, Marco Guidarini, Long Yu, Antoni Wit, Kazimierz Kord, Jiří Bělohlávek, Marco Guidarini, Gustavo Dudamel, Bramwell Tovey, and at numerous prestigious events (Chopin Festival in Duszniki-Zdrój, the George Enescu International Festival, the Rheingau Festival, the Schleswig-Holstein Festival, 'Contrasts' in Lviv, the Usedomer Music Festival in Penemunde, the Pablo Casals Festival in Prades, 'Wratislavia Cantans', the Beethoven Festival in Warsaw, 'Warsaw Autumn', and Beijing Music Festival).

In 2014 she won excellent reviews for the part of Hagar in the premiere of Eugeniusz Knapik's *Moby Dick* (National Opera in Warsaw) and sang in Weinberg's *The Passenger* in Houston and New York. She also peformed in Mahler's Symphony No. 8 with the Israel Symphony Orchestra conducted by Noam Scheriff. In 2015 she gave a song recital at the Teatro Municipal de Las Condes in Santiago de Chile and took part in Bizet's *Carmen* at the Podlasie Opera in Białystok. Recent highlights in her career include Szymanowski's Stabat Mater at the Berlin Philharmonic, a recording of the same work for Warner Classics (with the Warsaw Philharmonic under Kaspszyk, and soloists Aleksandra Kurzak and Artur Ruciński) and a debut as Amneris in Verdi's *Aida* at the Estonian National Opera in Tallinn.

Jarosław BRĘK (CD 2: 12) graduated with the highest honours from the Music Academy in Warsaw, where he studied with Jerzy Artysz. He is a prizewinner of the vocal competitions in Duszniki-Zdrój (1998), Barcelona (1999), Vercelli (1999) and Lisbon (2000). His successes include performances in Szymanowski's *Stabat Mater* (Oviedo, Gijón, Düsseldorf, Paris), Beethoven's Ninth Symphony, Mahler's *Des Knaben Wunderhorn* (Warsaw), Bach's *St. John Passion* (Amsterdam), Fauré's *Requiem* (Kraków), Wojciech Kilar's *Sinfonia de motu* (Warsaw), Brahms's *Ein Deutsches Requiem* (Zurich, Warsaw) as well as the concert for the International Red Cross in Monte Carlo (with Teresa Żylis-Gara).

His discography includes Penderecki's *Dies irae* and Szymanowski's *Stabat Mater* for NAXOS. He is often invited to take part in first performances of works by contemporary composers (Andrzej Kurylewicz's *Warsaw Mass*, Krzysztof Knittel's *Passion*) as well as in song recitals (Grand Teatre del Liceu in Barcelona, the Witold Lutosławski Concert Studio of Polish Radio, the Royal Castle in Warsaw). He has appeared with such conductors as Jacek Kaspszyk, Thomas Sanderling, Antoni Wit, Antonio Ros-Marby, Alberto Zedda and Agnieszka Duczmal. Foreign tours have taken him to Germany, Spain, Italy, Holland, Romania, Japan, Lebanon, Ukraine, Russia, France, Monaco and Switzerland. He is a soloist with the Warsaw Chamber Opera (title roles in Mozart's *Don Giovanni* and Monteclair's *Jephtè*, Count Almaviva in Mozart's *The Marriage of Figaro*, Plutone in Peri's *Euridice*). He also works closely with the National Opera in Warsaw (Don Profondo in Rossini's *Il viaggo a Reims* and the Abbot in Britten's *Curlew River*) and the Grand Opera in Poznań.

The CHOIR of the PODLASIE OPERA and PHILHARMONIC in BIAŁYSTOK (CD 2: 12) was founded in 2006 on the initiative of Violetta Bielecka and Marcin Nałęcz-Niesiołowski, the then Artistic Director of the Podlasie Opera and Philharmonic in Białystok. The singers come from the best choirs in Białystok, such as the Choir of the Białystok University and Medical Academy, the Female Choir Schola Cantorum

Bialostociensis and first of all of the 'Cantica Cantamus' Chamber Choir directed by Violetta Bielecka.

The choir has developed a very intensive concert activity in Poland and abroad (Belgium, France, Lithuania, Moldova, Germany, Romania, Ukraine, Italy). It took part in many prestigious events, including the 'Warsaw Autumn' International Contemporary Music Festival in works by H. M. Górecki (2006) and Giacinto Scelsi (2008); the International Festival 'Laboratory of Contemporary Music' in Warsaw (2006) and the 'Gaude Mater' International Festival of Sacred Music in Częstochowa (2007).

In 2008, during the concert inaugurating Krzysztof Penderecki's 75th Jubilee Year, the choir performed his Symphony No. 8 (*Songs of Transience*) and participated in the Penderecki Festival performing *Seven Gates of Jerusalem* under the composer's baton. In 2009 the choir took part in a performance of Gustav Mahler's Symphony in C minor *Resurrection* at the 'Wratislavia Cantans' Festival in Wrocław (conducted by Jacek Kaspszyk).

The discography of the Podlasie Opera and Philharmonic Choir includes several highly-acclaimed CDs, such as Paweł Łukaszewski's sacred music (the 2008 FRYDERYK Award), *Kurpie Songs* (works by Szymanowski, Stanisław Moryto and H. M. Górecki; the 2009 FRYDERYK Award) and Zygmunt Stojowski's cantatas *A Prayer for Poland* and *Spring,* recorded together with the Podlasie Opera and Philharmonic Orchestra conducted by Marcin Nałęcz-Niesiołowski (nominated for the 2009 FRYDERYK Award).

Recent highlights in the activity of the choir have included performances of Rossini's *Stabat Mater*, Szymanowski's *Stabat Mater* and *Harnasie*, Verdi's *Requiem*, Mozart's *Coronation Mass*, Beethoven's Symphony No. 9, Handel's *Messiah*, and Penderecki's *Seven Gates of Jerusalem*. The repertoire of the choir also includes operatic parts in Bizet's *Carmen*, Mascagni's *Cavalleria rusticana*, Carl Maria von Weber's *Der Freischütz*, Verdi's *Aida* and *La Traviata* and Moniuszko's *The Haunted Manor*.

The choir willingly participates in various projects of a patriotic character and in those that pay tribute to local or national heritage. They included a concert marking the 65th anniversary of the liquidation of the Jewish Ghetto in Łódź, with the programme comprising Penderecki's *Kaddish*, written specially for the occasion, and *Seven Gates of Jerusalem* (2009). The choir took part in the concert performances of Bellini's *Norma* and Moniuszko's *Halka* during the 'Chopin and his Europe' Festival in Warsaw in 2010 and 2018 (with 'Europa Galante' under Fabio Biondi).

Violetta BIELECKA (CD 2: ⑫) studied choral conducting with Ryszard Zimak and Józef Bok at the State Higher School of Music in Warsaw, gaining a diploma with distinction. She is the conductor and Artistic Director of the Choir of the Podlasie Opera and Philharmonic in Białystok, as well as a Professor in the Białystok Branch of the Fryderyk Chopin University of Music in Warsaw. In 1999-2005 she served as Head of its Department of Choral Conducting. She also teaches voice in the music schools in Białystok and directed the Schola Cantorum Bialostociensis Female Choir of the city's music schools (1987-2009). In 1998-2006 she also directed the Cantica Cantamus Chamber Choir. Since 1995 she has served as President of the 'Cantica Cantamus' Association of Lovers of Choral Music. She is the organizer of international

workshops for young people from Poland and Polish communities abroad held under the motto 'The Polish Choir of Peace'. She had earlier been a faculty member of the Music Academy in Bydgoszcz (1995 – 1999) and a consultant of the National Opera Chorus in Warsaw (1995-1997). In 2000 she was given the title of Professor of Music. Her honours include the 'Gloria Artis' Silver Medal of Cultural Merit (2008) and the Jerzy Kurczewski Prize (2012).

The POLISH RADIO CHOIR (CD 2: 12) was founded in Kraków in 1948 by Jerzy Gert. He was succeeded in the post of artistic director by Alojzy Kluczniok, Tadeusz Dobrzański, Adam Pałka, Jerzy Kurcz, Maciej Ogarek, Stanisław Krawczyński, Bronisława Wietrzny, Małgorzata Orawska, Włodzimierz Siedlik and Artur Sędzielarz. Małgorzata Piotrowska-Bogalecka currently serves as the director of the choir. Until 1994 the choir was an integral part of the Orchestra and Choir of Polish Radio and Television. Since January 1995 it has been an independent body, functioning within the structure of Polish Radio.

The choir's repertoire includes both a cappella music and vocal-instrumental works representing all styles and periods, but with a special emphasis on Polish music. In addition to concert performances, the choir has made numerous recordings for Polish Radio and Polish Television, as well as CDs for Polish and foreign labels. The choir has taken part in numerous first performances of works by contemporary Polish composers, including Lutosławski's *Trois poemès d'Henri Michaux* (conducted by the composer) as well as works by Penderecki. It has participated in many festivals in Poland and abroad ('Wratislavia Cantans', 'Warsaw Autumn', the Beethoven Festival in Warsaw, Poznań Musical Spring, the Rossini Opera Festival, Le Festival de la Musique Contemporaine Centre Pompidou). In 2001, the Polish Radio Choir, together with the Israel Kibbutz Orchestra, toured Israel with a programme including Szymanowski's *Stabat Mater*. In 2008 the choir made another visit to Israel, performing Beethoven's Ninth Symphony, Poulenc's *Gloria* and a selection of a cappella pieces by Polish composers (H.M. Górecki, Penderecki, Andrzej Koszewski, Romuald Twardowski). In 2009 the choir toured South Korea and performed at Canterbury Cathedral as part of the Polska! Year Festival in the U.K. In 2010 the choir sang in the world premiere of Michael Nyman's *Out of the Ruins* and took part in the concert performance (with live CD recording) of C. M. von Weber's opera *Euryanthe* (during the Beethoven Festival in Warsaw). In 2011 the choir was invited to take part in the performance of Szymanowski's opera *King Roger* at Théâtre de la Monnaie in Brussels to mark the inauguration of Poland's presidency in the European Council.

The Polish Radio Choir worked closely with Krzysztof Penderecki and Henryk Mikołaj Górecki. Its discography includes many of Górecki's pieces (including first performances), crowned with the 2 CD-album released in 2008.

Małgorzata ORAWSKA (1953-2011) (CD 2: 12) studied conducting with Ewa Michnik at the Music Academy in Kraków. While still a student she became a member of faculty of her alma mater, and upon graduation she joined the Orchestra and Choir of Polish Radio and Television in Kraków as assistant conductor, singer and pianist. After some time she focused her activity on choral music. She received numerous prizes at choral competitions. She gave first performances of many

works, some of which were dedicated to her, and made many recordings for Polish Radio and various labels (including a CD featuring H.M. Górecki's works for unaccompanied choir). She rehearsed various choirs for the recordings of Mahler's Second Symphony (cond. Antoni Wit), Rossini's *Guillaume Tell* (cond. Gianluigi Gelmetti), and Elinor Remick Warren's 4 Ballads (with the baritone Thomas Hampson).

She had a broad repertoire, ranging from Gregorian chant to contemporary music. As music director and conductor of the Wrocław Opera Choir, Małgorzata Orawska worked on several highly-acclaimed productions, including *Carmen* (2005), *Der Ring des Nibelungen* (2006), *L'Elisir d'amore* (2007) and *Boris Godunow* (2007). She also served as music director and conductor of Mozart's *Cosi fan tutte* with the same company.

She held a doctorate in musical arts. Her honours included the Silver and Gold Crosses of Merit.

Marcin NAŁĘCZ-NIESIOŁOWSKI (CD 2: 12) was born in 1972 in Gdynia. In 1996 he graduated with distinction from the Fryderyk Chopin Music Academy in Warsaw, where he studied conducting with Bogusław Madey. In 1997 he was appointed Managing and Artistic Director of the Białystok Philharmonic and in 2005 of the newly-established Podlasie Opera and Philharmonic. He currently serves as Artistic Director of the Wrocław Opera.

Marcin Nałęcz-Niesiołowski has developed a fine career, cooperating closely with many symphony orchestras in Poland and abroad. Foreign tours have taken him to the United States, Britain, Finland, Lithuania, Latvia, Ukraine, Germany, France, Belarus, Sweden, Russia, Mexico, Morocco, Spain and Belgium. In 2005 he conducted the Orchestra of the Podlasie Opera and Philharmonic in the European Parliament in Brussels in a concert inaugurating the European celebrations of the 25th anniversary of the Solidarity movement. In 2006 he conducted Penderecki's *Utrenya* in St Petersburg, with Russian soloists and choirs and the Orchestra of the Podlasie Opera and Philharmonic. In 2010 he conducted the same orchestra in London during the Polska! Year Festival'.

His recordings of music by Aleksander Tansman and Zygmunt Stojowski have won favourable reviews in Poland (nominations for the FRYDERYK Awards) and abroad (the CD featuring works by Stojowski was The Editor's Choice of the Gramophone magazine in February 2009). He has also made numerous recordings for radio and television, as well as recordings of popular and film music (by Maciej Zieliński, Włodek Pawlik, A.P. Kaczmarek).

Solo singing is another strand of his musical interests and activity. He studied voice with Leonard Andrzej Mróz at the Music Academy in Łódź. His honours include the prestigious 'Ad Astra' award from the Minister of Culture for young, talented artists (2001), the Silver Cross of Merit for his services in the development of national culture and artistic achievements (2004) and the 'Gloria Artis' Silver Medal of Cultural Merit (2006).